

planinski

V E S T N I K

REVIIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

114. LETO / MAJ 2009 / 3,20 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

5

**Tri desetletja
Zahodnega
grebena Everesta
Alpska konvencija**

INTERVJU:

Paul Pritchard

AGILNOST V GIBANJU

SCARPA® najboljša ta hip za vašo pustolovščino, kakršnakoli že je

SCARPA
HERNANDO CORTI & GIOVANNI

ZEN

ANNAPURNA

Krakovski nasip 4, 1000 Ljubljana
tel: 01 426 34 28
www.annapurna.si

www.scarpa.net

DRYLITE

DRYLITE

ZEN

ZEN

GorskeSledi
www.gorske-sledi.com

Športno

Okoljevarstveno

Informativno

Kulturno

Poučno

Oddaja, ki prinaša
delček gorskega sveta
tudi v vaše domove.

Na TV Pika, v četrtek, 4. junija, ob 18.30 in v ponedeljek, 8. junija, ob 12.10.

video **OSKAR**
www.video-oskar.com

Mateja Pate

Bolje pozno kot nikoli?

Letos sem imela priložnost ogledati si Sir Edmund Hillary Alpine Centre, posvečen najslavnejšemu Novozelancu, ki se je pred več kot pol stoletja skupaj s Tenzingom Norgajem prvi razgledoval z vrha Everesta. Muzej, urejen ob znamenitem hotelu The Hermitage v turističnem naselju Mt. Cook Village pod najvišjim vrhom Nove Zelandije, je lep primer ohranjanja spomina na človeka, na katerega so sonarodnjaki ponosni tako zaradi njegovih avanturističnih dosežkov kot tudi zaradi človekoljubne dejavnosti, s katero je pomagal lajšati trdo življenje v odmaknjenih nepalskih vaseh. Muzej pod slikovito kuliso Aorakija¹ je z razstavami knjig, fotografij, stare opreme in z multimedijskimi predstavitvami zagotovo zanimiv ne le za alpiniste, ampak tudi za »navadne smrtnike«. V le lučaj oddaljenem odlično urejenem centru za obiskovalce (Mt. Cook Village Visitor Center) je prav tako moč brez težav preživeti kakšno dolgo deževno popoldne; med drugim nudi pregled zgodovine gorništvja v Južnih Alpah, črno kroniko nesreč na Mt. Cooku, mini lekcije o ledenikih, flori, favni, geologiji, muhastem vremenu in še čem, pa seveda obvezni gift shop², kjer najdemo tudi izbor literature o lokalnih gorniških veljakih in vrsti drugih z gorništvom in turizmom povezanih dejavnosti.

Ob ogledovanju obeh centrov sem z grenkobo razmišljala, koliko takšne »organizirane« pozornosti namenjamo našim himalajskim in drugim gorniškim legendam in dosežkom Slovenci, ki se imamo za planinski narod in ki v vrhunskem alpinizmu zagotovo presegamo Novozelandce. Resda nimamo Edmunda Hillaryja, imamo pa Aleša Kunaverja, nestorja slovenskega himalajizma, Nejca Zaplotnika, Andreja Štremflja in Staneta Belaka, ki so pred tridesetimi leti kot prvi Slovenci stali na Strehu sveta po dolgotrajnem garanju v eni najtežjih smeri, ki je bila do današnjih dni »potegnjena« na Everest, in mnoge druge alpiniste, ki so s svojimi dosežki pripomogli, da smo Slovenci znana alpinistična »znamka« v svetovnem merilu. Tudi v daljni zgodovini, vse od prvih obiskov naših gora in začetkov organiziranega planinstva dalje, se nimamo česa sramovati. Sram pa nas je lahko tega, da v toliko letih nismo bili sposobni vse te bogate dediščine zbrati na enem mestu, v planinskem kulturnem hramu, slovenskem planinskem muzeju. In se z dosežki tudi pohvaliti, brez lažne skromnosti, kot se zna narod, ki je ponosen na svoje korenine. Ob tem sem se spomnila besed Dušice Kunaver, ki si neutrudno prizadeva za ohranjanje dragocenosti, ki jih premore slovenski narod, pa naj bodo iz alpinistične ali kakšne druge zakladnice: »Če ima nek narod razlog za ponos, potem mora biti ponosen, ker bo laže živel, laže šel v prihodnost in mu ne bo treba samo posnemati in občudovati tujine.« A v primeru planinskega muzeja bi se lahko brez škode zgledovali po tujini! Upajmo, da bo načrtovani in dolgo pričakovani slovenski planinski muzej kmalu ugledal luč sveta in da bomo lahko z veseljem in ponosom na ogled postavili pomemben del naše narodne identitete in se končno tudi na tem področju dostojno postavili ob bok drugim planinskim narodom.

¹ Maorsko ime za Mt. Cook

² Trgovina z darili

Stane Belak - Šrauf na 7300 metrih
FOTO: STIPE BOŽIĆ

- 1 **UVODNIK**
1 **Bolje pozno kot nikoli?**
Mateja Pate
- 4 **TEMA MESECA**
4 **Tri desetletja Zahodnega grebena Everesta**
Mateja Pate
- 6 **Bolj smo se bližali vrhu, bolj se nas je gora branila**
Tone Škarja
- 10 **Andrej Štremfelj: Mogoče sva bila malo presenečena, ker sva prišla na vrh**
Mateja Pate
- 14 **Stipe Božič: Težkih stvari se niti ne spominjam**
Mateja Pate
- 16 **Ivan Kotnik: Everest je samo eden**
Vladimir Habjan
- 18 **Dušan Podbevšek: Žal ni bilo druge možnosti za vrh**
Vladimir Habjan
- 21 **PLANINSTVO**
21 **Alpska konvencija**
Špela Prelc
- 25 **Alpska konvencija mora postati bolj prepoznavna**
Pogovor z Marcom Onido
Špela Prelc
- 26 **O zgodovini našega planinstva**
Franci Ekar
- 28 **Čas glavne prošnje**
Dušan Škodič
- 32 **Javor in Lopič**
Vid Pogačnik
- 38 **Terza Media**
Marjeta Štrukelj
- 43 **Moja pot na planino**
Marjan Bradeško
- 46 **Planinska samozaščita na izpitu**
Dušan Škodič
- 50 **Med kapljicami**
Jana Remič
- 54 **Zlatorogovi vrtovi**
Olga Kolenc

- 59 **Tone Progar – dobitnik dveh odličij**
Cirila Gradišar
- 61 **NA TURO**
61 **Hochstadel (2680 m)**
Gregor Gartner
- 63 **Lienški Dolomiti in Hochstadel – info**
Gregor Gartner
- 64 **VARSTVO NARAVE**
64 **Planinski pupek**
Dušan Klenovšek
- 66 **INTERVJU**
66 **»Nesreča mi je v nekem smislu rešila življenje«**
Paul Pritchard, plezalski Odisej iz Llanberisa
Mire Steinbuch
- 69 **ALPINIZEM**
69 **Plezanje »tam spodaj«**
Vesna Pavlovič
- 74 **Pobeg na sonce**
Tina Leskošek
- 77 **NOVICE IZ VERTIKALE**
- 80 **ŠPORTNOPEZALNE NOVICE**
- 81 **LITERATURA**
- 85 **IZ DEJAVNOSTI PZS**
- 87 **NOVICE IN OBVESTILA**
- 93 **NOVOST**
- 94 **SLOVENSKA POHODNIŠKA, PLANINSKA IN GORNIŠKA LITERATURA 2008**
- 96 **Kako poznamo naše gore?**
Andrej Stritar

VSEBINE VSEH PLANINSKIH VESTNIKOV OD LETA 1895 DO DANES NA WWW.PVKAZALO.SI

OD 1981 DO LANSKEGA LETNIKA V FORMATU PDF.

Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

109. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvoržakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
Marjan Bradeško, Andrej Mašera,
Mateja Pate, Irena Mušič,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika), Slavica Tovšak

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:
Schwarz, d.o.o.

NAKLADA: 5240 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 32 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,2 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Avrikelj
FOTO: OTON NAGLOST

Tri desetletja Zahodnega grebena Everesta

✍ Mateja Pate

Zgodovina poskusov osvajanja Everesta sega v leto 1921, ko so se okoli njega začeli smukati Britanci. Do leta 1938 so izvedli kar osem zaporednih obleganj, a brez uspeha. Po drugi svetovni vojni so se zvrstile tri druge odprave (kanadska, ameriška in danska), preden so se v začetku petdesetih let na vroče območje vrnili Britanci. Po še dveh britanskih in dveh švicarskih poskusih je leta 1953 končno uspelo najvztrajnejšim vasovalcem (navsezadnje se je že skoraj spodobilo); pod taktirko Johna Hunta sta čast britanske odprave rešila Novozelanec Edmund Hillary in Šerpa Tenzing Norgaj. Na vrh sta se povzpela 29. maja 1953 po jugovzhodnem grebenu.

Do maja 1979, ko je pod Everest prišla gigantska jugoslovanska odprava, so na nanj vodili štiri pristopi: po jugovzhodnem grebenu (Velika Britanija, 1953), po severnem grebenu (Kitajska, 1960), po Ameriški smeri (ZDA, 1963) in čez jugozahodno steno (Velika Britanija, 1975). Napori 25-članske ekipe, ki je na gori ob nizkih temperaturah in

orkanskem vetru kot dobro namazan stroj delovala od konca marca do sredine maja, so bili poplačani, ko so vrh dosegli Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik (13. maja) ter Stane Belak, Stipe Božić in Ang Phu (15. maja). Po prestanem bivaku druge uspešne naveze na približno 8300 m se je pri sestopu smrtno ponesrečil Ang Phu. S tem je bila odprava zaključena. V Everestovo ostenje je bila zarisana peta, najtežja smer do takrat – Zahodni greben, ki še danes, po tridesetih letih, uživa sloves težke smeri.

Tokratno temo meseca torej posvečamo odpravi, ki je Jugoslovane uvrstila med alpinistične velesile. Izbira prispevkov oz. oblikovanje teme je bilo po svoje nehvaležno delo. Ker imamo skrbno

Vrh Everesta s severozahoda
FOTO: TONE ŠKARJA

odmerjen prostor, smo morali (kot vedno) skleniti kompromis in se odločiti za po naši presoji najboljšo možnost, zato upamo, da z izborom sogovornikov ne bomo povzročili nejevolje – žal v zastavljenem okvirju ne bi mogli dati priložnosti vsem, ki

so imeli zasluge za uspešno odpravo. Po daljšem premisleku smo se odločili, da tokrat damo besedo vodji odprave, dvema članoma, ki sta stala na vrhu¹, ter še dvema izmed članov, ki se jim je vrh za las izmuznil. Upamo, da smo s tem uspeli pokriti čim večji spekter občutkov in vidikov o legendarni odpravi, s katero smo Slovenci dokončno ujeli vlak svetovnega alpinizma. ●

---

¹ Od petih članov odprave, ki so bili na vrhu Everesta, so trije že pokojni: Ang Phu je umrl med sestopom z vrha, Nejc Zaplotnik se je smrtno ponesrečil leta 1983 na Manasluju, Stane Belak pa leta 1995 pod Malo Mojstrovko.

Bolj smo se bližali vrhu, bolj se nas je gora branila

Spomini na odpravo Everest 1979

✍ Tone Škarja

Odpravi Everest 79 je bilo precej napisanega. Izšle so knjige Mount Everest – Sagarmatha (Marijan Krišelj), Everest (Tone Škarja s soplezalci), Kruta gora (Marjan Raztresen), Lotosov cvet (Marijan Krišelj), zgodbe v revijalni obliki (Ivan Kotnik, Vlado Mesarić) ter kot deli drugih knjig (Pot, Na vrh sveta, Na vrhovih sveta), poleg številnih člankov v naših in tujih revijah. Vse delo 25-članske odprave se je po dobrem mesecu plezanja gor in dol po zahodnem grebenu v začetku maja zlilo v odločilno bitko, katere zgodbo sem kmalu po odpravi opisal v dvanajstih epizodah, od katerih za njeno 30-letnico objavljam zadnje tri.

UDARCI NA ZADNJEM OBZIDJU (1. DO 9. MAJ 1979)

Kolikor bolj smo se bližali vrhu, bolj se nas je gora branila. Nobenega kamna nismo staknili na glavo, noben serak se ni podrl v naši bližini, enega samega snežnega plazu nismo videli daleč naokoli. Sploh je le na redke čase padlo za kak prst snega, bolj za Everestove zastave kot nam za strah. Pa vendar se nas je mojstrsko lotil. Veter dan za dnem, včasih sto, včasih sto petdeset kilometrov na uro, redko petdeset, nič pa takrat, ko nismo bili zraven. In mraz... Na višini 8000 metrov –35, tudi –40, celo –42 stopinj,

pa nikoli topleje od –30. Pri vsem tem pa brezupne razdalje, nekaj čisto novega. Vrh na doseg roke, pa še vedno daleč, predaleč. Kolikokrat bo še treba gor? Na Kangbačenu se je četrti ali peti vzpon iz baze končal na vrhu, na Makaluju peti ali šesti, tu pa jih deset ni dovolj. Koliko? Enajst? Dvanajst?

Kakšna dolga pot! Peti dan, odkar zapustiš bazo, prideš na konico odprave, na začetek vršne piramide. Delaš en dan, če je vreme znosno, če si zdrav in če ti duša še stoji pokonci. Potem se utrujen vrneš v enko, če si še bolj utrujen, pa naslednji dan v bazo. Po dveh dneh si spet na vrsti. Upaš, da so tovariši medtem imeli srečne roke, da so napeli mnogo vrvi, morda celo postavili ali vsaj prinesli šotore za *petico*. Morda – bilo bi prelepo, pa vendar – morda boš ravno ti prišel gor, ko bodo razmere zrele za vrh. Ali pa boš odločilno pripomogel, da bo lahko poskusila naslednja naveza. Zato se vedno znova vračamo, nikoli nismo tako potolčeni, da se ne bi mogli pobrati in znova jurišati.

Prve dni maja smo se ali tolkli s hribom ali sanjari, »kako bo potem«. Pa je tudi hrib oživel. Kot bi čutil naš »potem«, kot bi nam bral misli. Teden dni nismo mogli niti glave dvigniti nad 8000 metrov. Teden dni je naveza za navezo obračala tristo metrov nad taborom 4. Vihar bi odnesel vsakega, ki bi si upal zlesti iz zavetja skalnega kamina na grebenček, ki je peljal v snežišče pod rumenim pasom. Zbogom, dragocena hrana, plin; zaloge so kopnele, kot bi jih pobirala odjuga, ne pa ledeni tibetanec. Kako dolgo bomo zdržali? Nenadoma smo čisto otipljivo zaznali tudi drugo možnost: da namreč ne pridemo na vrh. Kot bi v polarnem vetru zapihalo nekaj še bolj ledenega. Ohraniti moramo hladno kri, smo sklenili.

Ta teden je vse spremenil. Vrsto fantov je zadela višina: enega z neznosno bolečino v ušesih, drugi, prej dobro aklimatiziran, nenadoma ni mogel več dihati na 7000 metrih, tretji je omrznil v noge. Tudi šerpe popuščajo: vse več jih je, ki obrnejo, ker jih kaj boli ali pa samo »boli«. Tabori smo spraznili, vrha pa ni bilo; niti tabora 5 nismo mogli postaviti.

Vendar četrtega maja, ko se je vihar na gori šele komaj dobro razbesnel, bazo zapusti naveza, ki se bo prva poskusila vzpeti na vrh. Ohranjamo nenehno gibanje, gora se ne sme nikoli sprazniti, vedno moramo biti zgoraj, da ne bi zamudili nobene priložnosti. Eni se pobiti vračamo, drugi sveži prihajajo. Nekomu mora uspeti, nekdo mora biti ob pravem času na pravem kraju.

Zaradi izpada ljudi bomo postavili tabor 5 čim višje in od tam štartali na vrh. Torej ne bo šest taborov, kot smo si jih zamislili prej. To bodo zmogli le tisti, ki jih utrujenost še ni zdelala, vendar bomo prihranili čas, šotore, kisik, hrano, gorivo in človeško zdravje (en dan višine manj).

In tako osmega maja Bergant, Kotnik in Matijevc napno vrvi visoko v snežišče, že nad 8000 metri. Zadnji so, ki še nimajo priložnosti za vrh. Naslednji dan Grošelj in Manfreda dokončata njihovo delo in v plitev sneg, v vnožju stene pod rumeno stopnjo, v snežnem metežu vkopljeta prvi šotor tabora 5. Višina je 8120 metrov. Šerpe so šli nazaj, jutri pridejo drugi. Ves hrib je v gibanju, človeški transportni stroj brez zastoja teče od baze proti vrhu in nazaj. Noč pred naskokom je jasna in mrzla.

ŽRTVE NA PRAGU ZMAGE (10. DO 12. MAJ 1979)

Odprava je v tehničnem in organizacijskem smislu kot vojaška operacija: priprave, treningi, oskrba z opremo in hrano, načrtovanje, približevanje, obleganje. Toda potem ko so izpolnjeni vsi pogoji, ko je zaseden zadnji položaj pred naskokom, se mora vojak dvigniti iz svojega zavetja in teči, jurišati, teči ... Takrat je ubogi »vrag« sam s svojo srečno ali nesrečno usodo. Vsa mašinerija je ostala zadaj, zanj ni več pomembno, ali oskrba prve črte še teče ali nič več, ni važno, ali mu bo danes kdo prinesel pošto ali ne: ta dan mora doživeti, preživeti, prebiti. Jutri? Jutri bo spet vse po starem. Če sploh bo kdaj jutri.

Tako sta tistega desetega maja ob dveh zjutraj Viki in Marjon začela pripravljati kisikove maske in jeklenke, dereze, vmes sta kuhala, pa zastavice za vrh sta dala v nahrbtnik. Zoprno se je bilo napravljati v ozkem šotorčku s poledenelimi stenami. Pa vendar, to je bila zadnja noč tako visoko. Potem sta odšla v jutranji mrak, čisto sama, proti vrhu. Mi – ekspedicija – smo takrat še lepo spali. Ničesar več nismo mogli storiti zanj. Čez nekaj ur bomo spet pogrnali stroj: za naslednjo navezo, za naslednje osamljence. Vsak dan znova, dokler bo šlo.

Viki in Marjon nista prišla na vrh. Dolgo sta iskala prehod čez previsni pas. Kot strešniki nagnjene

plati so bile posute z včerašnjim snegom. Potem je Vikiju popustil varnostni ventil dihalne naprave. V nekaj minutah je bila jeklenka kisika prazna. Vzpon brez kisika? Hoja da, ne pa plezanje. Vendar sta iskala naprej. Če bosta našla prehod, ga naslednji navezi ne bo treba iskati. Našla sta ga. Bil je ozek, zgoraj previsen kamin. Ker je bil preozek, je Marjon plezal brez nahrbtnika, torej brez kisika. Dve uri in pol za dvajset metrov. Tako težke stene ni še nihče plezal na taki višini. Na vrhu je prečil iz kamina v levo, vmes nekajkrat zdrsnil, zabil klin in z njega čez plošče spustil vrv na polico. Drugi bodo tod čez prišli v četrto ure, pa še kisik bodo lahko dihal. Želja, da pridemo na vrh, je prerasla samoohranitveni nagon. Šele v taboru 5 je Marjon opazil, da ima prste črne, trde. Lesene. Kot nor je divjal dol po hribu, nihče še ni tako hitro prišel v tabor 1. Kako rešiti prste? Koliko jih bo izgubil? Ali veste, kaj pomenijo prsti?

Zjutraj je prišel Viki. Šele ponoči je opazil, da ne čuti prstov na nogah. Kaj bi s šolo za telesno kulturo brez njih? Toda našla sta prehod, potem šele sta se pozanimala zase.

Solze gor, solze dol – bolj naše kot njune – stroj teče dalje. Naslednjo navezo stisne že pod taborom 5: vsak cikel vzponov terja nove žrtve.

Podbevšek in Robas sta tretja naveza za vrh. Zjutraj dvanajstega maja, ko se vzpenjata po vrvi čez Marjonovo stopnjo, nebo prepredajo cirusi. Šerpe obetajo še dva ali tri dni lepega vremena: da bi le bilo res. Če nam ne bo uspelo niti v tem ciklusu, nam ostane le še, da pošljemo gor z dnevom različne dve zaporedni navezi, podprti z vs oostalozpoložljivo silo. Dušan in Romi sta se ob enih popoldne znašla na osamljenem grebenskem stolpu, dobrih 8300 metrov visoko. Potem sta našla pravi prehod, vendar nista več mogla računati z vrhom. Zvečer so se čez Everest vlekli štre-naste megle, meteorologi so napovedali -42 stopinj in 100 km/h. Smo res zapravili zadnjo možnost?

Nejc Zaplotnik je v bazi rekel: »Imam mnogo prstov, vsa Zemlja pa premore en sam Everest. Torej ...« Z Andrejem Štremflijem sta že imela za seboj dolg, težak in nevaren vzpon na Gašerbrum I. Tretji v navezi je bil Marko Štremfelj. Bo na vrhu bratavska naveza?

Šerpe polnijo zaloge v taborih. Po dvakrat nesejo iz štirice v petko, preden se vrnejo dol. V zraku lebdi vprašanje: kdo bo koga? Pravi materiali ob pravem času na pravem mestu, to je pogoj za štart.

Zjutraj trinajstega maja le malo nad taborom 5 Marku Štremfliju spusti kisikov ventil. Bil je zadnja žrtev slabih ventilov, potem so fantje našli zagovor tudi zanje. Marko se obrne, Andrej in Nejc pa se s

stisnjenimi zobmi – v veselju ni časa za solze – obrneta proti črnemu Everestu, ki ga oveša zlovešča »riba«.

GRENKI PRAZNIK (13. DO 16. MAJ 1979)

Tisti trinajsti maj dolgo ni bil prav nič prazničen. Riba na Everestu se je vse bolj spuščala, vse hitreje so drveli njeni ledeni kristali z juga na sever. Kdo bi v takem lahko prišel na vrh? Kaj nam bo ta črni vrag res raztolkel prav vse naveze? Pa nihče nič ne reče, mirno opravljamo svoje delo, vozimo z žičnico, nosimo po hribu, jurišne naveze prihodnjih dni se v tej verigi pomikajo gor. Ob 11.45 pa zaškrtva v radijskih sprejemnikih po vsej gori: »Pravkar sva preplezala sivo stopnjo.«

Zahodni greben vršne piramide se dviga najprej po črnem skalovju, iz katerega pelje smer v znani rumeni pas čez Marjonovo stopnjo. Rumeni pas je najpoložnejši del zahodnega grebena. Na te rumene sklade pa je posajena siva Everestova glava. Vrh vsega granita, gnajsa, skrilavcev, samih kamnin iz vroče notranjosti planeta, pa čepi več sto metrov visoka glava najvišje gore sveta iz pravega apnenca, proizvoda živih bitij, vzorec morskega dna. Ta siva glava se prične s strmo stopnjo, zadnjim velikim problemom zadnje etape. Skoraj tri ure sta se pehala tam čez, tri ure za dober raztežaj. Peta stopnja 8500 metrov visoko. In sedaj sta čez. Prerokujemo jima vrh čez tri ure. Da bi ju le vreme ne uničilo!

Ob 13.51, kot smo se pozneje zedinili za enoten čas, je priplavala po etru novica, ki je zamajala naš svet:

»Tone, na vrhu sva!«

Tuljenje, srulze, kletvice (sicer bi še bolj jokali), čestitke, ena sama neznanska sprostitev.

Tudi zanju:

»Sediva pri kitajski piramidi in ne veva, kaj bi ...«

Saj še mi ne vemo, kaj bi, ki dihamo boljši zrak, ki smo na »navadni« višini, ki še nismo končali z današnjim delom. Toda na vrh smo prišli mi, odprava, zato si tudi mi lahko privoščimo nekaj od tistega »ne vemo, kaj bi«.

Praznik je kratek, čeprav večer. Sestopila sta po ameriški smeri v Hornbeinov kuloar. Andrej je na najbolj strmem delu zdrsnil in se nižje s cepinom srečno ustavil. Ker ju je prehitela noč, po radiju pa se nista več oglasila, jima je šel naproti Bojan Pollak. V ozebnik je spustil vrv, da bi jo v temi lahko našla, in smer označil z možici – kupčki kamenja. Brez vrvi in cepina se je vrnil v tabor 4. Andrej in Nejc sta bila že tam: iz kuloarja sta izstopila višje zgoraj. To so bile nevarne pustolovščine.

Belak, Božič in Ang Phu so en dan čakali na boljše vreme, pa se je ravno petnajsti maj spremenil

v vremensko past. Vendar so kljub megli in vetru nadaljevali pot proti vrhu. Pod sivo stopnjo jih je strahovit vihar prisilil, da so šli v levo in po izpostavljenih prečnicah dosegli Hornbeinov kuloar. Tam je bilo takrat še zavetrje. Ob 14.30 so dosegli 8848 metrov visoki vrh. Skoraj celo uro so bili na njem. Samo tam je sijalo sonce, vsa ostala Himalaja je bila pod oblaki. Stipe je filmal. Vihar je naraščal, v Hornbeinovem kuloarju jih je ujela noč.

»Nocoj bomo umrli, Šrauf sahab!« je napovedal Ang Phu, ko so morali sestiti v sneg in v ledenem viharju 8300 metrov visoko brez vsake zaščite čakati jutra. Vso noč smo jih klicali, pa njihov radio ni delal. Bili so zelo sami. Toda jutro je bilo zlato, mirno. Bergant, Kotnik in Matijevec, ki so bili zadnja naveza za vrh, so iz tabora 5 odšli iskat pogrešane tovariše. Srečali so se na snežišču pod kuloarjem.

»Komu na ljubo, bogovom, usodi, neznanju? Je bilo telo nesposobno, da bi sledilo duhu?«

»Segel je po čaju, pa se je kar usedel in odpeljal.«

Tako je umrl naš Ang Phu, ko se je iz smrti že vrnil v življenje. Edini? Majčkeno smo umrli mi vsi.

In vendar ...! Na najvišjo goro sveta smo potegnili novo, Jugoslovansko smer. Ta – peta po vrsti, po težavnosti pa prva smer – ne bo nadomestila klasičnega pristopa na Everest. Pretežka je, predolgo poteka v veliki višini, izpostavljena je viharjem. Vedno, dokler bo civilizacija, pa bo pričala o pogumu, tovarištvu in sposobnosti nekega majhnega naroda, ki je moral zelo pohiteti, da je ujel zamujeno.

Člani odprave Everest 1979 so bili: Tone Škarja (vodja), Stane Belak (namestnik vodje), Tomaž Jamnik (vodja transporta), Bojan Pollak (organizator prehrane), Roman Robas (odgovoren za finančno in materialno poslovanje), Evgen Vavken (glavni zdravnik), Zvone Andrejčič, Borut Bergant, Stipe Božič (snemalec), Muhamed Gafić, Viki Grošelj (odgovoren za fizične priprave), Stane Klemenc (odgovoren za ekonomsko propagando), Franček Knez, Ivan Kotnik, Marjan Manfreda, Štefan Marenče (konstruktor žičnice na sedlo Lho La), Vanja Matijevec, Vlado Mesarić, Dušan Podbevšek (skladiščnik), Muhamed Šišić, Andrej Štremfelj, Marko Štremfelj, Igor Tekavčič (zdravnik), Jernej Zaplotnik, Jože Zupan.

Kot spremljevalci so se odpravi pridružili radijska poročevalca Matjaž Culiberg in Slavko Šetina, novinarja Rade Kovačević in Marjan Raztresen, televizijski snemalec Slavo Vajt in slikar Franc Novinc.

Poleg zveznega oficirja je na odpravi sodelovalo še 28 šerp (sirdar, 19 višinskih nosačev, 3 kuharji in 3 njihovi pomočniki ter 2 kurirja). ●

Stena Zahodne rame
FOTO: TONE ŠKARJA

Andrej Štremfelj: Mogoče sva bila malo presenečena, ker sva prišla na vrh

Pogovarjala se je Mateja Pate

Vrh Everesta si dosegel pri 23 letih, kot drugi najmlajši član odprave, pred tem si bil le na eni odpravi (Gašerbrum, 1977). Te je to kaj »spodneslo«, si kaj plaval po zraku?

»Ne. To je stvar, na katero so me potem, ko sem prišel v bazo, opozarjali, predvsem spremljevalci (odprave), ki so očitno imeli take izkušnje iz drugačnega, nealpinističnega življenja. Ne, nič me ni vrglo. Sem pač tak človek, da plezam izključno zaradi sebe in veselja, ne zato, da bi rekel, da sem nekaj dosegel. Na Everestu nisem bil prav samozavesten; stalno me je nekaj skrbelo. Ko smo šli na vrh in je Marku odpovedal ventil, bi najraje videl, da bi še strela udarila, da bi morala iti nazaj.«

Je bilo občutiti kaj zavisti starejših, izkušenejših kolegov, češ zelenec, pa na vrhu ... Iz opisov odprave se sicer zdi, kot da bi bili ena sama velika družina, v kateri ni prostora za zavist.

»Še danes kdaj izvem za kakšno stvar, ki se je dogajala v bazi ali pa se je o njej govorilo, za katero nisem vedel. Bil sem kot fijakarski konj s plašnicami; videl sem samo Everest, tako da se teh stvari res ne spomnim. Mislim, da kakšne zavisti ni bilo, ker – eni so imeli priložnost, pa je niso izkoristili,

tisti, ki jim je priložnost ušla, pa niso gledali zavistno na nas, ki smo bili zgoraj, ampak so se jezili nad usodo, ki jim je »ukradla« vrh. Včasih smo se že pridušali eden drugemu, češ glej ga, ta je prišel gor, požrl hrano, pa nič naredil, ampak to ni motilo siceršnjega dobrega vzdušja na odpravi. Kljub temu da sem bil mlad, pa le nisem bil tako zelen; dve leti prej sem bil na Gašerbrumu.«

Alpinisti smo načeloma veliki individualisti. Kako si se počutil kot zgolj eno kolesce odpravarskega stroja, kjer je bil ob pomembnosti uspeha odprave uspeh posameznika potisnjen v ozadje? Delati je bilo treba tako, kot je določil vodja ...

»Točno tako. Tone je bil general v pravem smislu besede. Imel je sicer nekaj visokih častnikov, ki so dobro opravili vsak svojo nalogo: Miško je skrbel za transport, Bojč za hrano, Šrauf za opremo oz. je bil vodja na hribu, Robas pa za finance. To je bila moja prva taka odprava. O Makaluju sem sicer veliko slišal, pa v bazi za kakšnim vogalom kakšne stare mačke z Makaluja, da bi bilo drugače ali pa boljše, če bi bil vodja Aleš. Ampak tega nisem imel s čim primerjati. Na Gašerbrumu smo vse naredili po domače, to se ni dalo primerjati s tako veliko odpravo. Jaz sem Toneta takrat še vikal, zame je bil on *bog i batina*, in kar je on rekel, tako je bilo. Tudi če mi kaj ni bilo všeč, sem se vdal v usodo, malo *pojokcal* v dnevniku, pa mogoče Nejcu pa Mku¹, drugače pa si nisem upal nič reči. Tone je imel svoje razloge za vsako odločitev.«

Na Everestu ste se nagarali, vzpon so spremljali veter, nizke temperature ...

»Enkrat sem si zapisal, kaj sem nesel, mislim, da 15 kil na *štirico*. V glavnem je večina nosila toliko kot šerpe. Kolo se je vrtelo, moral si delati. Je pa res, da smo bili ta mladi včasih bolj za *kanonfuter*, jaz recimo do zahodne rame nisem enega metra

¹ Andrejev brat Marko

splezal naprej, pa bi rad; najlepši del na odpravi je bilo plezati naprej in napeti štrik. Ampak najprej sem bil malo bolan, potem sem tisto vinto gonil, ko smo na žičnici delali, ostali so pa plezali. Pa se zdaj tudi ne spomnim, ali res nisem smel iti gor, mogoče je ravno tako naneslo. Spomnim se samo to, da sem preživel na zgornji postaji žičnice celo večnost, vrtel vinto in spravljaj gor tovore, kar mi pa očitno ni nič škodilo (smeh). Je že moralo tako biti.«

Na vrhu je v pogovoru z bazo Nejc izgovoril tisti znameniti stavek: »Sediva pri kitajski piramidi, pa ne veva, kaj bi.« Misel, da je končno konec naporov, je najbrž nadvladala kakšne junaške občutke ...

»Mislim, da sva bila mogoče malo presenečena, ker sva prišla na vrh. Presenečena v tem smislu, ker si nismo nikoli upali načrtovati, kaj bomo na vrhu delali. Vse je bilo načrtovano, nihče pa si ni upal razmišljati, kaj narediti, ko bo prišel na vrh. Saj smo brali knjige: zastavice, pa slikanje in te reči, to smo že vedeli, da je treba narediti. Bila sva neskončno vesela, da sva na vrhu, zaradi najvišje točke, da ne bo treba več gor, da sva kronala napor celotne ekipe, obenem pa zbegana, kako naprej, kje dol. Odločitev o tem, kje bova šla dol, sva pustila za na vrh. To, da po isti smeri ne bova mogla, nama je bilo jasno po treh urah plezanja gor, ker je bilo tako težko, da se sestopati ne bi dalo, za spuščanje pa nisva imela opreme.«

Sestop je bil skoraj bolj dramatičen kot vzpon: tvoj zdrš, noč, megla, krušljiva skala, orientacijske težave ...

»Nejcu je na vrhu zamrznila maska, da je bila kisikova bomba neuporabna, meni je tudi hitro zmanjkalo kisika. Ko zdaj berem o teh komercialnih ekipah – če jim zmanjka kisika na 8000 metrih, je, kot da bi jih kdo pokopal. Midva se sploh nisva razburjala. A kisika ni? OK, gremo naprej brez. V sestopanju je bil Nejc, kljub temu da sem imel dosti takih izkušenj, za eno piko boljši, bil je vedno spredaj in me je kje počakal. In potem sem se pač prevrnil v graben. Tista nerodna aluminijasta krošnja se mi je nekam zataknila v zadnjem skoku v kuloarju in sem se prekucnil na glavo, bilo je pa tako strmo, da sem se takoj zapeljal. Potem sem nekako podzavestno prišel v položaj za ustavljanje s cepinom in se zaustavil. V to sem vložil vso energijo, tako da sem bil kakih pet minut čisto brez sape, nisem mogel niti Nejcu reči, da sem v redu. Ampak potem ni bilo časa za strah, takoj je bila akcija naprej, treba je bilo najti pot čez tiste police, bližala se je noč ... Vse je bilo preprosto in logično.«

Je bila kakšna tvoja poznejša odprava bolj »epska« od Everesta, v smislu razmer, naporov, vložene energije?

»Ja, tak je bil Lotse. Tam sem nasrkal bistveno bolj kot na Everestu. Bolj nemogoče razmere, težje

Andrej Štremfelj
na vrhu Everesta
FOTO: NEJC ZAPLOTNIK

plezanje, večja odgovornost, ker sem bil že med nosilci odprave, zelo smo garali, po mojem sem šel na hrib še večkrat kot na Everestu, pa še na vrh nismo prišli. Naslednja taka je bila Kangčendzenga². Je pa zelo težko primerjati, ker je šlo za drugačen način plezanja. Tam sem moral dati od sebe čisto vse, čeprav sem na vrhu za trenutek pomislil, da je škoda, ker ni še malo višje, ker bi z lahkoto naredil še malo – kljub temu da sva bila brez kisika in da je bil že peti dan plezanja. To so bila pač moja najboljša leta in stvar je prišla ob pravem času, da sem lahko dal vse od sebe. Je pa res, da se je vse nekako poklopilo; če zdaj pomislim, če bi *Kanč* samo enkrat udaril s slabim vremenom, bi zmrznila gor kot *čukca*. Definitivno je bil to vrhunec, ampak ga ne morem primerjati z Everestom.«

Bi bilo izvedljivo preplezati Zahodni greben Everesta v alpskem stilu?

»Mislim, da. Čudim se, da se nihče tega ne loti (*smeh*). No, saj so se, pa niso nikamor prišli. Za alpski stil za take težke stvari moraš imeti malo sreče. Hoditi skušat to srečo pa je zdaj tako drago, da tega nihče ne dela. Vsi raje opravijo kak bolj *ziher* vzpon, pa je še vseeno vrhunski. Tako imamo en kup vrhunskih vzponov, samo takega vrhunskega pa zlepa ne več. Za to je treba pa res vse postaviti na kocko, ogromno moraš tvegati in imeti malo sreče. Z razmerami in z vremenom. V Himalaji je pač tako: če prideš tja in ni razmer, lahko rečeš samo adijo. Ljudje imajo bistveno manj časa, tudi vrhunski alpinisti, ne gredo več v Himalajo, da bi bili dva meseca v bazi, ker jim to »udari na psiho«, ker pač tega niso navajeni. V idealnem vremenu sem stoodstoten, da se to da narediti. Stena Lho Laja ni tako težka, zahodna rama danes za alpinista ni problem, greben do *petke* je tudi enostaven, od tam naprej pa samo lahek nahrbtnik, nekaj za bivak ... Za današnje razmere to res ne bi smel biti problem. Je pa to tako drago, da si nihče ne bo privoščil iti tja gledat, ali so razmere.«

Kot še vedno aktiven himalajec dobro poznaš sodobni himalajizem. Kako gledaš na razvoj turizma, komercialnih odprav in vsega ostalega, kar prinaša napredek?

»To je visokogorski turizem. Če bi bila na *normalki* na Everestu ena sama komercialna odprava naenkrat, bi jih bolj malo gor prišlo. To je pa zdaj

masa, ki pregazi in napne vse, če ne eden, pa drugi. Na Južnem sedlu se gledajo, če ni nobenega, da bi naprej potegnil *štrik*. Mene to nič ne moti. Me pa moti, da se to enači z alpinizmom. To, da se sto metrov za bazo pripnem na *fiks* in sem pripet do vrha, zame pač ni alpinizem. Včasih je bilo drugače – mi smo tudi *nafiksali* Everest, ampak ga je vsak nekaj, na koncu je bilo treba brez (*fiksa*) iti na vrh, pa tudi drugačna smer je bila. Ko sva šla z Marijo na vrh, nad Južnim sedlom ni bilo kosa vrvi, razen v Hillaryjevi stopnji. Ti časi, da so *normalke nafiksane*, so definitivno mimo in kdor tako hodi, je zame turist. Saj hoditi moraš kljub vsemu sam, ampak to ni isto.

Drugače nisem čisto proti vodenju na visoke hribe, ampak želel bi si drugačno vodenje, da bi jih (*goste*) pripravil do tega, da bi bili bolj samostojni, da bi več sami naredili. S kisikom onemogočijo hribu, da bi naredil malo selekcije, in potem vse pride gor pod vrh, tam je pa samo nekaj narobe in je vse narobe. Če na 6000 metrih začneš vdihavati kisik, je boljše, da ostaneš doma.«

Edini Slovenec si, ki se je na Everest povzpел dvakrat, drugič leta 1989 s svojo ženo Marijo. Bi se nanj odpravil še tretjič?

(*vzdih*) »Mislim, da je še toliko drugih hribov, da mi nekako ne bi več potegnilo, da bi šel na Everest. Nikakor ne bi šel v ta komercialni cirkus. Če že, bi mogoče šel jeseni, ko ni komercialnih odprav. Z Jožetom sva bila zmenjena, da bova šla tudi na Everest, to sem bil še pripravljen narediti, zdaj pa mislim, da me zlepa ne bi več nihče *naštimal* za to.« ●

² Za vzpon v alpskem slogu po južnem grebenu Kangčendzenge leta 1991 sta z Markom Prezljem dobila zlati cepin.

Fotografija na naslednji strani: Andrej in Nejc ob prihodu z vrha v bazo FOTO: MUHAMED ŠIŠIČ

Stipe Božić: Težkih stvari se niti ne spominjam

Pogovarjala se je Mateja Pate

Na Everestu ste se dobesedno nagarali. Nejc Zaplotnik je zapisal, da zaradi tega, ker je preveč prijateljev žrtvovalo vse, da je (ste) lahko stal(i) na vrhu, ne more biti srečen. Ste imeli po vzponu na vrh podobne občutke?

»Ko sem prispel na vrh, sem bil najsrečnejši človek na svetu. Dan pozneje pa najbolj žalosten, zaradi smrti našega prijatelja Ang Phuja.«

Vaša naveza treh je bila malce počasnejša od naveze Štremfelj-Zaplotnik, ki se je na vrh povzpela pred vami. Kako to, da ste bili relativno dolgo na vrhu? Med sestopom ste morali nato bivakirati.

»Bili smo malo evforični. Fotografirali smo se z nekaj fotoaparati in snemali s kamero. Tik pod vrhom smo nabirali kamenje za spomin. Ni se mi zdelo, da je toliko časa minilo na vrhu.«

»V takem živo bitje ne more preživeti,« je bivak opisal Štrauf. Tudi Ang Phu je dejal: »Štrauf sab! To noč bomo umrli!« Se je tudi vam situacija zdela brezupna?

»Ne. Teh težkih stvari se niti ne spominjam. Bil sem osredotočen na preživetje in v neki mešanci transa in vedenja, da kljub višini in našemu položaju vse dobro prenašamo. Verjel sem, da bomo preživeli.«

Pomoč prijateljev naslednjega dne je bila najbrž dobrodošla ...

»Pomoč prijatelja Ivča Kotnika, ki mi je prinesel

derezo, ki sem jo izgubil, je bila ključna za moje preživetje.«

Pred to ste bili le na eni odpravi (Nošak, 1975), po Everestu pa se jih je usul cel plaz. Torej je bil Everest dobra odskočna deska?

»Zagotovo, prav tako pa tudi podpora slovenskih prijateljev, ki so me vedno znova vabili k sodelovanju.«

Ima odprava na Everest, če odmislimo, da gre za najvišji vrh sveta, posebno mesto med vašimi odpravami?

»Everest je v vsakem pogledu »plezalski Olimp«, še zlasti, če temu dodamo prvenstveno smer po Zahodnem grebenu. Šele danes, po 30 letih poskusov in neuspehov, vidimo, kakšen uspeh je bil to.«

Ste se s člani odprave dobro ujeli, ste katerega izmed njih poznali že od prej? Pozneje ste veliko plezali predvsem z Vikijem Grošljem.

»Od prej sem poznal le Vikija. Z njim sem bil skupaj v JLA¹ in potem sva se dosti družila v stenah Paklenice.«

Kakšen je vaš pogled na dogajanje v Himalaji, konkretno na Everestu (komercialne odprave), danes?

»To je nekaj čisto drugega kot tisto, kar smo počeli mi. Pot je že vnaprej zavarovana s fiksnimi vrvmi, od baze do vrha, Šerpe pa vam nosijo vse, kar potrebujete. Tega ne bi imenoval alpinizem. Toda gora je ista. Vseeno mislim, da v gorah ni treba ničesar prepovedovati, niti komercialnih odprav.«

Kako visoko med vsemi smermi na Everestu kotira Zahodni greben? Bi se ga dalo preplezati v alpskem slogu?

»Mislim, da je smer po Zahodnem grebenu, poleg južne stene Anapurne in Makaluja, postala »klasični himalajski problem«. Verjamem, da jo bo nekoč nekdo zagotovo preplezal v alpskem slogu.« ◉

¹ Jugoslovska ljudska armada

Stane Belak - Šrauf preči Hornbeinov kuloar.

Ivan Kotnik: Everest je samo eden

Pogovarjal se je Vladimir Habjan

FOTO: IRENA MUSIČ

V svoj Himalajski dnevnik si napisal, da so gore kot strup, ko si enkrat zasvojen, brez njih ne moreš več, postanejo del tebe. Je še vedno tako?

»Še vedno. Goram sem zapisan, pomenijo mi način življenja. Imel sem veliko srečo, da sem preživel obdobje mladega plezalca. Res sem plezal nevarne smeri, vendar nikoli nisem čisto 'prestopil na drugo stran', bil sem previdnejši, saj so me vezali družina, služba, prijatelji. Kdo pa ve, kam bi me še vodila pot, če se ne bi ponesrečila Nejc in Aleš ...«

Kakšne občutke in spomine imaš na odpravo po 30 letih?

»Lanski prvi november sem bil v Himalaji in sem že takrat podoživljal dogajanje odprave iz leta 1979, saj nisem pričakoval, da se bom še vrnil. Po povabilu Škarje na spominski trekking pa sem se odločil, da grem še enkrat. Lani sem spoznal, da se tam ni prav veliko spremenilo. Ko se malo odmakneš od rednih poti šerp, je vse tako, kot je bilo nekoč ...«

Kaj vas je gnalo k večmesečnemu napornemu delu? Volja, misel na vrh, še kaj?

»Gnala nas je misel na vrh, motivacija vseh je bila izredna. Everest je bil pravo podjetje, vsak je imel svoje delo, svoje naloge. Imel sem status vrhunskega športnika in odlične možnosti za trening. Takrat sem bil v vojski, kjer sem opravil

vse od tečaja angleščine do testiranja in kondicijskih treningov na Fakulteti za šport. Priprave so trajale celi dve leti.«

Kako ste oblikovali naveze?

»Čisto spontano. Štajerci smo tako ali tako prilagodljivi. Z večino sem se že poznal, saj sem študiral v Ljubljani, tudi Makalu 1975 nas je povezal in tako ni bilo nobenih problemov.«

Spadaš med tiste člane odprave, ki se jim je tik pred nosom izmuznil vrh. Je bila takrat pomoč tovarišem enaka vzponu na vrh, kot si zapisal? Bi bil takrat še čas za vrh?

»Mi smo bili vzgojeni še v duhu, da delujemo kot ekipa. Tisti, ki 'dajo gole', so seveda 'podčrtani'. Nejc mi je ob prihodu z vrha rekel: »Ivč, Everest je samo eden.« To smo vedeli vsi. Mi bi definitivno še lahko šli na vrh, imeli smo vse pogoje, tudi veter je pojenjal. Problem pa so bili ventili, brez njih ne bi mogli na vrh, zato smo morali čakati Šraufovo navezo. Čim smo izvedeli za njihov nenačrtovani bivak, smo vrh odpisali in se že sami, brez naloga vodje, odločili, da jim gremo pomagat.«

Te misel na vrh še kdaj prešine ali je to že davno mimo?

»V dnu duše mi nikoli ni bilo vseeno, da nisem prišel na vrh, vem pa, da sem bil med tistimi, ki smo veliko prispevali, da nam je uspelo. Na Everest bi definitivno še šel, vendar se moraš zanj res sto procentno pripraviti. To je velika gora in nanjo ni normalne poti. Težko bi se odpovedal morebitni odpravi, težko pa se je tudi stoprocentno pripraviti. Po odpravi 1979 sem še imel priložnosti za vrh s hrvaško odpravo, vendar se nisem odločil. Če bi se na goro odpravili npr. stari alpinisti, pa bi res šel.«

Ste se takrat člani odprave res tako dobro razumeli, kot ste zatrjevali? Kako se razumete danes?

»Takrat smo bili res prijatelji. Z današnjega vidika je to kar težko razumeti, saj so drugačni časi in tudi mi nismo več enaki. Odprava je trajala skoraj štiri mesece, pa nismo imeli nobenih težav.

V današnjih časih imam še vedno stike z nekaterimi, žal pa ne z vsemi. Na spominski odpravi bo gotovo privrelo nekaj spominov na dan ...«

Kako gledaš na Zahodni greben danes? Bi se ga dalo preplezati na alpski način?

»Takšnih odprav danes ni več. Zdaj bi bilo zanimivo našo smer ponoviti v alpskem slogu. Slej ko prej se bo našel kdo, ki jo bo preplezal, pa sestopil na Južno sedlo, potem pa morda šel še na Lotse. Vesel bom, če bom to slišal. Današnjih časov se ne da primerjati z našimi ...«

Kako visoko pri tebi kotira odprava na Everest?

»Odprava na Makalu leta 1975 je pri meni definitivno številka ena. Prvič sem bil v Himalaji, skorajda brez izkušenj sem prišel na vrh. Everest je bil drugačen, vendar tudi nepozaben. Po odpravi sem imel več kot sto predavanj po vsej Jugoslaviji, povsod

so nas poznali in tople sprejemali. Dolgo sem nosil njen posebni pečat. Tega ne pozabiš nikoli.«

Kaj meniš o komercialnih odpravah na Everest?

»Danes gredo na vrh tudi takšni, ki tam res nimajo kaj iskati, imajo pa denar. So pa nekateri tudi dobro pripravljeni in tem vzpon tudi uspe. Naša alpinistična pot je bila drugačna. Sam sem zrastle v nižini, tako rekoč iz Logarske doline sem postopoma prišel do Everesta, rasel sem organsko. Ko sva nekoč s soplezalcem Francijem bivakirala v Rinkah, sva si v mrzli noči zaželela Himalaje. Takrat smo rekli, da so Himalaja olimpijske igre. Po vzponu na Makalu smo govorili, da imamo olimpijsko kolajno. Nekdo je nekje zapisal, da smo na Everestu jokali. Ja, res je, jokali smo, tako kot se jokajo tudi na olimpijskih igrah in na kakšnih drugih tekmah, če uspeš ali pa tudi ne!« ●

Ivan Kotnik in Bojan Pollak
v taboru 4

FOTO: BORUT BERGANT

Dušan Podbevšek: Žal ni bilo druge možnosti za vrh

Pogovarjal se je Vladimir Habjan

FOTO: IRENA MUSIČ

V kakšnem spominu imaš odpravo Everest 79?
»Odpravo imam v lepem spominu. To je bila zame prva in tudi edina odprava v Himalajo. Zgodilo se je toliko novih stvari, vse mi je bilo zanimivo, novi kraji, novi prijatelji ... Najbolj od vseh pa je bila seveda zanimiva sama gora.«

Na odpravi si bil najmlajši član. Se je bilo težko uvrstiti v moštvo?

»Res sem bil najmlajši. Verjetno sem bil izbran zaradi zelo odmevnega vzpona v kuloarju Druja, ki sem ga preplezal skupaj s Cenetom Kramarjem in Janezom Ažmanom. Vodja odprave je izbiral takšno moštvo, kjer smo posamezniki prispevali tudi drugačna, neplezalska znanja. Sam sem bil skladiščnik. V skladišču v Kliničnem centru smo dva meseca pakirali od jutra do večera, delali sezname, razporejali tovore, jih tehtali ...«

Kako si se pripravljval na odpravo, si veliko treniral?

»Trenirali smo vsi, kolikor se je le dalo in kolikor smo utegnili. V glavnem sem plezal v Kamniških Alpah, veliko sem tudi tekkel.«

Kako si se ujel s starejšimi, izkušenejšimi?

»V redu, ni bilo problemov, delali smo kot ekipa.«

Kako je potekalo opremljanje gore?

»Everest je res velika gora. Bilo je veliko garanja,

hoje gor in dol. Goro smo neprenehoma opremljali, razpored ljudi je bil natančno določen, Škarja je to vodil zelo dobro.«

Odprava je trajala skoraj štiri mesece. Je bilo to zate dolgo?

»Če delaš štiri mesece, se včasih res vse skupaj kar vleče.«

S kom si bil v navezi?

»V spodnjem delu ni bilo formiranih navez, hodili smo v skupinah, višje pa so bile. Nekaj navez je bilo 'nosilnih', z izkušnjami, smo pa tudi kombinirali. Sam sem bil s Frančkom Knezom in Romanom Robasom.«

Sta se z Robasom, s katerim si bil v jurišni navezi, že od prej poznala in kako sta se ujela?

»Z Robasom se prej nisva poznala niti nisva skupaj plezala. Kot bolj izkušen je bil nekako vodja naveze.«

Kako si prenašal višino?

»Po treh dneh, ko smo prišli v bazo, sem zbolel in zamudil en teden. Tako sem stalno 'lovil aklimatizacijo'. Ko sem bil drugič nad 7500 metri, je bilo že lažje. Na vzponu čez 8000 metrov nisem imel težav. Z Robasom sva prišla približno do višine 8350 metrov.«

Si veliko razmišljal o vrhu? Te misel na vrh še kdaj prešine ali je to že davno mimo?

»O vrhu razmišljaš, saj zato greš tudi tja. Če bi se vzpona z Robasom drugače lotila, bi imela več možnosti za vrh.«

Sta se z Robasom takrat zavedala, da sta tako blizu vrha?

»O tem smo stalno razmišljali, kombinacije so seveda bile. Vendar so nas čakala vedno nova presečenja, ki smo se jim morali neprestano prilagajati.«

Kako je bilo tistega dne, ko sta imela z Robasom možnost za vrh? Je bilo težko sprejeti dejstvo, da nista šla v pravo smer in da bo treba nazaj?

»Pogoje za vrh sva imela, vendar se je žal

drugače izšlo. Zjutraj sva se zamudila, ker sva zaspala. Plezala sva prepočasi, vmes sva se tudi varovala, potem pa sva še zašla v napačen žleb, desno namesto levo. Mislila sva, da bo prehod naprej, pa ga ni bilo, zato sva morala s stranskega vrha nazaj dol. Ura pa je tekla. Potem sva preplezala levi žleb in naprej se je odkril lažji teren. Vendar se je izkazalo, da je do vrha predaletč, da bi tudi varno sestopila. Ker so bile za nama druge naveze, sva obrnila, morala sva namreč nazaj do tabora štiri. Če bi šla na vrh, bi lahko naredila težave še drugim. Na vrh bi verjetno lahko prišla, nazaj pa ne več, zato sva pač obrnila. Takrat sem mislil, da bo še druga možnost za vrh, zato ni bilo tako težko obrniti. Žal se je kasneje izkazalo drugače.«

Kako si sprejel dejstvo, da je bila odprava zaključena tako nenadoma?

»Zdaj, ko pogledam od daleč in s časovne razdalje, je vse bolj jasno. Vrh smo dosegli, nesreča se je zgodila in odprava je bila zaključena. Dejstvo je, da je bilo potrebnega za vsak naskok na goro veliko garanja tudi v nižjem delu, veliko nošnje materiala v zgornje taborne. Skratka, ni bilo enostavno.«

Kako gledaš na preplezano smer in na tak tip odprave z današnjega zornega kota?

»V današnjih časih si ne predstavljam več take

odprave, danes bi bilo to težko ponoviti. Za take odprave je veliko preveč garanja. Čeprav je danes vse drugače, boljša oprema in drugo, vendar je smer še vedno velik zalogaj.«

Kaj ti je dala odprava?

»Veliko sem se naučil in dobil dragocene izkušnje. Na mnoge zadeve sem potem gledal drugače. Spoznal sem tudi, kako se obnašam nad osem tisoč metri.«

Kako to, da si po tej odpravi nehal z vrhunskim alpinizmom? S čim si se ukvarjal potem?

»Na odpravo za Lotse sem se še prijavil, vendar nisem bil izbran. Menili smo se tudi o odpravi v Patagonijo, potem pa je prišla devalvacija in je vse padlo v vodo. Približno takrat enkrat sem nabavil jadralnega zmaja in začel intenzivno letati. Plezal sem sicer še, vendar se z vrhunskim alpinizmom nisem več ukvarjal.«

Se boš udeležil letošnje spominke odprave? Si bil še kdaj potem v Nepalu?

»Ne, v Nepalu nisem bil trideset let. Na spominsko odpravo greva skupaj z ženo. Samo na trekning, ne na sedemtisočak Pumori. Gotovo bom obudil tudi kakšne spomine na odpravo iz leta 1979 ...«

Na zgornji postaji
tovorne žičnice
FOTO: ANDREJ ŠTREMELJ

SLOVENCİ NA EVERESTU

Ime	Datum	Opombe
Jernej Zaplotnik	13. maj 1979	
Andrej Štremfelj*	13. maj 1979 in 7. oktober 1989	
Stane Belak	15. maj 1979	
Viki Grošelj	10. maj 1989	
Marija Štremfelj*	7. oktober 1989	*Prvi zakonski par na vrhu
Janez Jeglič	7. oktober 1989	
Franc Pepevnik	22. maj 1997	Prvi slovenski pristop s severa
Pavle Kozjek	23. maj 1997	Prvi (in doslej edini) slovenski vzpon brez dodatnega kisika
Davo Karničar	7. oktober 2000	Prvi spust na smučeh z vrha
Franc Oderlap	7. oktober 2000	
Tadej Golob	9. oktober 2000	
Grega Lačen	9. oktober 2000	
Matej Flis	9. oktober 2000	
Viki Mlinar	21. maj 2005	
Marko Lihteneker	21. maj 2005	Umrli med sestopom
Roman Benet	17. maj 2007	

Alpska konvencija

Predstavitev mednarodnega sporazuma za trajnostni razvoj v Alpah

✍️ Špela Prelec

Skupina Sella v Dolomitih FOTO: ISKRA JOVANOVIĆ

POMEN ALPSKEGA PROSTORA

Alpe imajo kot največji enotni naravni prostor Evrope (190.959 km²) naravovarstveni, gospodarski, ekološki in izjemen kulturni pomen. Kot galerija neponovljivih naravnih in kulturnih pojavov ter biotske in krajinske raznovrstnosti imajo neskončno vrednost. Alpe so tudi prostor 13.000 rastlinskih vrst, 30.000 živalskih vrst, dom za skoraj 14 milijonov prebivalcev v 5867 občinah ter vsakoletni počitniški in izletniški cilj za 100 milijonov obiskovalcev. Prav zaradi naštetega ter zaradi podnebnih in naravnih posebnosti in skrajnosti so Alpe posebno občutljivi in ogroženi ekosistemi. S pospešenim gospodarskim razvojem znotraj in zunaj Alp so se v zadnjih desetletjih pojavili problemi in vprašanja, ki jih ni mogoče rešiti le s prizadevanjem posameznih držav. Okoljski problemi na tem območju hitro povzročijo eksistencialno ogrožanje rastlin, živali in človeka. Moderne oblike rabe, kot so turizem, vodna energija in tranzitni promet, so v novejšem času povzročile resno preoblikovanje alpskih naravnih in kulturnih krajin. Zaradi takega trenda razvoja ter omejenih

razpoložljivih površin so se okrepile zahteve glede varstva narave, kulturne raznolikosti in identitete alpskih prebivalcev.

Alpski lok se vzpenja od morja in seže do vrha Mont Blanca, 4807 metrov visoko, ter se razteza prek osmih držav, pri čemer je delež Avstrije 28,7 % celotne površine Alp, Italije 27,2 %, Francije 21,4 %, Švice 13,2 %, Nemčije 5,8 %, Slovenije 3,6 %, Liechtensteina 0,08 % in Monaka 0,001 %. V skladu z razmejitevjo, ki je bila določena v okviru Alpske konvencije, Alpe obsegajo 190.959 km² veliko območje, ki v dolžino meri 1200 km in v širino do 300 kilometrov. Za Alpe je značilno zmanjševanje višine vrhov gora od zahoda proti vzhodu. Poleg Mont Blanca, ki je najvišja alpska gora, je v zahodnih Alpah še 127 štiritisočakov. Najvišja gora v Vzhodnih Alpah je 3905 m visoki Ortler.

PREBIVALSTVO V ALPAH

Povprečno živi v občini, ki leži na območju veljavnosti Alpske konvencije, 147 prebivalcev, pri čemer sega razpon od 0,1 prebivalca na km² v najmanjši občini (Rochefourchat v regiji Rona-Alpe) do 16.010 prebivalcev na km² v najgosteje naseljeni občini (Monako).

¹ Stalni sekretariat Alpske konvencije.

Karta območja veljavnosti Alpske konvencije

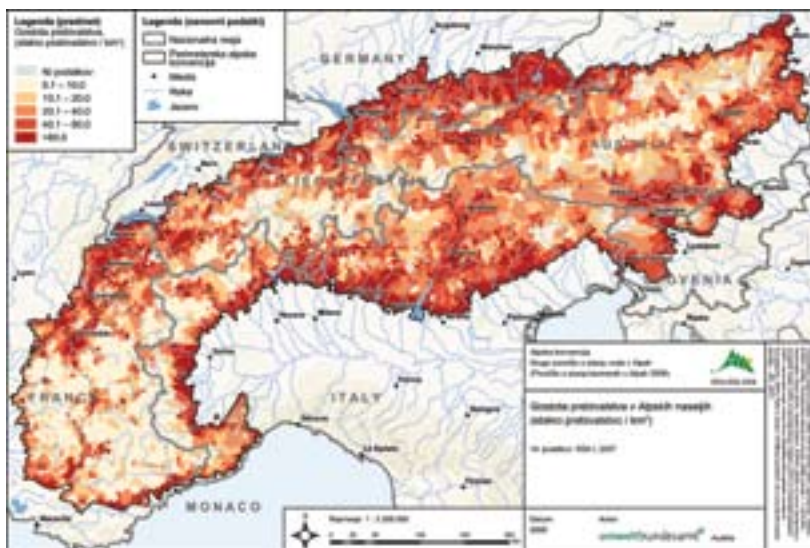
Poselitev prebivalstva je v Alpah osredotočena na večje in prometno lahko dostopne doline (Aosta, Rona, Adiža, Inn, Valtellina) in kotline (Celovška kotlina) ter vzdolž alpskega obrobja. Gostota prebivalstva v občinah ne odraža realnega stanja v alpskem loku. Zaradi strmine in višine terena je le manjši del celotne površine alpskega območja primeren za stalno poselitev. V značilni alpski regiji, kot je npr. Južna Tirolska, je za stalno poselitev primernih le 8 % površine, na avstrijskem Vorarlberskem pa ta vrednost dosega 24 %.

Živahnost alpskega prostora se izraža tudi v alpskem kulturnem bogastvu, simbol katerega je jezikovna raznolikost štirih jezikov: nemščine,

italijanščine, francoščine in slovenščine. Poleg teh obstajajo tudi drugi, kot so npr. ladinščina v dolomitskih dolinah Južne Tirolske, v pokrajini Belluno in na Tridentinskem, retoromanščina v Švici, patois v dolini Aosta idr.

ALPSKA KONVENCIJA

Edini skupni »jezik« Alp je Alpska konvencija, mednarodni sporazum, ki si prizadeva za celovit trajnostni razvoj in zaščito naravnih in kulturnih vrednot alpskega območja v državah Avstrije, Francije, Italije, Kneževine Monako, Nemčije, Liechtensteina, Slovenije, Švice in Evropske skupnosti.

Gostota prebivalstva v alpskih občinah

V Salzburgu so 7. novembra 1991 zgoraj naštete države podpisale Konvencijo o varstvu Alp (Alpsko konvencijo). Slovenija jo je podpisala 29. marca 1993, Monako pa je pristopil nekoliko pozneje. Ta sporazum je edini zavezujoči okvir, ki omogoča pripravo celovitih vsealpskih odgovorov na velike izzive, s katerimi se sooča tukajšnje prebivalstvo. Ker so na območju Alp velike razlike v (nacionalnih) pravnih ureditvah, stopnji gospodarskega razvoja, prometnih obremenitvah ter v poseljenosti, je potrebno različne gospodarske ukrepe uskladiti z naravovarstvenimi in okoljskimi zahtevami, kar je zapisano v Okvirni konvenciji ter vsebinsko usmerjenih protokolih (vsebujejo določbe za uresničevanje zastavljenih ciljev) za najpomembnejše družbene in gospodarske dejavnosti. Do sedaj je bilo izdelanih osem protokolov za naslednja področja: hribovsko kmetijstvo, turizem, urejanje prostora in trajnostni razvoj, promet, varstvo narave in krajine, gorski gozd, varstvo tal in energija. Obstaja tudi protokol o reševanju sporov. Najprej s podpisom in nato z ratifikacijo postanejo protokoli del pravnega reda držav podpisnic. Proces ratifikacije doslej še vedno niso zaključile vse pogodbenice.

V Okvirni konvenciji so naštet še druga področja, za katere doslej še niso bili pripravljene protokoli: ohranjanje čistega zraka, ravnanje z odpadki, voda ter prebivalstvo in kultura. Na ta način je bila

oblikovana skupna čezmejna politika z enotnim konceptom razvoja, ki bi preprečeval, da bi se konkurenčni boj odvijal na račun narave in končno v škodo ljudi. Alpska konvencija se kot prožen instrument umešča med nacionalne države in Evropsko unijo. Bila je prvi poskus neke gorske regije, da bi svoj razvoj »postavila« v okvir tako kompleksne pogodbe. Po njenem vzoru je nastala tudi Karpatska konvencija. Alpska konvencija in sestrška Karpatska konvencija sodelujeta na podlagi podpisanega memoranduma »Memorandum of Understanding« (MoU). Pri sodelovanju gre predvsem za prenos izkušenj in za sodelovanje na evropski in mednarodni ravni. V ta namen sta obe Konvenciji podpisali tudi »Memorandum of Understanding« s Konvencijo o biološki raznovrstnosti (CBD – Convention of Biological Diversity).

ORGANI ALPSKE KONVENCIJE

Na vsaki dve leti zaseda najvišji organ Alpske konvencije, tj. Alpska konferenca, na kateri se srečajo okoljski ministri držav pogodbenic. Alpska konferenca obravnava cilje in določa politične smernice za izvedbene dejavnosti. Ena od pogodbenic po načelu rotacije prevzame predsedovanje Alpski konvenciji za obdobje dveh let. Na pravkar končani X. konferenci v Evianu je 12. marca Slovenija od Francije prevzela stafeto vodenja dveletnega

Dolomitski »Matterhorn« – Cimon della Pala FOTO: DRAGO METLJAK

predsedovanja Alpski konvenciji. Redno, običajno dvakrat na leto, se kot izvršilni organ sestaja Stalni odbor Alpske konference, ki ga sestavljajo visoki uradniki iz držav pogodbenic in Stalni sekretariat. Več informacij o Alpski konvenciji najdete tudi na spletni strani www.alpconv.org.

STALNI SEKRETARIAT ALPSKE KONVENCIJE

Leta 2002 je bil ustanovljen Stalni sekretariat s sedežem v Innsbrucku (Avstrija) in oddeljenim sedežem v Bolzanu (Italija). Njegove glavne naloge so poleg administrativnih nalog podpora organom Alpske konvencije predvsem v delu z javnostjo, vodenje Sistema za opazovanje in informiranje v Alpah ter konkretni projekti za izvajanje Alpske konvencije in njenih protokolov. Stalni sekretariat hrani tudi arhiv Alpske konvencije. Kot že omenjeno, Stalni sekretariat sodeluje tudi s partnerji, ki se zavzemajo za izvajanje Alpske konvencije in njenih protokolov. Partnerji Stalne sekretariata so med drugim VIA ALPINA, društvo »Alpsko mesto leta« itd. V okviru dela z javnostjo Stalni sekretariat izdaja razne publikacije, njegovi predstavniki pa pripravljajo tudi predavanja.

ALPSKA KONVENCIJA V SLOVENIJI

Slovenija je okvirno konvencijo podpisala leta 1992, ratificirala pa leta 1995, ko je tudi stopila v veljavo, konec leta 2003 pa je ratificirala še vse do sedaj podpisane protokole. Območje Alpske konvencije v Sloveniji obsega tretjino države, vanjo pa je vključenih 60 občin, od teh 43 v celoti, ostale pa delno. Slovenija aktivno deluje v okviru dela organov in delovnih skupin Alpske konvencije, obenem pa spodbuja izvajanje Alpske konvencije

in izvedbenih protokolov v Sloveniji na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Nosilec konvencije v Sloveniji je Ministrstvo za okolje in prostor.

Marca 2009 je Slovenija za dve leti že tretjič prevzela predsedovanje organom Alpske konvencije. V okviru podedovane agende bo temeljna aktivnost namenjena koordinaciji izvajanja Akcijskega načrta za podnebje za Alpe. Cilj slovenskega predsedovanja Alpski konvenciji je povečati njeno učinkovitost s konkretnim sodelovanjem z lokalnim prebivalstvom in spodbujanjem izvajanja prostorskih ureditev za prilagoditev podnebnim spremembam v alpskem prostoru. V času predsedovanja bo posebna pozornost namenjena vlogi prostorskega načrtovanja in razvoja z vidika prilagajanja podnebnim spremembam in preprečevanja posledic podnebnih sprememb, ter spodbujanja sodelovanja regionalnih in lokalnih ravni pri izvajanju konvencije in protokolov.

IZZIVI ZA ALPSKO KONVENCIJO

Alpska konvencija se sooča z več izzivi, med največjimi pa so gotovo podnebne spremembe. Seveda Alpska konvencija ne more zaustaviti krčenja ledenikov, ima pa izhodišča za ukrepe. Eden izmed ukrepov je prav gotovo Akcijski načrt za podnebje Alp, ki so ga ministri obravnavali in sprejeli na pravkar zaključeni X. Alpski konferenci v Franciji. Ta akcijski načrt vsebuje tako konkretne ukrepe za preprečevanje podnebnih sprememb kot tudi strategije prilagajanja in časovni načrt. Tudi v času slovenskega predsedovanja bo posebna pozornost namenjena vlogi prostorskega načrtovanja in razvoja z vidika prilagajanja podnebnim spremembam in preprečevanja posledic podnebnih sprememb. ○

DELEŽ POVRŠIN IN UPRAVNIH ENOT V POGODBENICAH (2008)

Država	Površina (v km ²)	Delež območja veljavnosti Alpske konvencije (v %)	Upravne enote znotraj območja veljavnosti Alpske konvencije		
			NUTS 2 (regije, dežele)	LAU 1 (pokrajine, kantoni, okrajji, okrožja)	LAU 2 (občine)
Nemčija	11160	5,8	2	13	285
Francija	40801	21,4	2	9	1749
Italija	51995	27,2	7	24	1756
Liechtenstein	160	0,1	1	1	11
Monako	2	< 0,01	1	1	1
Avstrija	54759	28,7	8	29	1146
Švica	25211	13,2	5	15	856
Slovenija	6871	3,6	1	7	64
Alpe skupaj	190959	100,0	27	99	5868

Alpska konvencija mora postati bolj prepoznavna

Pogovor z Marcom Onido

Pogovarjala se je Špela Prelc

Marco Onida (roj. 1966) je od leta 2007 naprej generalni sekretar Alpske konvencije. Od leta 1991 do 1994 je služboval v Evropskem parlamentu, od leta 1994 do leta 2006 pa v Evropski komisiji, kjer je bil pristojen za področje evropskih okoljskih vprašanj in evropske okoljske politike. Je avtor številnih publikacij s področja okoljskega prava.

Katere so naloge Stalnega sekretariata Alpske konvencije?

»Naloge Stalnega sekretariata so zagotavljanje strokovne in tehnične podpore organom Alpske konvencije, delovanje na področju odnosov z javnostmi, usklajevanje raziskovalnih projektov o Alpah in skrb za Sistem opazovanja in informiranja v Alpah. Na kratko, Stalni sekretariat zagotavlja strokovno, logistično in administrativno pomoč ter državam pomaga pri izvajanju dejavnosti, ki jih zahteva Alpska konvencija in njeni protokoli.«

Kje vidite največje 'pomanjkljivosti' Alpske konvencije? Kje so njeni največji izzivi?

»Trenutno največja pomanjkljivost je, da se lokalne in regionalne oblasti, ki so na veljavnostnem ozemlju Alpske konvencije, ne zavedajo samega potenciala konvencije in se ne 'počutijo' kot nosilci konvencije. Največji izziv pa prav gotovo predstavlja dejstvo, da konvencija postane del vsakodnevnega odločanja in seveda postane bolj prepoznavna med prebivalstvom.«

Kaj pričakujete od slovenskega predsedstva?

»Od 'prave' alpske države pričakujem, da bodo Alpe v ospredju številnih političnih odločitev, tudi v EU, saj je slovensko predsedovanje pripomoglo k umestitvi Alp v središče pomembnih razprav, kot je npr. razprava o Teritorialni koheziji.«

Kakšno vlogo pripisujete planinskim zvezam? Kje vidite možnosti za sodelovanje?

»V Planinskih zvezah delujejo ljudje, ki brezplačno skrbijo za razvoj, ki ohranja naravo in krajino, zato smo zelo zadovoljni, da sodelujemo z njimi. V aprilu bomo s PZS imeli delovni sestanek o vsebinskem programu in aktivnostih, ki jih želimo skupaj izvesti v času predsedovanja Slovenije Alpski konvenciji. Naj omenim lep primer implementacije Alpske konvencije, to je projekt 'Bergsteigerdörfer'. Ta avstrijska pobuda se zavzema za spodbujanje t. i. mehkega turizma, ki se izogiba masovnemu turizmu in investicijam v velike hotelske gradove in v zimsko športno infrastrukturo. Ta projekt poskuša predvsem unovčiti obstoječi potencial v posameznih občinah. Drugi primer je 'Rundwanderwegbuch', pohodniški vodnik za izlete po nekaterih gorah v Alpah (Matterhorn, Triglav itd.).«

dobro jutro

Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija

O zgodovini našega planinstva

Razmislek ob najdbi zapisa o prvem zimskem vzponu na Triglav

✍ Franci Ekar

Ob pripravah na drugo izdajo kronike o kranjskem planinstvu se srečujemo s planinskimi odkritji, vezanimi na Kranjčane. Tako ne moremo mimo kranjskega gimnazijskega profesorja dr. Josipa Tomiška, ki je bil med ustanovitelji Kranjske podružnice SPD, ali Frana Saleškega Finžgarja, ki je kaplanoval na sv. Joštu, pa Franca Kadilnika, ki je bil povezan s Kranjem. Znameniti kranjski župan Ciril Pirc je že leta 1894 sklical prvi zbor za ustanovitev Kranjske podružnice SPD, vendar žal ni bilo mogoče dobiti potrebnega državnega dovoljenja. V Slovensko planinsko društvo je bilo od

ustanovitve leta 1892 vključenih 10 Kranjčanov. Ti so bili nato med ustanovitelji Kranjske podružnice SPD leta 1899. Med njimi je bil tudi Konrad Pučnik, krojač in posestnik iz Kranja. Bil je planinec velikega formata, alpinist, ki se je med drugim 23. februarja 1882 v družini z bratom Sušnik, trgovcema s Primskovega, povzpел na zimski Grintovec. Prvi znani zimski vzpon na Grintovec naj bi bil opravljen 9. novembra 1874.

O prvem registriranem in opisanem zimskem vzponu Avgusta Sušnika na Triglav sta pisala že Boris Režek in Mira Marko Debelakova, ob

Triglav pozimi FOTO: STANE KLEMENC

pripravah na kranjsko kroniko pa smo zaprosili avstrijske prijatelje iz Beljaka, da so nam poslali kopije izvirnega opisa v nemščini iz časopisa »Österreichische Turisten – Zeitung« iz leta 1882. August Suschnik je na strani 71 objavil članek »Zimske ture v Karavankah, Julijskih in Savinjskih Alpah«.

August Sušnik se je 15. februarja 1882 povzpeli na vrh Triglava z bohinjskim vodnikom Jakobom Jelarjem, 21. februarja na Stol in 23. februarja z bratom Raimundom in Konradom Pučnik na vrh Grintovca.

Turo je Sušnik opisal takole:

»Tura na Triglav z malo previdnosti ne terja nobene življenjske nevarnosti. Vzpon iz Fužin v Bohinju sem opravil z uglednim odličnim vodnikom Jakobom Jelerjem do najvišje kočice nadvojvodinje Marije Terezije (op. ur. današnja Planika), in to brez počitka v sedmih urah. Od tod naprej pa je bilo do vrha še dve uri. Najtežji del je bil v Malem Triglavu, greben brez posebnih težav, toda greben do vrha velikega Triglava je bil na strmih mestih neprijeten. Sestop z vrha je potekal prav tako dve uri do kočice Marije Terezije. Sestop se je nadaljeval do Triglavskih jezer do kočice nadvojvode Franca Ferdinanda. In nato mimo stene Komarče do slapa Savice in dalje vzdolž samotnega Bohinjskega jezera do Stare Fužine, devet ur hoda. Jezera so bila pokrita z meter debelim ledom, voda pa je bila samo v Dvojnem jezeru.«

Ti davni zapisi v skrbno zbranih in hranjenih arhivih opominjajo, da Slovenci potrebujemo popolno spisje o slovenskemu planinstvu, alpinizmu in gorskih aktivnostih, pri katerih so bili mnogi udeleženci nemalokrat povsem pozabljeni. Avgust Sušnik je »čisto ta pravi« slovenski planinski domoljub, ki je pri opisovanju dosledno upošteval slovenska imena ter jih tudi v nemščini skrbno in pazljivo zapisoval in tako ohranjal. Žal je »planinski« požar v prostorih PZS pred leti veliko arhiva uničil. Premalo smo naredili za celovito strokovno raziskavo slovenske planinske preteklosti.

Današnji čas zahteva temeljite raziskave planinsko-alpinističnih dogajanj v gorah, ki naj se opišejo in tudi objavijo na spletu. Tak raziskovalni projekt je že v pripravi za nemško govoreča področja: DAV, OEAV in južnotiroolski AV so se odločili, da bodo lastne zbirke združili v skupno zbirko podatkov, ki je sedaj javno dostopna na spletni strani Alpskega zgodovinskega arhiva. Njihove zbirke že sedaj obsegajo preko 200.000 enot. Zajemajo topografsko in slikovno gradivo, plakate in druge uporabne predmete o kulturni zgodovini alpskega prostora zadnjih 250 let. Tudi CAI je izrazil namero o kar najbolj popolnem opisovanju njihove planinsko-alpinistične ustvarjalnosti v polpreteklosti in preteklosti. Predsedstvo PZS si zato želi, da se tudi v Sloveniji začne pisati zgodovina planinstva z najpopolnejšo verodostojnostjo, brez subjektivnih usmeritev, simpatij, improvizacij ali dnevnih politik. Pisanja o preteklosti, pomembnih dejanjih in poteh planinskega zgodovinopisja ne moremo brez odgovornosti prepustiti amaterstvu in prostočasnosti trenutne volje. ●

Čas glavne prošnje

Nevihta na Rogaški gori

✍ Dušan Škodič

Vroč zrak je ždel med haloškimi hribčki in listje vinskih trt pod Rogaško goro je komaj opazno drhtelo med negodnimi grozdi. Večjih del na poljih ni bilo in kmetje so se pozno dopoldne skupaj z družinami in posli odpravili k romanju. Bil je ponedeljek, šestega avgusta, dan pred godom svetega Donáta.

ROMANJE K VREMENSKEMU ZAVETNIKU

Rogaška gora je strma gmota, ki se nenavadno silovito požene proti nebu nad vinorodno pokrajino. S Ptujskega polja je videti razpotegnjena, z juga izstopa njen greben s tremi vrhovi, od vzhoda in zahoda pa je videti kot konica, ki hoče prebosti nebo. Zaradi svojih nenavadnih oblik je od nekdaj pritegovala človekovo pozornost in ta se je od prastarih časov zatekal v njene strmine, kjer je iskal stik s svojimi božanstvi. V petnajstem in šestnajstem stoletju je v kraje pod njo občasno prirohnel krvoločni Turek in daleč vidni kres z njenega vrha je ljudi opozarjal, da so se pravočasno zatekli v varno okrilje gozdov. Rodovitna pokrajina pod Rogaško goro je zelo odvisna od vremena, zato so na njenem vrhu postavili cerkev v čast svetemu Donatu, ki je vremenski zavetnik in priprošnjik. Priporočali so se mu ob suši in preobilni mokroti, seveda pa predvsem proti strelji in toči, ki je rada klestila po pridelkih.

Tisto poletje je bilo zelo soparno in nevihte so bile pogoste, zato se je na romanje zgrnilo veliko število ljudi iz bližnjih vasi. Pot jih je vodila najprej skozi mogočen bukov gozd, nato pa strmo navzgor. Rogaška gora je naporna za hojo in proti vrhu skalovita. Peščenjakova pečina je slaba in drobljiva, strmali, iz katerih so kimala posušena stebela

odcvetelih netreskov, pa prepadne, zato so se jim romarji ogibali, kolikor se je le dalo. Občasno se je od kdo ve kod pojavil veter in zavel med skri-venčnim grmičevjem, a s seboj prinašal le vročino, ki ni sušila potu na pregretilih telesih. Mali zvon je pozvaljal dobrodošlico. Ljudje so se po skoraj dveh urah naporne hoje gnetli na skromnem prostoru okoli cerkvice, ki je iz doline dajala mnogo večji vtis, kakor od blizu. Celu robate kmetske duše so se z občudovanjem ozirale po razgibanih haloških vinogradih, valovitih goricah in bogatem Ptujskem ter Dravskem polju, ki sta izginjala v sparskih meglicah. Od zahoda je bilo videti prihajajočo sivino, ki je obetala še eno od mnogih ploh, ki so za nekaj kratkih ur osvežile ozračje in ko se je ob pol enajstih pričela sveta maša, so po zadnjih vstopajočih že padle prve kaplje. Nekajkrat je kratko zagrmelo in z vetrom je prineslo kot grah drobno točo, ki je neškodljivo odskakovala od strehe. Zaprli so

težka vrata, da bi naraščajoči hrup ne motil opravi-
la in se zatopili v molitev.

Duhovnik in farani so se pokrižali in začeli *Vstopni spev*.

»V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.«
Amen je odgovorila množica.

Zunaj se je med tem zelo hitro stemnilo in pri-
žgane sveče so vedno težje odrivale temačnost po
cerkveni ladji. Skozi mala okna se je vedno pogoste-
je pobliskavalo. Ljudje so se nehote ozirali za oltar,
kjer je med vsako novo razelektrivijo iz teme vztrep-
petala freska sv. Donata. Ta je v eni roki držal snop
žita in tri grozde, kar je ponazarjalo čas zorenja, ko
je bil pridelek najbolj izpostavljen močnim neviht-
tam. V drugi roki pa je stiskal nekaj popolnoma
drugega, namreč šop ostrih puščic. To je ponazar-
jalo strele, ki se jih je kot vremenski zavetnik trudil
ustaviti.

Pričeli so z *Usmiljenjem*.

»Gospod usmili se.« *Gospod usmili se*, je donelo od presušenih kamnitih zidov, ki jih je od zunaj obilno oblivala deževnica. Pokljanje toče je ponehalo.

Hitrost zunanega dogajanja je nakazovala običajno poletno nevihto, ki se prične in konča v nekaj minutah. Ljudje so se počutili nelagodno, saj sta strela in grmenje naravna pojava, za katera ima vsako bitje že prirojen prastrah. A kje bi se lahko počutili varne, če ne v cerkvi? Duhovnik je nadaljeval z *Glorio*.

»Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem, ki so blage volje.«

Ljudje so zadrževali dih in prisluškovali divjanju sil, ki so počasi zamirale in se oddaljevale. Neurje je kot že tolikokrat privršalo, se razbesnelo in šlo naprej, dokler mu nekje preprosto ne bo zmanjkalo moči in se bo končalo kot zamirajoča ploha. Grmelo je vedno redkeje in preplavilo jih je olajšanje, ko se je skozi stekla v notranjost presvetlil prvi žarek.

FOTO: LUKA OVČAR

STRELA

Prišel je čas *glavne prošnje*.

Duhovnik je razširil roki in ko je odprl usta, da bi izrekel uvodni »molimo«, je oltar pred njim zažarel. Iz njegovih rok so se stegnile modre praske-tajoče lovke, ki so se za trenutek sklenile z bližnjimi kovinskimi svečniki in od tam pohitele naprej po prostoru. Strela je v hipu preskočila med gosto stoječo množico, ljudi je vrglo vznak, jim vnelo lase in osmodilo preznojeno obleko. Poka pravzaprav ni slišal nihče, saj se je zgodil v istem hipu kot električni udar. Leseni zvonik je začel popuščati in hreščati, da se je skozi špranje pokazal del že skoraj jasnega neba, zvon pa se je pri tem snel iz ležišča in treščil na kamnita tla. Težki kosi bronastih razbitin so še nekaj trenutkov odzvanjali po kotih. Trenutke tišine je kmalu zamenjalo vsesplošno vpi-tje preživelih, ki so se eden preko drugega drenjali proti vratom. Šele, ko jih je zunaj obsijalo sonce, so počasi spoznavali, da je prva nevarnost minila. Zvonik je sicer grozil, da se bo do konca prelomil in se zvalil po pobočju, sledov ognja pa, z izjemo nekaj dima iz vlažnih tramov v ostrešju, ni bilo. Prizadeto je bilo tudi zidovje, ki je dobilo razpoke, kot da bi ga razmajal potres. V notranjosti je bilo dosti huje. Tla so bila pokrita z nesrečneži, od katerih se je še kadilo. Možje so kmalu spoznali, da s stihjskim iskanjem svojcev ne bodo prišli nikamor, zato so se vsaj toliko organizirali, da so v naslednji uri na prostor pred cerkvijo, kjer se ni bilo več bati morebitnega rušenja, znosili smrtno žetev. Med tem se je nekaj prizadetih čudežno ovedlo, med drugim tudi duhovnik, ki je z osmojeno štolo hodil med ljudmi kakor mesečnik in v nemoči vil roke. Ostal je brez svoje podružnične cerkve in mnogih faranov. Minilo je več dni, preden so v dolino znosili vse tiste, ki jih je ugonobila strela. Bilo jih je devetinpetdeset. Le tri od njih so pokopali v Svetem Vidu, ki se danes imenuje Videm pri Ptujju in je sedež fare. Osemindvajset jih leži pri Svetem Juriju na pobočjih Donačke gore in še enkrat toliko v bližnjih Žetalah. Popis nesrečnih romarjev hranijo v mrliški knjigi sv. Vida.

In cerkev? Zaradi prevelike izpostavljenosti je cerkvene oblasti niso pustile obnavljati. Na južnem podnožju gore so zgradili novo cerkvico sv. Donata in staro ime Rogaška gora se je sčasoma spremenilo. Danes je Donačka gora (884 m) zelo hvaležen planinski cilj. Zaradi posebne oblike je med domačini poznana tudi kot »Štajerski Triglav«.

Dogodek na dan 6. avgusta 1741 pa je ostal za-beležen kot najhujša nesreča zaradi udara strele na našem ozemlju in obenem v gorah. ●

Javor in Lopič

Manj znane poti po grebenih skrajnega zahoda Julijcev

✍ in 📷 Vid Pogačnik

Cima di Campo nad planino Confin

Vedno, ko greva v hribe za dva dni, imam občutek nekakšnega razkošja. Čas spet doživljam normalno, to se pravi sproščeno, tako kot sicer skozenj polzi naše življenje. Zato tudi tokrat ne moreva skozi Vençon/Venzone, ne da bi mu namenila tisto obvezno urico. Saj se strinjamo, kajne? Vençon je najprijetnejše mestece Julijskih Predalp. Malo po ulicah, pa v cerkev, pa skozi mestno hišo, nazadnje na obvezni kapučin, ko svoj čas zaustaviš, na njegov tok pa kažejo le še mimoidoči.

Čez pol ure sva v Val Venzonassi. Kljub letom in njim pripadajočim izkušnjam imava v nahrbtnikih vse preveč krame: šotorček, spalni vreči, kuhinjo ... Na kolesih navaliva na strme klance kot mutasti na telefon, pa naju fiziološke zakonitosti kmalu postavijo na realna tla. Preostanek gorske cestice na visoke planine bolj prepešči-va, kot prekolesariva, a kaj bi tisto. Saj ni prvič. Kolesi imava pač za povratek, kako kdo naredi tistih 850 višinskih metrov navzgor, je pa odvisno od njegove moči in trme.

GORE NAD VAL VENZONASSO

Čeprav Lopič/Plauris po višini ne presega 2000 metrov, je prav mogočna gora. Reka Bela/Fella ob njegovem severnem vznožju teče le na višini 300 metrov in Tilmont/Tagliamento na jugozahodu le še na 240 metrih. In teh 1700 metrov strmih, razbrazdanih pobočij naredi na obiskovalca močan vtis. Lopič je tudi najvišji in najrazglednejši vrh Julijskih Predalp, prostranega in samotnega območja, kjer se Julijci spustijo v Padsko nižino. Značilnost teh gora so dolgi grebeni in tudi Lopič se nahaja v enem od njih – povsem na zahodu dolgega in skrajno divjega grebena, ki se na vzhodu začne z Muzci.

Potem ko se na zahodu z bregov Tilmonta pobočja dvignejo na sam vrh Lopiča, se glavni greben obrne proti jugozahodu. Tu greben tvori ostro mejo med travnatimi južnimi pobočji in skalnatimi severnimi. Vzemimo, da je meja ožjega območja Lopiča Forca Slips, 1631 m. Vzhodno od tega sedla se v glavnem grebenu nahajajo še naslednje manj pomembne vzpetine: Jóf di Ungarina, 1806 m, Jóf di Confin, 1761 m, in nazadnje pomembnejši Javor/Monte Lavara, 1906 m. Težavnosti tega grebena ne poznam, je pa pomembna, če bi kdo želel združiti v eno turo Javor in Lopič. Javor je malce pomaknjen proti severu in je lepa skalnata piramida, na katero pristop ni čisto enostaven. Naprej proti Muzcem gre glavni

greben v jugovzhodno smer, kamor se najprej spusti na sedlo Campidello, 1461 m.

Lopič in Javor sta v prvi vrsti cilja pohodnikov. Razen glavnega vrha je celotno območje zelo redko obiskano. Ceste nad Val Venzonasso so zaželen cilj gorskih kolesarjev, s strmih pobočij pa včasih začne svoj polet kak jadralni padalec. Na južni strani gore je tudi še nekaj živih planin. Če v slovenski planinski literaturi že naletimo na kak opis teh gora, gre ponavadi za katerega od zahodnih vzponov na Lopič. Upam, da bom s tem prispevkom zbudil zanimanje slovenskih planincev tudi za čudovito območje nad planinama Ungarina in Confin.

JAVOR

Po vodoravni cestici torej pripeljeva s planine Ungarine na planino Confin. Tamkajšnji kmečki turizem upravlja furlanska družina, ki za začetek sprejme najini kolesi in en nahrbtnik, dajo nama pa tudi napotke za vzpon na Javor. Gospa Gabriela lepo govori angleško, nemško, seveda italijansko in furlansko, opraviči se, ker se je špansko šele

začela učiti. Njen širokopleči soprog pa nama v italijanščini skuša dopovedati, kako na Javor.

Kmalu se lahkkih nog odpraviva po dobro označeni poti navzgor. Pa ne po tisti, ki gre na sedlo Campidello, pač pa po levi, ki je na Tabaccovih zemljevidih narisana kot nemarkirana pot in gre kakih sto metrov nad prvo. Kmalu sva sredi ruševja in nato na razcepu pod južno steno. Zavijeva levo in se začneva vzpenjati čez naporna melišča. Markacije še vedno vodijo navzgor, pot pa na nekaj mestih kar izgine. Usmeriva se v iztek grape, ki jo razločno vidiva pred seboj. Čez nekaj skal kakor da nama hoče pomagati neuporabna jeklenica. Kmalu sva na stranskem rebbru in po njem nadaljujeva desno proti vrhu. Skozi ruševje gre strmo, zgoraj, že v bližini zahodnega grebena, pa se strmina unese in čez vršno skalovje gre pot v območju grebena na vrh.

In sedaj dilema! Napis na planini Confin govori o »Il Anello di Monte Lavara« – torej o krožni turi. Tudi oskrbnik nama je zatrjeval, da se je najbolje na vrh povzpeli po levi poti (opisani zgoraj) in, menda je tako rekel, sestopiti po jugovzhodnem

Javor od zahoda; vzpon gre po desnem grebenu

grebenu. A zgodilo se nama je nekaj nenavadnega! Ko sva želela v območju jugovzhodnega grebena dol, sva najprej našla jasno oznako, ki je kazala po grebenu. Že kmalu pa je vsaka sled bodisi steze bodisi oznak izginila. Poskušal sem tu in tam, a ker je bilo že pozno, sva prenehala z eksperimentiranjem in se čez vrh vrnila po smeri vzpona. In vendar mora nadaljevanje markirane poti, ki se na meliščih pod južno steno razcepi, pripeljati na jugovzhodni greben!

Javor je torej prav lepa gora, ki za razliko od sosednjih tudi na južno stran prepada s skalnatim ostenjem. Pod temi kratkimi stenami so melišča, ki sicer kratek vzpon s planine na vrh začinijo s kančkom napora. Vse druge strani gore so zelo divje in razbite. Strme grape in ostri skalnati grebeni se spuščajo na severozahod v dolino Resàrtico, pa tudi na severovzhod v dolino Črnega potoka.

Enodnevni vzpon z juga pomeni torej pot po gorski cesti s približno 475 metrov na planino Confin, 1331 m, nato pa še 1 h 45 min po srednje zahtevni, kar naporni poti na vrh. Poleti, ko je

kmečki turizem na planini Confin odprt, se je celo dovoljeno z avtom pripeljati do tja. Bog mi odpusti, na kaj vse vas navajam!

Tako rekoč ne pripeti se nama več, da bi spala v planinskih kočah. Upam, da bo tako še vse dotlej, dokler bom lahko nosil tiste tri dodatne kilograme opreme. A na planini Confin je prijaznost naredila svoje. Je pa tudi res, da gospa Gabriela dobro kuha, te usluge pa niso v nikakršni opreki z najinim odnosom do planinskih koč. Ja, če bi te vsaj bile dobre gostilne! Po lepo smiselnem zaporedju furlanskih domačih jedi domačina kljub temu, da oddajata tudi sobe, nista imela nič proti temu, da jima zadaj na dvorišču postaviva svoj šotorček. Sedaj lahko razumete, kako to, da imata pri naju toliko točk.

Nad pazduho planine Confin se dviguje ljubek griček. Pridite tja recimo junija, ko so pobočja vsa v živopisanem cvetju. In vstanite zgodaj, tako da boste na tistem gričku lahko praznovali prihod sonca. Nič ni lepšega kot trenutek, ko njegova topla svetloba oblije svet med Karmanom, Cimo di Campo, Javorjem in Lopičem!

Lopič (levo) in pristopni greben, desno škrbina Forca Slips

LOPIČ

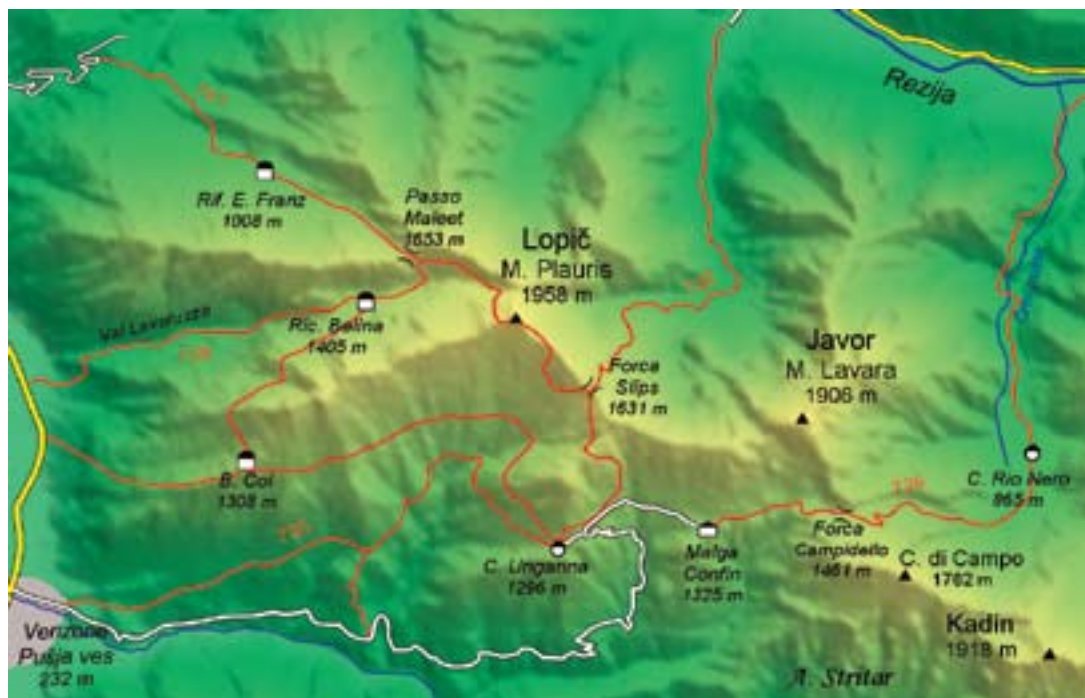
Še jutro je, ko skozi visoke trave prečkava pobočja nad planino Confin. Markirana pot prav položno in razgledno najprej doseže izrazito grapo, nato pa se v številnih zavojih strmo povzpne na travnat greben, ki se s planine Ungarina dviguje na istoimenski vrh. Nadaljujeva po njem, ko pa postane strmejši, pot začne prečkati strma zahodna pobočja proti sedlu Slips. Južna stran Lopiča, ta velikanski kotel, imenovan Graunês, ti daje občutek neizmerne svobode in prostranosti. In nikjer ni žive duše!

Na sedlu Slips komaj opaziš, da si na pomembnem križišču. Nadaljujeva po poti, ki obide ostri predvrh Lopiča. Travnata pobočja na drugi strani so še strmejša. Pri sestopu bo treba prav paziti! Potem doseževa greben in začne se eno najlepših popotovanj v teh gorah. Razgledna, prav nič težka rez se vzpenja proti tako zaželenemu vrhu. Ko doseže vršno skalovje, naju čaka le še nekaj metrov skalnatih strmin, ki jih komaj vidna stezica spretno premaga, in že sva na vrhu. Kako nenavaden je občutek, da si na kraju, kjer še nikoli nisi bil, a se vseeno počutiš kot doma! Gore, na katerih sva že bila, naju pozdravljajo kot dobra prijatelja, tiste preostale pa vabijo, naj jih čim prej obiščeva.

Lopič torej od zahoda zbere številne grebene. Po dolinah med njimi in čez sedla pridejo od tam

na vrh označene poti. Med dolinami je najlepša Val Lavaruzza. Njene krnice je v davni izoblikoval ledenik, tako da na kraju Cjariguart še vedno lahko vidimo ostanke moren. Mogočne naravne sile so v bližini tudi stisnile plasti apnenca, tako da lahko občudujemo značilne nagubane oblike. Vse to ter bogastvo flore in favne so menda zagotovila, da ob obisku doline zagotovo ne boste razočarani. Severna in severovzhodna pobočja Lopiča so silno odmaknjen, razbit skalnat svet, kamor tako rekoč nihče ne zaide. V zgornjem delu nekaj sto metrov z grebenov padajo strme stene. Povsod je videti sledove svežih odlomov in podorov, pod njimi pa se do gozdov stekajo melišča. Čez zgornje predele ne vodi nobena označena pot. Južno od vrha Lopiča pa se razprostira širok, travnat kotel. Videti ga je mogoče od daleč, zelo lepo na primer z Velikega Karmana onkraj doline Venzonasse. Številna travnata rebra, imenovana »cuéstis«, in vdolbine med njimi (»lavinai«) se spuščajo z okoliških grebenov, sprva dokaj strmo, nižje pa položneje. Med njimi se ob deževju pretakajo vode, ki se končno spodaj zlivajo v Gran Rio. V zgodnjem poletju so pobočja Graunês polna cvetja, zato ni čudno, da jih prečka označena pot, s katere si jih obiskovalci lahko ogledajo. To je Traversata Prealpi Giulie, v tem delu priporočena kot steza za ljubitelje gorskega cvetja. Povsem vodoravna pot povezuje planino Ungarina in bivak Coi.

Vsi pristopi na Lopič so dolgi, seveda če jih začnemo iz dolin. Vsaj štiri ure in pol, lahko pa tudi tja do šest ur bomo hodili na vrh. Le naša pot s planine Confin ga doseže v 2 h 15 min. Če gremo iz doline Venzonasse naravnost na planino Ungarina

ali pa čez Graunês na sedlo Slips, spotoma lahko obiščemo ljubko cerkvico San Antonio Abate. V tem primeru parkiramo že na ovinku, torej kakih 40 metrov višje, preden se cesta spusti k potoku.

Tako kot za vzpon na Javor so tudi za vzpon na Lopič najprimernejši kopni meseci. A najlepše je zagotovo v času gorske pomladi (junija), ko so travniki polni cvetja, in jeseni, ko je zrak čist in so macesni zlati.

Sestopi z gora so, no, saj so v redu, ampak tako kot v vsakem poslavljanju je tudi v njih rahel pridih otožnosti. Najprej sva sicer še razmišljala, da bi z Lopiča sestopila po jugozahodnem grebenu in nato prečkala celotna travnata pobočja, a to bi bil kar velik ovinek. Po isti poti sva se vrnila na planino Confin, se poslovila od prijaznih domačinov in pred očmi peščice začudenih turistov, ki so bili medtem prišli, »osedlala« kolesi. Vožnja dol je bila spet ena tistih, ko kar čutiš, kako se zavorne obloge na kolesih topijo kot maslo v vroči ponvi, ko te težki nahrbtnik z vso vračajočo se hrano in ostalo kramo neusmiljeno jaha za vratom in ko vsake toliko časa ustaviš, da sprostiš zakrčene prste na rokah. Kako je letelo!

Še precej več informacij – slik in opisov teh gora – lahko najdete na: www.summitpost.org (v angleščini) in na moji osebni spletni strani: <http://www.geocities.com/vidpogacnik/index.html>.

SAMOROG

Pred vzponom na Javor naju je oskrbnik opozoril, naj bova pozorna na velikanskega kozoroga, ki živi na gori. Med plezanjem sva že pozabila na njegove besede, a ko sva izstopila iz strme grape, se je Jasmina ustavila in mi pokazala na čudno bitje sredi sten. Res, tam je stal kralj te gore in čuval svoje mehke trate. Ampak ... saj ima samo en rog! Samo levega. Stara žival je počasi odšla za rob. Kako težko mora biti loviti ravnotežje v teh stenah samo z enim, težkim rogom! Kdo ve, kako strašen je bil boj, v katerem je izgubil drugega? A preživel je, za visoko ceno, in vstopil v legendo. Legendo o Samorogu z gore Javor.

Terza Media

Privlačna gora ob bolj znani sosedi

✍ in 📷 Marjeta Štrukelj

Večerno sonce poljublja Terzo Grande

Dolina Frison na zahodni strani povezuje dolini Pesarine in Sappade. »Veliki« Terzi (Terza Grande) sva se zaobljubila že na povratku s Clapsavona in Bivere – nemogoče je bilo zavrniti tako imenitno vabilo. Na zemljevidu sva našla rdeče pikice, ki vodijo prav na vrh, načrt pa sta nama tik pred izvedbo leta 2006 poenostavila (zresnila?) še Urška in Andrej (Stritar, Karnijska potepanja), z opisom, da bo kljub markacijam treba plezati dvojko. Strah je bil odveč, resnost ne. Nagrajena za pogum uvidiva edino neobvladljivo nevarnost – goram zapisani teh krajev več ne zbrišejo s seznama želja ali nobeno prestavljanje pod »opravljeno« ne zaleže. Na Terzi Grande sva našla nove zgodbe, preden sva zapustila vrh, je bilo vabil za več dolgih let v vseh letnih časih.

»Srednjo« Terzo (Terza Media) sva obiskala lani, ko je jesen širokogrudno razmetavala svoje zlato čez osamele macese visoko nad skalne pregrade v zadnje trave pod modra nebesa. O njenih poteh bi rada povedala nekaj več, ker domnevam, da je »goroljubom« manj znana, zaradi večje in malce zahtevnejše tekmice celo zapostavljena. Naju

je gostila in očarala med samotnim potepanjem pod budnim očesom prepadnih ostric.

V Sappadi kupiva nov zemljevid Tabacco 01, zakaj starega ni bilo mogoče več dostojno zlepti v uporabno celoto. Škoda, da z nami ni mogoče storiti nekaj podobnega – krpajo in sestavljajo nas do nerazpoznavnosti, a nikoli ne bo bolje, samo več lepila, cunj in opor se nas drži. Tole nerganje iz bolniške postelje bi lahko mirno preskočila ... Če ne bi imela težav, bi skladno današnji modi večino izletov v gore opravila v enem dnevu. Čarobnosti, ki jo ponuja Terza Media v svojem naročju, natančneje v bivaku Marta Franco, ne bi poznala. Ne bi vedela, čemu ognjeni sončni zahodi in kakšne barve je nebo, ko vzide luna nad Veliko Terzo. Tako je to.

Nakup zemljevida izkoristiva še za vprašanje domačinu o prevoznosti cest. Uradno je dolina Frison zaprta, a z obvozom (s prstom pokaže na obvoz zaprtega dela poti) se da. Le pretirano ljubeč odnos do avta ni priporočljiv. Preden cesta doseže Rif. Volontari Alpini, se vrne z obvoza in ovija ne navadne položne pentlje – serpentine, ki so tam

zato, da varujejo pobočje pred zdrsom v dolino Frison in hkrati omogočajo prehod v dolini Piave, Pesarine in v Sauris.

DO BIVAKA MARTA FRANCO NA 2045 m

Označena pot št. 310 proti bivaku takoj za kočo obeta skromni 2 uri in pol razgibane, a nezahtevne romantike pod divjim ostenjem Terze Grande. Dolini in zatrepu je ime Rio Naie. S tolmeni v beli skali, ki spominjajo na naš Repov kot, nudi svežino očem in hkrati okrepi zaloge za razkošje v bivaku. Celo nekaj malega žice so napeljali tod, a samovarovalno opremo je tokrat dovoljeno pozabiti v dolini, ferat in težav tu ni.

V razbitem, drugod spet monolitnem pečevju »grande« razsežnosti nenehno iščem možne prehode, čeprav se nama na vsej turi ne bo treba Terze Grande niti dotakniti. Njen stolp Croda Naie, ki na poti iz doline prvi pritegne poglede, naju bo naslednji dan najdlje spremljal na popotovanju prek trebuha Terze Medie. Nad tolmeni se svet položi in odpre, pozornost zahtevajo razigrani macesni, macesni zlata in oranž, macesni sonca in radosti. V zenitu svoje lepote gorijo pravljinih barv. Podoba v grebenu ustavi korak in skoraj vzame sapo. Saj ni mogoče! Res vidim prisrčno pasjo glavo in ljubko gospodično, ki pričakuje poljub? Je to začarani princ? Okamneta navdihujeta pohodnike, zreta drug v drugega, svet za njiju ne obstaja. Ugibanja pletejo srčne zgodbe, romantična skalna tvorba buri domišljijo, da pogled vedno znova, tudi nehote, sega po njej.

Na osončeni travnati rami naju v popolni usklajeni podobi raja čaka hišica iz pravljice. Dan, nabit s presežniki, ki ob treh popoldne ponuja še bogato

zgodbo. Sama sva in ne moreva verjeti, da bo tako tudi ostalo. Na zgornji postelji najdeva odeje, skrbno zavite v platno, in jih znosiva na sonce. Ne cepiva drv, kurila ne bova, saj je toplo, od romantike pa se tokrat cedi že do neokusnosti. In še nikjer sončnega zahoda! »Poglej Storžič, pa Kočno in Grintavec!« Prav kakor z domačega balkona, ošiljeni stožec bode v nebo, vmes zajetna gospa in potem razpognjena prepoznavna grintovška streha. Seveda že zahodna smer pove, da z domačim pragom, razen silhuete, nimajo nič skupnega. Zastavljeno uganko bosta šele naslednji dan prav na vrhu Terze Medie rešila domorodca. Tofane so, ki od bivaka Marta Franco varajo domač pogled! Res, koliko dela naju še čaka ...

Sonce je poljubljalo le še vrh Terze Grande, ko sva še vedno »prepoznavala« razglede proti ljubim ostricam Monfalconov in Cridole. Zaposlena z nepopisno čarobnimi podobami sva ob prižiganju zvezd skoraj pozabila na posvetne radosti iz nahrbtnikov, ki nama sicer v bivakih krajšajo večere.

Svetloba me dobesedno vrže s postelje, a že med obuvanjem ugotovim, da je le luna in je jutro še daleč. Pred vrati ostrimim, razlita po stenah in pobočjih vozi razkošni sij, ugasnila je zvezde, mogočnemu macesnu pred kočo pa raz medeno zlato ogrnila slovesno srebrno tančico. Nobenega mraza ni, sprehodim svojo senco okrog kočice in se na klopici predam neskončnemu miru. Vraževerno pomislim, da niso morda to znamenja izpolnitve? Tesnobo prešerno zavrnem, ne dovolim dolini, da me dohiti in boleče zarezuje podobe strahov. Nedoumljivemu nočem blizu. Neizbežnemu ne utečeš, tečeš jokajoč ali z nasmehom. Skoraj razposajeno v spominu zveni pesem: »Tebi lun'ca

Lesene maske v Sappadi

Cesta v dolini Frison

bom povedal, kaj na srcu mi leži ...» Davno je tega, taborni ognji zdaj gorijo mlajšim, a vznemirljivo pričakovanje ljubezni gane tudi »zrelo« srce, čeprav zdaj sliši na: »Luna sije, klad`vo bije, trudne pozne ure že ...« Srebrnine v svoji radodarnosti ne uspej razdeliti, zlezem nazaj v posteljo in dovolim, da izgine v spancu.

Prvi je zjutraj soncu prav gizdalinsko podoben na ogled postavljaj bližnji Monte Brentoni in me neskončno jezil. Dobro leto je tega, kar sem stala na vrhu, danes pa ne vem, sta vitka stolpa njegova ali sodita v kraljestvo Pupere Valgrande? Soncu je vseeno. Razlije svetlobo, barva vzhodno pečevje in ga odeva z mehko jesensko toplino. V senčna zahodna nedrja gorkote še dolgo ne bo, a čas je, da kreneva prek zahodnega pobočja Terze Medie. Zdaj ugotovim, da nič ni popolno. Ne to, da sva v senci in bova še lep kos poti hodila v senci, ampak ... Preiščeva vse kotičke v hiši in okrog nje, pa razen brezove metle ni s čim pometati. Dvom v dobro opravljeno delo skušava na vse načine pregnati, a strašna želja, da se čim prej vrneva z enim normalnim omelom, še do danes ni ugasnila.

Jutranji pogled z bivaka na Monte Brentoni

TERZA MEDIA IMA VELIK TREBUH

Kot rečeno, stopila sva na senčno pot. Sprva se lepo spodobno dviga, dotika stene, kaj kmalu pa pokaže svoj pravi, dvojni značaj. Se pravi gor in dol. Prečkava številne grape tik pod skalnim labirintom, nestrpno v vsaki od njih ugibava morebitni odcep proti vrhu. Bojiva se, da ga bova kljub oznakam zgrešila. V rušje in med osamele macesne pot nadaljuje prijetno, prav nič naporno. A gozdna meja je vse bližje, ne vem več, se ona dviga ali se midva spuščava.

Končno po dveh urah doseževa majhno sedelce in kamen z iskano markacijo. Čez to sedelce (morda so vrata ali samo rama – imena ni na zemljevidu) pripelje pot s sedla Digola in ravno sva zasedla označeno skalo, ki kaže proti vrhu, ko je pripeljala dva domačina. Očitno nista imela težav z orientacijo, še preden sem vzdignila imetje, da razkrijem markacijo, sta s kratkim pozdravom zavila mimo naju v breg. Po okrepčilu in prekladanju odvečnih kosov v nahrbtnik, ki bo čakal name v rušju, sva sledila tudi midva.

Zdaj pa pokonci! Ne, nič ni hudega, v zadnjih tratih med skalovjem prijetno greje sonce, med

škrbinami razkrije Malo Terzo in zdi se, da je na doseg roke. Pot se slikovito dviga in umika strmi steni proti desni. Imenitni pogledi skoraj padejo v vznožje gore, v dolini Frison se pokažejo kačasto položeni ovinki omenjene zaščitne ceste. Tu in tam opazim tudi kline za varovanje, pa to je nameščno verjetno za težje vremenske razmere, danes tudi »stari ziheraši« pustimo vrv na miru. Pot prestopi v razbito grapo, a jo k sreči ob kratki jeklenici kmalu zapusti. Vse širši razgledi na grebenu dosežejo pogled v Sappado.

VRH DOSEŽE 2455 m

Zagotovo sledi zdaj težji, če ne celo ključni del, saj sta domačina odložila nahrbtnika. Vendar na tem mestu še ni razvidno, kaj naju pravzaprav čaka. On fotografira, jaz pa med tem že zastavim direktno na kratek raz s prav lepo razčlenjeno skalno. Toda na vrhu iščem prestop v nadaljevanje grebena ... Kristus, tudi s »štrikom« bo tole preveč krvavo! Ne, ne upam si. Pozabila sem, da opis težav ne presega *enke*. Zdajci dvignem pogled in od križa sem domačina krilita in kličeta: »No, no, ritorno, passaggio sulla sinistra!« Tole bi bil kar moj skrajni domet sporazumevanja v pojočem jeziku sosedov, torej nazaj dol, pa na levo. »Dove?« O ti sveta preproščina! V opravičilo preverim, res se da razumeti tudi, da markacija vodi na raz, ampak prav je vendarle okrog raza na levi, kjer je tako ozek prehod, da čakajoča nahrbtnika nemudoma dobita družbo tretjega. »Fotko« v žep, trebuh noter in greva. Na drugi strani ožine spet jeklenica pomaga, da se noge na izpostavljenem prehodu pod grebenom ne tresejo in kmalu vrh deliva z gornikom žlahtne vsebine.

Domačina sta nama pomagala sestavljati bajne razglede na Tofane, Antelao, Civetto, Pelmo, Sorapiss, Marmarole, levo od lepotice Crode dei Toni v Sekstenskih Dolomitih so izza ograde skupine Popere nad Comelicom kukale znane Tri Cine, skratka, vsa smetana prvakov nad Auronzom se je razkazovala v blišču in sijaju sončnih obláčil. Pustila sta nama prestol z enostavnim lesenim križem v uživanje in preden sta dosegla znamenito ožino, smo si še enkrat pomahali v slovo. Kar nisva mogla prenehati s sestavljanjem podob. Visoki pobeljeni venec v Avstriji je bil prava perjanica zahodnemu grebenu Peralbe, poiskati »Benečana, Kleka in Hohalmce« nama ni več pretežka naloga, vse ostalo pa – bog pomagaj. Raje nadaljujeva s Cogliansom v bližnjih Karnijskih, se lotiva želja v Pesarinskih Dolomitih. Monte Cimon, Clap Grande, M. Siero sva imela skoraj v naročju. Terza Grande je v celoti razstavila

Pravljični bivak Marta Franco

svojo širino, na temenu pobeljeno s prvim snegom, proti vzhodu sva v daljavi našla celó Škrlatico, Mangart in Jalovec. Če sva kaj pobrkljala, bo nazaj precizno zložil pravi mojster za kulise, da le prav stojijo novi načrti, neizpolnjene želje in hvaležni spomini. Terza Media, ime in rek o zlati sredini se tvojemu kraljestvu ne bi mogla bolj podati! V srečni samoti ne tekmuješ za prvenstvo, tam si, da polniš srca tistim, ki gledajo, da vidijo.

POVRATEK

Še enkrat objem vseh 360 sončnih stopinj, preden doživeta pesem noge spet ponese v znano sedelce – vrata, ki z zahodnega pot strmo prevesijo na severno pobočje. V senčni strmali razgled zapre svetla piramida najmanjše Terze, ki z nasprotni strani sedla razkaže pristop. Vse višja postaja, medtem ko pot spet nežno objema trebuh, nad katerim razkošni grad krasijo stražarji v grebenu. Severni, resni obraz Terze Medie postaja prav veličasten, medeni macesni v senci spremijo položen korak na sedlo Digola na višini 1655 m. Na vzhodu vabi kulisa M. Siere v novo, resnejšo zgodbo – na zemljevidu ni rdečih pikic ... Ni še načrta, želja pa raste, pravijo, da se z dobro *dvojko* pride na vrh. A mnogo lažja

je odločitev za Terzo Piccolo, ki bi hitremu bila okras že na tej torti. Midva pa sva do tu »nabrala« kar sedem ur in bova srečna nekega dne ponovno špilila klobaso s hlapcem¹, takrat na poti 311, ki pripne svoj lok na 313. Pregretilih glav zima zanesljivo ne bo ohladila. Tedaj si bova morda vzela tudi več časa za spoznavanje pestre kulturno etnografske posebnosti Sappade, že v mimohodu so naju navdušile slikovite lesene maske.

S sedla Digola ujameva najbližjo in edino razpoložljivo makadamsko cesto, ki pa je k sreči zaprta za promet, da ni tako hudo, kot je videti na karti. Markacija namreč pohodnika vodi naravnost v Campolongo, naju pa avto čaka pod kočo Volontari Alpini.

Ker od klobase s hlapcem ni bilo kaj v usta dati, sva se prek Lavardeta in planine Razzo zapeljala v Sauris na pršut. Preprosto vaško gostilno, ki duhovne lepote stvarno zaokroži, sva obiskala že večkrat. In tako dala priložnost še polni luni, da nama je svetila domov. ◉

¹ Pri nas je nekdanj domačo klobaso mesar opremil z dodatno polovičko in to potem zašpilil. Imenoval jo je klobasa s hlapcem

Terza Media – slovo od doline Frison

Moja pot na planino

Zdaj pa res pojdem

✍ Marjan Bradeško 📖 Peter Strgar

Poletje na Krstenici

Medla svetloba se je pritipala skozi lino na lesenem podstrešju. Listje na košatih bukvah, ki so tisto stran hiške naredile kar malce mračno, je mirovalo. Le ptičje petje je odmevalo vsenaokrog. V sosednjem prostoru, na vrhu stopnic, je spala Urška. Nanjo je že posijalo jutranje sonce, katerega žarki so se iznad poključskih gozdov zlivali skozi ozko okensko odprtino. Zaškripale so stopnice, zavilili tečajji vrat – in že sem vdihnil oster planinski zrak, še rahlo prepojen z jutranjo vlago. Iz mokre trave na planini so pred menoj odsevale številne kapljice. Počasi sem se odpravil po poti v gozd, njegov trohnbni vonj je obetal gobe ...

Naslednjič sva prišla sama. Vroče sonce in težak zrak sta napovedovala dež. Že na večer so glasno šelestele veje, zoprno je zapihalo zdaj z ene, zdaj z druge strani. Skrbelo naju je za Urško, ki je šotorila v dolini in jo je naslednji dan čakal pohod. Lilo je potem vso noč in naslednje dopoldne, šele popoldne se je deževje uneslo in na večer se je nad Fužinskimi gorami nebo počasi trgalo. Odpravila sva se do Uskovnice na okusne žgance in joto. Preprosta jed, ki je v hladu tistega večera tako dobro dela. Planina je samevala, ljudje so namreč ostali v dolini. Le s podstrešja zadnjega stanu so pogledale premočene glave skavtov. Torej je pohod bil. Le kako se je Urški izšlo v dolini? Noč naju je že lovila, ko sva se spuščala nazaj na planino, le nebo nad jezerom je še

žarelo v prelivih oranžne, roza in modre, ki je vse bolj prehajala v sivo. Hladna, a mirna in prijazna noč je zavila rovte v spokojen sen.

Naslednjega dne sva nabirala borovnice, jagode, prve maline, za okus pa dodala še nekaj brusnic. Nekaj za pod zob Urški, ki je bila pri prehrani tiste dni bolj prepuščena naravi in iznajdljivosti. Ko sva se pozno popoldne vrnila z vodo in nekaj že napol suhega lipovega cvetja s sosednjih senožeti, sva posedala na lesenih brunih pred kočico. Izprano ozračje je kar zvenelo od samote. »Septembra pridem sem,« sem rekel. »Na planino. Sam, za tri dni. Nič ne bom delal, samo to tišino bom srkal vase. Prav počasi se bom sprehodil do sosednje planine, do senožeti tam nad potokom, in potem sedel, sedel, sedel ...«

Bilo je to pred sedmimi leti. Do planine še nisem prišel. Zataknil sem se nekje na poti življenja, zmanjkalo je moči.

In ko sem tako hodil tam po dolini, sem sedel k staremu hrastu ob poti, naslonil trudno glavo na razpokano lubje, se zazrl v krošnjo in potem zaprl utrujene oči. In počasi začel – svojo pot na planino ...

V mraku sem komaj razpoznal obrise daljnih gora, pot preko travnika pa samo slutil. A bila je domača, tolikokrat prehojena, in vodila je naprej,

navzgor, neustavljivo. Trava je bila mokra, da so ozke bilke visele do tal, zrak pa vlažno rezek. Zgodnje jutro se je hitro odpiralo v dan – svetloba je zmagovala nad nočjo, vrhovi triglavskega pogorja so že jasno sporočali, da bo tudi tokrat sonce vzšlo. Oranžno rdeča barva se je razlivala po pobočjih navzdol, najprej je oblila skalne strmale, potem se je dotaknila gozdov in se mogočno razprostrla preko planin in se končno prav počasi spustila v dolino. Sonce je vzšlo v barvitih akordih jutra, ki da neizbrisno popotnico dnevu. Dnevu, ki si ga zapomniš za vedno. Dnevu, ki se konča v miru večera, ko je v utrujenem telesu živa samo še neizmerno srečna duša.

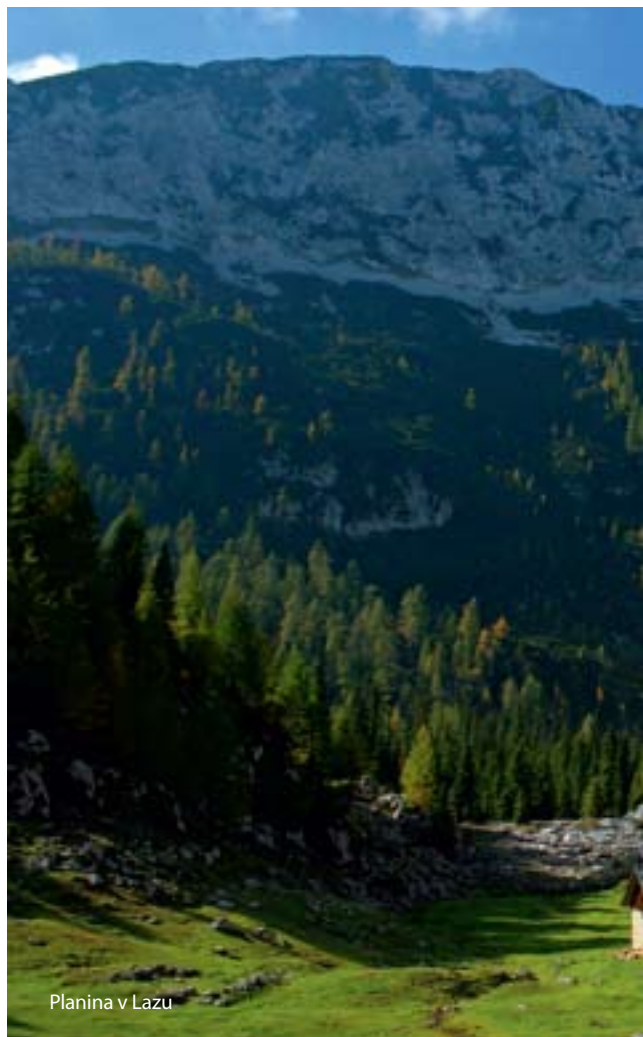
Pot se je počasi vzpela iz dolinskega dna, veselo je vijugala skozi bukove gozdove in žarki sonca so nagajivo bliskali v oči, vsakič, ko se je pot v pobočju obrnila v drugo smer. Sveže je šelestelo zeleno listje na bukvah, kajti zrak je bil hladen in nemiren od neviht prejšnjega dne. Šele ob vrhuncu dneva se je tako ogrel, da so se sape umirile in je spet zadišalo po poletju. Visoka trava ob kolovozu, ko se je pot spet izvila iz gozda, je bila razmršena od viharja, bilke so ležale vsaka v svojo smer. V zraku je brenčalo od žuželk, ki jih je toplota poznega dopoldneva zdramila iz jutranjega čemenja. Počasi, prav počasi sem se vzpenjal mimo nekaj klecajocih stanov, katerih siva bruna so bila povsem izprana od teže let. Ustavil sem se pred enim od njih, sedel na poleno, ki ga je bog ve kdo vrgel tja, in zajel zrak. Natočil sem si čaja in iz vrečke potegnil jabolko, že letošnje. Zadišalo je po svežini, svežini, ki so jo dopolnili še gozdovi in zračne daljave, vse umito od nedavnih nalivov. Od nekod sem potegnil še malo bolj otipljive zemeljske okuse, zadišalo je po mesenih dobrotah, ki so utrujenemu telesu ponovno dale moči. Dan je dosegel višek, iz doline, ki je bila že globoko spodaj, je prineslo oddaljeni glas opoldanskega zvonjenja. O, kako lepo se je vse zlilo v vrhunec dneva – zveneči zrak, brenčanje žuželk in pesem zvonov. Mar naj ostanem kar tam, pred stanom, na pol poti? Ne, planina me čaka, tolikokrat sem obljubil, da pojdem gor. Moram naprej.

Ozrl sem se tja preko doline, enakomerno nanizani vrhovi so zapirali vse južno obzorje. V zdaj že popoldanskem soncu, ki je ščemelo v oči, so bile gore bolj obris kot prava podoba. Nekakšna nezemska prosojnost, ob kateri sem povsem pozabil na dolino.

Odpravil sem se naprej. Strma je bila pot in težko sem dihal. A telo je prepevalo, znoj se je pojavil na razgretim čelu, in čutil sem – to je življenje. Polno, pristno življenje. Sredi gozdov in

pašnikov, tam, kjer sem jaz – spet postal jaz.

Strma pot se je zlagoma nekoliko uravnala in, kot vedno na takih mestih, sem se ustavil. Zajel sapo, začutil srce, ki je divje utripalo. Nenadoma si se ob meni pojavila ti. Kot tolikokrat, ko sva skupaj križarila po gorah. Rdeča lica in žareče oči so povedale vse. Tih si stopila zraven, začutil sem vlažen vonj razpuščenih las, začutil tvoje mokro lice, čelo, ki je blagodejno hladilo. Zadihana, kot si bila, nisi mogla govoriti. Le stisnila si se k meni, prsi v kari-rasti bluzi so se dvigale in spuščale, ko si lovila zrak, potem so se čvrsto prižele k meni. Preko tvojega ramena se mi je pogled izgubil nekje v neotipljivem prostranstvu – saj tisti trenutek ni bilo pomembno, kaj in kje, bila je le prijetna bližina tvojega telesa. Trenutek, kakršnih je bilo mnogo. Na planinah, v gozdu, na razdrapanih gorskih grebenih ...

Planina v Lazu

Spet sem bil sam, na poti, ki ji je do cilja manjkalo le še malo. Vse bolj je bil raven kolovoz, malo desno je zavil, skozi zadnji gozdček. Bukve so se vse bolj umikale smrekam, smolnati vonj je kazal, da vstopam v kraljestvo pokljuških gozdov. Zrak, ki vrača zdravje, zrak, ki je življenje samo. Nenadoma se je pred menoj razprla planina, planina, na katero sem hodil dolgih sedem let. Kar stekel sem preko pašnika, proti leseni kočici ob robu, kot bi iskal zavetja. Nisem ga potreboval, saj je bila planina zavetje samo. Nikogar nikjer, popoldne se je počasi nagibalo v večer. Popolna samota me je obdala, doline nisem videl več, le venec gozdov, iznad katerih so se dvigale bele gore, me je še obdajal. Težka lesena klopica in miza sta me povabila, da sem sedel. Tako dobro je delo, čeprav pot ni bila pretirano dolga. A dolga je bila v srcu, dolga v duši, ki je leta hrepenela po njej, ki

ji je bila planina simbol iskanja, simbol hrepenjenja, simbol lepših časov. Časov, kot so bili nekdanji. Ko je gora zavzemala osrednje mesto v vsakdanjem življenju. Kako čudno, da je, četudi visoka in jasno vidna, nenadoma izginila v megli življenja?

Zdaj sem bil tam. Na planini. Tiho je nanjo legal večer, sape so utihnile in gozd je nemo obdajal planoto. Nebo je znova postalo razigrano, modri so se pridružili rumeni odtenki, počasi so se prelili v rumeno, rdečo, vijolično – dokler niso ugasnili v kovinski srebrnini. Samo še obris Fužinskih gora je kazal, kje je zašlo sonce.

Spet so zaškripala vrata lesene kočice, toplota notranjosti me je pozdravila kot starega znanca ...

Septembra pa res pojdem na planino. Čisto zares. ●

Planinska samozaščita na izpitu

Čeri sodobnega planinstva

✍ Dušan Škodič

Nikar se ne prestrašite, ker se mi bo že v uvodnem stavku zapisalo, da spadamo planinci in vse njegove podvrste, ki seveda nimajo nobene zveze z Darwinovim izvorom vrst, med ogroženo populacijo. Tako pač je, nič novega in s tem pravzaprav živimo, že odkar obstaja planinstvo ali planinska organizacija, kakor komu drago. Številčnost članstva Planinske zveze Slovenije in število naročnikov Planinskega vestnika namreč nimata prav nobene zveze s številčnostjo ljudi, ki danes zahajajo v gore in se prepoznavajo kot planinci. In tudi čeri na planinskih poteh se niso pojavile šele včeraj, le svojo obliko spreminjajo glede na valove, ki jih oblivajo z različnih strani.

Prišla je pomlad, ki bo zlepa ali zgrda počistila letošnje rekordne količine snega v visokogorju. Mirno napovedujem, da se bodo letos zaradi tega dogajale nesreče, a za kaj takega človek res ne potrebuje znanja za gledanje v tarot karte ali kavno usedlino. To spada med prastara spoznanja, ki so jih imeli že naši daljni planinski predniki, ki so se ob pomladni odjugi po zadnji plati dričali od Potočke zijalke proti narasli Savinji, še preden so si poiskali nov dom v prijaznejši dolini in se po stotih generacijah kakor lososi začeli z neko neustavljivo nostalgijo vračati nazaj v gore, k svojim ugaslim ognjiščem. Ne, spregovoril bom raje o čereh, ki vznemirjajo in ogrožajo današnjega, modernega obiskovalca planin in gora.

"NO MONEY, NO FUNNY"

Nedvomno je za vsakogar zelo boleča izkušnja, če postane žrtev nepridipravov, ki mu odnesejo nekaj, za kar je moral preliti svoj znoj ali razdajati pamet. Že samo spoznanje, da je nekdo hodil po stanovanju ali sedel v našem težko odplačanem avtomobilu, je lahko zelo stresno.

Vlomi v avtomobile na parkiriščih, ki so znana kot izhodišča za priljubljene gorske cilje, so stalnica, ki meče slabo luč na tradicionalni lik slovenskega planinca, ki je pošten, prijazen in brezmejno tovariški primerek svoje vrste. S planinsko sezono, ko se napolnijo omenjena parkirišča, se tradicionalno

pričnejo tudi vlomi. Glasni protesti ogorčenih žrtev, da izginja poštenje celo iz planinskega prostora, seveda sami po sebi ne dajo nikakršnega rezultata. Prav tako so popolnoma neuporabni nasveti v stilu *Policija svetuje*, ki jim je že zdavnaj pretekkel rok uporabnosti. Vsakemu otroku, ki je kdaj bral Suhodolčanove zgodbe o detektivih Naočniku in Očalniku, je jasno, da se pred nepridipravi najbolje zavaruješ tako, da spoznaš njihovo obnašanje in jim s svojim vedenjem preprečiš naslednji korak. Kajti skupni imenovalac praktično vseh vlomov v avtomobile na planinskih izhodiščih je, kot bi se reklo po domače, viden že iz letala. Vlomilci seveda niso nikakršni pokvarjeni planinci, ki jih je evolucijski tok zanesel v napačno smer, temveč specialisti svoje vrste, ki so v našem priljubljenem okolju našli zlato žilo. Opozarjanje, da naj ljudje na vidnih mestih ne puščajo vrednejših predmetov, je tu preživeto in prihaja v poštev le v urbanih okoljih. Časi razbijanja avtomobilskih stekel in puljenja avtoradiev iz armatur ter pobiranje puščenih fotoaparatorov s sedežev (le čemu bi jih nekdo jemal s seboj, da bi jih nato puščal v avtu?) so mimo. Predmet pozelejnja je izključno en sam – stara dobra gotovina. Nič drugega kot to. Na tej točki se moramo torej vprašati, ali nismo tudi sami med tistimi, ki nepridipravom olajšajo nečedno početje. Moram priznati, da sem bil nemalo presenečen, ko sem poslušal ljudi, ki jim je izginil denar iz denarnice, pred turo spravljene v tisti predalček pod armaturo. Mar je denar res tako težak, da za tistih nekaj papirčkov ni prostora med vso kramo, ki jo prenašamo po gorah? Še manj pa mi je jasno, kako lahko nekdo pusti v avtu toliko gotovine, kakor da bi šel spotoma vplačat še nov pralni stroj.

Ne pozabimo, da imamo opravka s profesionalci, ki znajo odpreti večino konjičkov prej kakor njihovi lastniki s ključi, ob tem pa po pravilu ne povzročijo nikakršnih poškodb na avtomobilu, in ki izpraznjeno denarnico vrnejo na tisto mesto, kjer smo jo pustili. Mnoge od žrtev so se izgube zavedle šele v prvi gostilni, ko so si hotele omočiti presušeno grlo in spoznale, da jim je nepričakovano

presahnila tudi denarnica. Krčmar se s tem problemom verjetno ne želi ubadati in hoče, da se mu zapitek plača v celoti, tako ali drugače. Če imamo plačilno kartico, bo to še izvedljivo, saj bo ta še vedno ždela v denarnici, kakor tudi kakšen košček zlatnine ali prestižna sončna očala, za katera smo dali pol mesečne plače in so v predalu delala družbo denarnici. Le ene vrste lastnine namreč ob prijavi na policiji okradeni lastnik praktično ne more povezati s seboj in tega se nepridipravi zelo dobro zavedajo. Četudi jih varuhi reda ustavijo kje na izhodu iz doline Vrat, Kamniške Bistrice ali kjer koli drugje, jim nič ne morejo. Meje so padle in proti še tako na videz čudnim »turistom«, ki se polni denarja vozijo pod našimi vršaci, varuhi reda ne morejo spisati nikakršne obtožbe. Na denarju ne piše, čigav je.

BREZ VODE NI ŽIVLJENJA

Da je tržna neizprosnost segla tudi do najvišjih gora, je že dolgo znano. Pravzaprav ni danes prav nič nenavadnega oditi v Himalajo in si na primer za *abrahamama* pokloniti vzpon na Everest. Vsaj ne ob spoznanju, da ima človek v primeru, ko mu denar trga žepe in si lahko plača nosače, ki poskrbijo za šotore, opremo in obilje kisika v jeklenkah – popolnoma realne možnosti za uspeh. Ampak čemu tako daleč in tako naporno, če se nam v drugih oblikah ta tržna neizprosnost dogaja kar doma, pred nosom?

Pred dvajsetimi leti smo se smejali tistim, ki so nam napovedovali pitje ustekleničene vode. Sedaj je to nekaj običajnega in pomemben del zaslужka, tudi v planinskih kočah. Bilo je že veliko govora o cenah, po katerih žejnim planincem nekateri oskrbniki prav nesramno zaračunavajo to tekočino, ki je brez barve, vonja in okusa. Odgovorni se za vpitje žejnih seveda ne zmenijo. Menda smo si celo sami krivi, ker da smo hoteli kapitalizem in ga sedaj tudi imamo. Madonca, kot da nas je kdaj že kdo vprašal, kaj hočemo!?

Voda v gorah je torej postala pregrešno draga in to kljub temu, da ima grenak priokus, ki pa ga žal ne zabeleži nobena kemijska analiza. A kakšno naključje. Ob marsikateri planinski koči še vedno teče voda, s katero so se planinci odžejali že od časov Frischaufa in Kugyja. So se ti izviri v modernem času tako zelo onesažili? Ne bi rekel. So se pa, odkar se je na cenikih planinskih koč pojavila tudi voda, ob teh vodnih zajetjih pojavile kovinske tablice z napisom: VODA NI PITNA. Le nepismene ovce jo še vedno veselo žlampajo ...

INSTANT PLANINSTVO

Gospo in gospoda sem srečal na Malih podih pod Skuto. Bilo je nekoliko nenavadno, ko sta mi prišla naproti s čeladama na glavi sredi tiste skoraj ravne, razdrapane kraške planote. Iskala sta

Brzice FOTO: PETER STRGAR

Skuta in Štruca nad Velikimi Podi FOTO: TOMAŽ MAROLT

prehod skozi Žmavcarje, ker ju je avtomobil čakal v Kamniški Bistrici. Nista bila na pravi poti, saj ju je do prvih klinov na Skuto ločilo le še nekaj minut, zato sem ju prijazno povabil s seboj. Imel sem isto pot in spotoma smo se prav lepo pogovorili.

Bila sta na Turski gori in spust sta si želela skrajšati čez ta neoznačeni lovski prehod. Omenil sem jima, da sta spregledala odcep pri bivaku, a dobil sem odgovor, da ga sploh nista videla, kar se mi je zdelo nekoliko čudno, saj ni bilo megle. Čez nekaj minut sem ga pokazal, tisto oglato pločevinasto zavetišče nad Žmavcarji, in dobil še zanimivejši odgovor.

»Kaj, a tisti kontejner da je bivak?«

Nisem si upal vprašati, na kateri kontejner sta mislila. Deležen pa sem bil še nekoliko obširnejše razlage. Par je prihajal z obale in v gore sta menda začela zahajati šele pred tremi leti. Kljub kratkemu planinskemu stažu sta mi naštela zavidanja dolg seznam gora, med katerimi je bilo celo nekaj lažjih brezpotij in redko obiskanih ter orientacijsko ne ravno lahkkih ciljev. Vse svoje planinsko znanje sta si po navdušenem zatrjevanju nabrala s pomočjo interneta, prav tako sta le z njegovo pomočjo

načrtovala vse svoje planinske izlete. In nikoli nista bila včlanjena v nobeno planinsko društvo. Pa saj je tako preprosto! V iskalnik spletne strani s planinskimi cilji enostavno vtipkaš želeni cilj ali pa se celo popolnoma prepustiš naključni izbiri in izbereš le na primer Julijske Alpe, Karavanke oziroma Kamniške, lahko tudi kje drugje, čez mejo. Morda pa si zbiratelj dvatisočakov in vtipkaš le višino med 2000 in 2864 metri ter vključiš filtriranje zadetkov. Nato le še izbereš cilj, prebereš opis poti, čas hoje in zahtevnost, narediš še en *print* za v žep in pot pod noge. Mogoče je najti tudi GPS-sledi z določenih izhodišč, če spadaš med navdušence nad tehničnimi novotarijami in raje buljiš v zaslonček kot pod noge, in ne nazadnje je tam mogoče tudi iz prve roke izvedeti komentarje planincev, ki so pot že uspešno prehodili. Kaj potemtakem človek sploh še potrebuje za varen obisk gora? Čemu torej planinske karte, planinska društva, vodniki in ves ostali cirkus? In zato sta tudi imela na glavah čeladi – v opisu je pač pisalo, da je pot čez Žmavcarje nekoliko zahtevnejša in da je priporočljiva čelada. Le zaradi porabe dragih kartuš za tiskalnik nista imela ob natisnjem opisu še fotografij bivaka, po katerih bi ga lahko prepoznala in zaradi zmote ne nadaljevala proti vrhu Skute.

Doma sem seveda takoj preveril te instant planinske strani in se zamislil. Opisi poti so nabrani z vseh vetrov. Gre za obsežno solato podatkov, pripravljeno iz prekopiranih opisov tiskanih vodnikov, prenosov iz drugih preverjenih in nepreverjenih avtorskih objav ter besedil z zasebnih blogov in javnih internetnih forumov, za katere nihče ne jamči. Da o komentarjih ne izgubljam besed, saj je najti prav vse; od pretiranega poveličevanja do brezobzirnega podcenjevanja.

S »pravim planinstvom« to nima nobene zveze. Gre za navadno intelektualno krajo in razvrednotenje dela resnih avtorjev, ki se znajde v istem košu skupaj s plevami, ki jih uporabnik ni več sposoben ločiti od zrnja. Žal ima takšno »instant planinstvo« svetlo prihodnost, saj so viri dostopni vsakomur in predvsem – zastonj.

PO STAREM!

Kako lahko torej sodobni planinci delujemo najbolj samozaščitno in se izognemo vsaj nekaterim od novodobnih čeri? Odgovor na vse tole pametovanje je sila preprost in kratek. Pustimo vnmarnet in pojdimo v gore tako kot včasih; s pretežno praznimi žepi in veliko dobre volje ter polno plaštenko domače limonade. Bi – še šlo?

Kraški rob

Najraje takrat, ko še noč
jutranje kliče meglice,
hitim nekam daleč proč,
kjer čakajo skrite stezice.

Pokrajina boža oči,
pobočja jesenska bežijo,
tako je lepo, da boli,
do duše dna barve žarijo.

Rdeči ruj sonce obsije,
hoče zanetiti kres,
lepota čez Rob se razlije:
sem morda v preddverju nebes?

Ozrem se preko pečevja,
ki skriva še sence zaspene,
odvrnem oči od vejevja,
pogled mi dolino objame.

Za hip le, saj barva slepeča
célo me zase zahteva.
Poje piano mi sreča,
a ruj v crescendo mineva.

Alenka Mihorič

Prijatelj na vrhu

Utrujen, počasen
postaja korak
in steza v melišču
je vedno bolj strma,

nahrbtnik na ramah
je čudno težak,
me žene naprej
le še volja in trma.

A vendar začutim:
postajam lahak;
na vrhu prijatelj
mi človek bo vsak!

Aleš Tacer

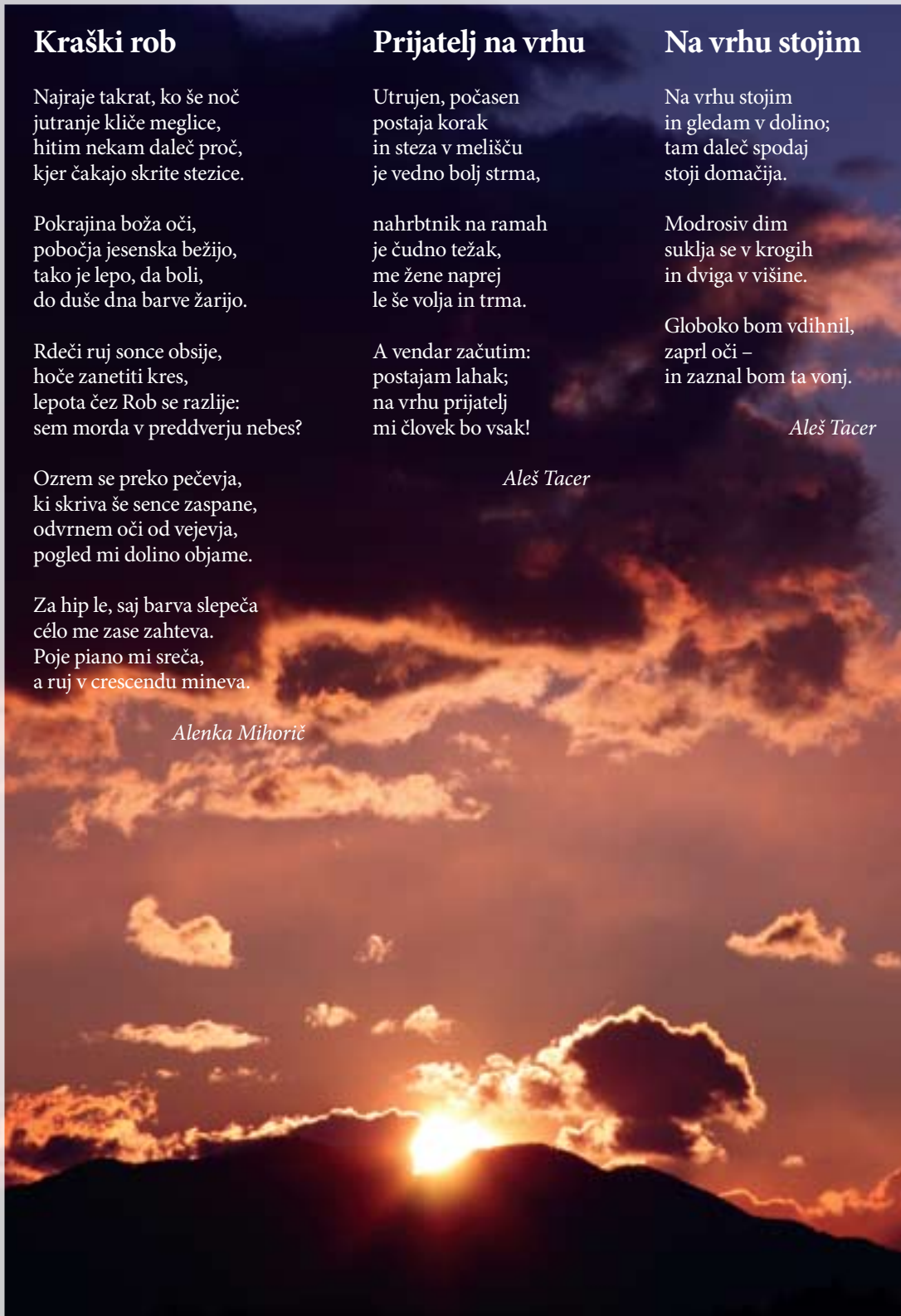
Na vrhu stojim

Na vrhu stojim
in gledam v dolino;
tam daleč spodaj
stoji domačija.

Modrosiv dim
suklja se v krogih
in dviga v višine.

Globoko bom vdihnil,
zaprl oči –
in zaznal bom ta vonj.

Aleš Tacer

Med kapljicami

Skozi gosto zelenje se vije steza, za trenutek obsijana s soncem ...

✍ in 📷 Jana Remic

Nebo se je umirilo in polagoma je prenehalo deževati. Skozi veje je zavel lahen vetrič in z listov so zdrsnile bleščeče dežne kapljice. Goste meglice so se dvigale ob pobočju, med gostimi sivimi oblaki se je zasvetilo sinje modro nebo. Skozi to malo okence se je prithotapil sončni žarek in pobožal mokre vrhove smrek in bukev, da so kapljice zažarele kot nešteto drobcenih diamantov. Raznobarvno cvetje je trepetalo pod težo prozornih kapljic, ob nežnem šepetu vetra se je sleherna rožica razveselila ukradenega sončnega žarka. Barve so živo zažarele, da izkoristijo trenutek, kakor bi se vsa tiha pokrajina zavedala, da bodo temni oblaki, v katere so skriti vrhovi bližnjih gora, še nekaj časa vztrajali.

Med vejami so glasno čivkali ptički, nekoliko dlje je prepevala kukavica svoj ku-ku. Tudi doktor Detel je že pridno ordiniral na debelem smrekovem deblu.

Moj Bog, kakšno doživetje! Čutim tišino in v meni se naseli globok mir, čeprav poslušam šepet vetra v vrhovih dreves, ptičji ščebet in rahel šum dežnih kapljic. Glasen čmrljev let mi pritegne pogled in z njim se še jaz ustavim ob zeleni blazini, posuti z nežnimi belimi cvetovi. Vpijam lepoto,

mehke vonjave, pesem gozda in globok mir ... Želim ohraniti spomin na bežno doživetje, ko se mi je zazdelo, da sem se zlila s kapljicami in meglicami, z bleščavo mokrih cvetov, lističev in iglic, z vonjavami mladega gozda ...

Vsakokrat, ko se skozi gorski gozd dvigam proti vrhovom, grem na obisk. Trudim se, da bi hodila čim tiše, da bi ne zmotila prebivalcev v zelenih sobanah in na mogočnih sivih galerijah. Zavedam se, da z utrjenimi stezicami vdiram v edinstveno pokrajino, za katero se trudim, da bi ostala čimbolj prvinska, katero imam rada, jo želim ohranjati in se čutim del nje. Če je le mogoče, obstanem in opazujem večno ponavljajoč se utrip življenja mogočnih smrek, bukev in trdnih viharnikov, raznobarvnih rož, ptic, gamsov, svizcev, metuljev ...

KORAKI

Dohiteli so me koraki ... nasmeh, pozdrav ... Tudi to je nekaj edinstvenega v gorah. Nasmeh in pozdrav, nekaj najbolj osnovnega v medsebojnem sporazumevanju med ljudmi. Če se spreham nekje v dolini, pa čeprav v naravi, mimoido-či gledajo skozi mene; bolje, da se ne zmotim in

pozdravim, kajti temu sledi začuden pogled ... Takoj pa, ko se svet vzpne, sledi vsakemu srečanju nasmeh in pozdrav! Kaj hitro spoznam, ali je mimoidočemu do pogovora ali pa si želi samote in miru in prav lahko se prilagodim. Seveda, včasih sem jaz samotarka, takrat prav z veseljem podarim nasmeh pa pozdrav in že hitim dalje.

Glasovi gozda so se neopazno umaknili v ozadje, začutila sem, da si gospa želi pogovora in v resnici je bila prijetna sogovornica. Povedala je, da prav vsako jutro hodi tod, da rada hodi, ker je to zdravo in se potem tudi bolje počuti. Omenila je, da vedno srečuje iste znance, ki imajo prav tako veselje, in da se ji zdi, da je s hojo že prav zasvojen.

Zasvojen? Ne, s tem se nikakor ne morem strinjati, čeprav moram priznati, da takih razmišljanj nisem poslušala prvič. Menim namreč, da je svet, v katerem živimo, danes prilagojen življenju ljudi. Osvojili smo si ogromna ozemlja raznolikega in pestrega živalskega in rastlinskega življenja, z enim samim namenom – da ves ta svet služi potrebam človeka. Zasvojeni smo z izdelki, z udobjem, z ropotom, celo z vsakodnevnim hitenjem. Toda hoja, hoja v naravi? Ni to najbolj osnovna oblika človeškega življenja, gibanja? Kaj ni to najbolj prvinska potreba človeškega doživljanja narave? Resnično, te želje po vračanju h gibanju, v naravo nikdar ne bom razumela kot zasvojenost; prepričana sem, da je to del našega življenja, našega pristnega načina doživljanja, katerega marsikdo, potem ko ga okusi, nikdar več ne pozabi, ampak se znova in znova vrača!

Sledili sva potki, ki se zložno, v ključih vije skozi gozd, in moja sogovornica je predlagala, da jo mahneva kar po bližnjici. Včasih komu obzirno začnem razlagati, kako z bližnjicami uničujemo gozdna tla pa podrast, tokrat pa sem bila kar tiho. No, resnici na ljubo je ta delček nove steze že tako nadelan, da se skoraj ne razlikuje od prijetne potke, ki sva jo zapustili. Strmemu vzponu je sledilo nekaj prijetne hoje, potem pa je izredno hitra planinka zavila levo v gozd. Začudila se je, ker sem mislila nadaljevati pot po stezi. Poučila me je, da je to nova bližnjica, po kateri hodijo »vsi«, in me povabila, naj ji le sledim. Presenečena sem ji sledila, pomislila sem, da bom mogoče spoznala kakšno še neodkrito zanimivost, saj se le nekaj deset metrov naprej tudi označena planinska pot požene strmo navkreber. Priznati moram, da sem šla za njo, ker me je premagala ženska radovednost! Nova bližnjica se hitro oblikuje na mehkih gozdnatih tleh, med iglicami in mehko zemljo se že kažejo gole korenine in prvo kamenje. Naj iskreno priznam, da mi je bilo hudo, ko sem videla, kakšno opustošenje povzročamo, bilo mi je žal, da sem sledila gospe, ki sem jo srečala.

ONESNAŽEVANJE

Čemu bližnjice? Zakaj morajo nekateri celo v gorah tako zelo hiteti, da je neizogibno, da ustvarjajo bližnjice? Ali ne bi bilo vseeno, če bi malo prej obrnili in se vrnili v dolino, če se jim že tako zelo mudi? Mogoče pa je pomembno, da se postavljajo časovni rekordi, da se planinci postavljajo, v kako kratkem

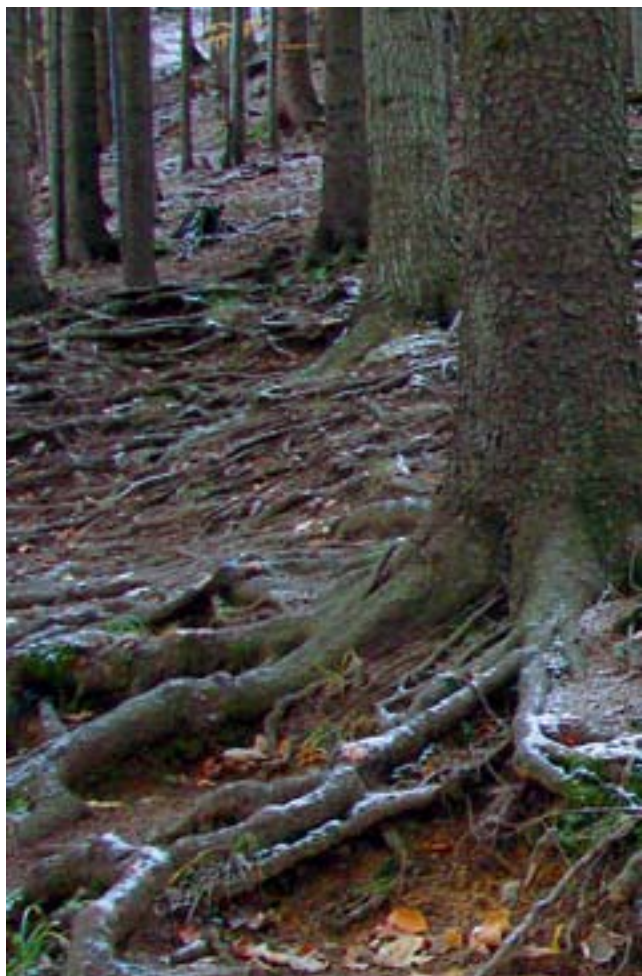
Poškodovana pot na Sleme

času so opravili pot? Zavedam se, da smo ljudje različni, da imamo različne motive, občutke in gledanja in da marsikdo hodi v hribe izključno zaradi fizične rekreacije. Toda kljub temu ali pa celo zato bi se morali držati nadelanih, označenih poti. Mislim, da imamo vsi, ki hodimo v naravo, le-to tudi radi. Radi se pohvalimo, kako nepogrešljivo je naše doživljanje narave, kaj vse smo videli, kateri nov cvet nas je presenetil in katere živali smo opazili. Kako pa se v resnici do ljubljene narave obnašamo? Ali kdaj pomislimo, kako hud način onesnaževanja narave je vsaka nova bližnjica, ki jo s skupnimi močmi zarezemo v pobočje? Smo kdaj pomislili, da ob vetrolomih in snegolomih morda kakšno drevo le ne bi padlo, če mu ne bi s korenin pohodili vse zemlje? Se zavedamo, da tudi mi povzročamo erozijo? Ali nas (ob obveznem hitenju) nič ne prizadene dejstvo, da bi namesto prav te bližnjice lahko cvetel šopek rož poleg bujnega grmička in visokih zelenih trav? Ali kdaj pomislimo, če smemo biti tako zelo brezobzirni do sveta, ki ga imamo – menda – radi! Želim le, da bi vsi, ki gore obiskujejo, znali le-te spoštovati in varovati.

Ves dolinski svet je tako rekoč prilagojen potrebam ljudi. Gorski svet je bil iz tega do neke mere izločen, ker so pač razmere za življenje toliko ostrejšše. Do nedavnega, seveda. Sedaj pa, ko nas vse več čuti potrebo po doživljanju miru, zraka in zelenih gozdov, se vedemo tako, kakor da tudi ta neokrnjeni svet čaka samo še na človeka in njegovo poslanstvo uničevanja, kakor da smo edini, ki imamo pravico jemati in samo jemati. Pomislimo vendar kdaj, da smo mi tisti gostje, ki smemo le ponižno, tiho, po prstih vstopiti v dnevno sobo Narave, ki je ne smemo motiti, in smo lahko srečni, da nam jo je dovoljeno doživljati. Dovolj je cest, koč in stezic! Pomislimo še na to, da bodo košček divjine želeli doživljati tudi naši otroci in vnuki.

Pred dobrim desetletjem je bila mulatjera, ki vodi na Komno, pravi kulturni spomenik. Danes je, zelo veliko po zaslugi bližnjic, ogromno delov poti podrtih. Pred kratkim sem želela fotografirati vrh Debele peči. Toda v objektivu se je pokazalo kar nekaj vzporednih rjavih črt, stezic, ki se zarezujejo v pobočje nekaj metrov vsaksebi. Le kaj naj s takim posnetkom? Na Krvavcu je na že tako za smučarje prirejenem pobočju vse polno stez. Na nekaterih delih se pot, ki vodi na Viševnik, razcepi na več trakov ... Pobočja so prepredena z gostimi mrežami stezic še marsikje; še in še bi lahko naštevala, pogosto človek ne ve več, katera je označena in katera ne.

Do korenin poškodovana pot

Toda, kdo drug, če ne prav mi, ki radi hodimo, kdo drug lahko uredi to zmedo? Potrudimo se in stopajmo po nadelanih poteh! Preveč nas je, da bi smeli hoditi kjerkoli. Le tako bomo ohranili naravo takšno, kakršno želimo imeti. Sami se moramo vesti odgovorno, da ne bomo nekega dne ob strogih naravovarstvenikih in nadzornikih jokali za svobodo, kakršno imamo sedaj.

Ob mojih razmišljanjih se postavlja pričakovano vprašanje brezpotij. Prav tisti, ki hodimo po tako imenovanih brezpotjih, zarezujemo nove sledi, steze v gozdovih in na pobočjih med sivim skalovjem. Radi imamo svet, ki je prvobiten, miren, hkrati pa tudi izjemno občutljiv. Dejstvo je, da čisto pravih brezpotij v naših gorah skorajda ni več. Kamorkoli gremo, zasledimo stezo. Mislim, da ravnamo edino prav, če se držimo teh stezic, če hodimo po njih in ne začnemo z nadelavo novih. Tako bodo področja, kamor ne vodijo markirane steze, ostala oaze

miru in samote, raj za samotne romantike.

Zamižala sem, želela sem spoditi misli. Le kaj lahko spremenim? Želela sem si predstavljati Zemljo ... kot planet gozdov, rek in veličastnih sivih vrhov. Pred očmi pa se mi je prikazala velika črna vreča smeti ... to bomo torej naredili iz našega planeta! Uuuh, bolje je hoditi z odprtimi očmi, tako je še zmeraj lepše ...

IN ZNOVA MED KAPLJICAMI

Tako je bil moj korak nekaj časa trd in kar nekaj poti sem prehodila, da sem spet slišala žvrgolenje ptic, da sem se ustavila ob naslednjem vijoličnem cvetu. Od gospe sem se že zdavnaj poslovila in želela sem biti sama. Mastna, ozka ilovnata steza je ostajala za menoj, ko sem vztrajno napredovala proti temnemu oblaku, ki se je ovil okrog vrha. Občudovala sem cvetove kopriv ob poti, mamil me je nežen vonj materine dušice. Na prisojnem

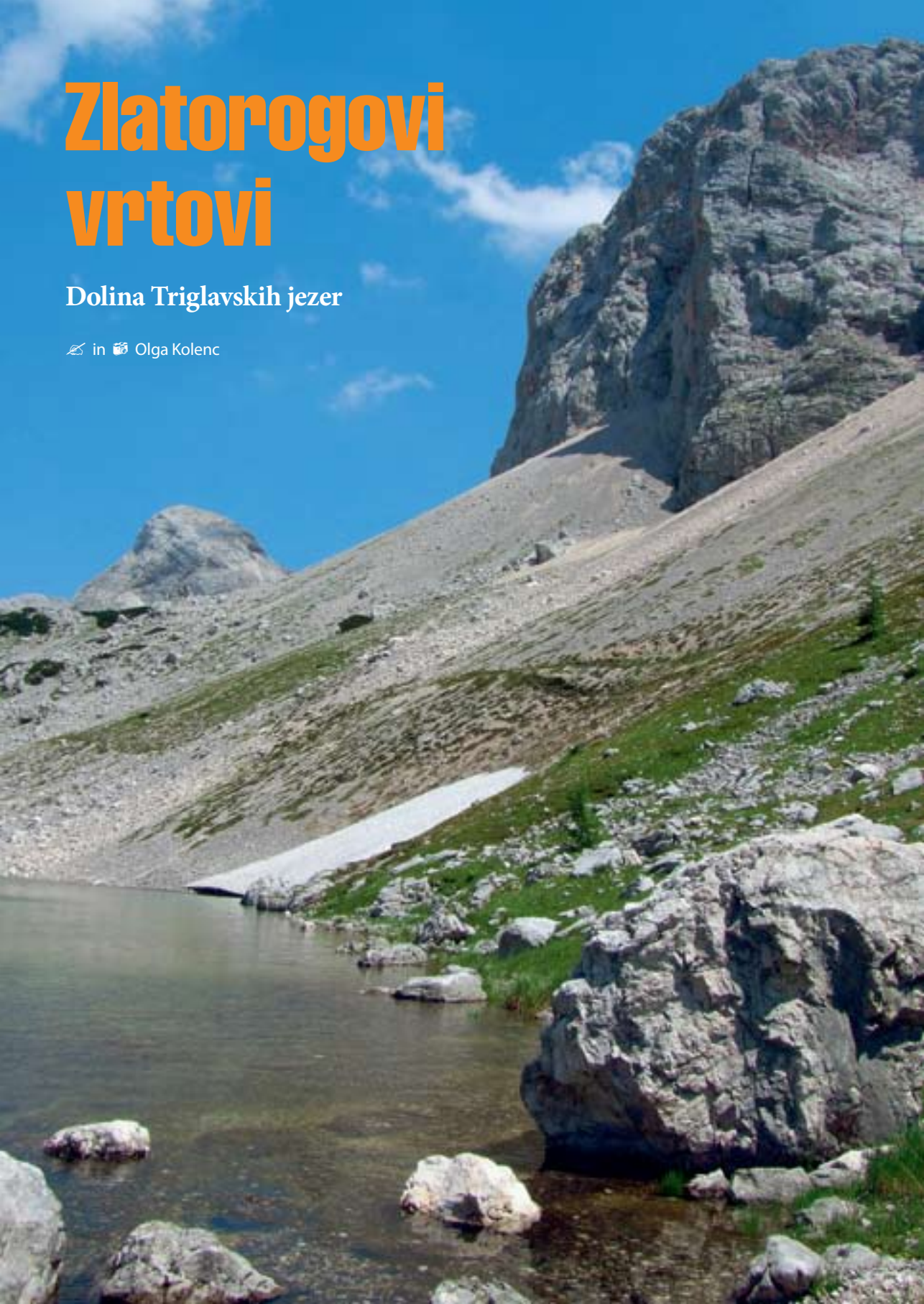
pobočju je že kimal prvi cvet kranjske lilije, pod težo kapljic so se upogibali modri cvetovi orlic. Uživala sem v raznobarnosti cvetočega pobočja in začutila, kako glasen je kar naenkrat veter, ki hrumi čez greben. Že sem stopala v gosto meglo, v oblak, iz katerega pa je dokaj močno deževalo. Veter se je vse močneje zaganjal v mojo vetrovko ... Pomislila sem, da nima smisla, da v takem vremenu hodim naprej, kajti gozd nekaj metrov niže je bil tega dne veliko bolj prijazen, umit in lesketajoč, prav čaroben.

Bilo je zanimivo, da je deževalo le na vrhu. Nekoliko niže so ptice nemoteno pele svojo odo vesoljnemu stvarstvu, rože so še vedno stegovale nežne cvetke in iskale tisti sončni žarek, katerega so čisto prehitro prekrili oblaki, vetrovi so igrali simfonije v vrhovih dreves ... Da, želim se spominjati tega, želim čutiti mir, ptice, cvetje, vetrove, travo, zemljo, kamenje, drevesa, kapljice in ... stezice. ◉

Zlatorogovi vrtovi

Dolina Triglavskih jezer

✍ in 📷 Olga Kolenc

PO POTI LEGENDE

Že kot otroka so me silno privlačile pravljice, bajke in miti. Del večnega otroka v nas tudi potem, ko odrastemo, išče znotraj njih otipljivo resnico. Potovanje skozi legendo o Zlatorogu, potovanje skozi Dolino Triglavskih jezer, je vsaj zame nekaj posebnega v vseh letnih časih. Velikokrat razmišljam in iščemo ideje, kam bi odšli, in skoraj pozabimo, da je ta naš mali slovenski raj tako blizu, skoraj na doseg roke. Včasih se bojimo sezone, ko tod planincev kar mrgoli kot mravelj, a je bojazen odveč. Pohodniki se kmalu porazgubijo po nadelanih poteh in že za prvimi macesni je stik z neokrnjeno gorsko naravo popoln. Lahko se predamo legendi – morda v kopreni prozornih meglic deviškega jutra res srečamo čudežne vile. Lahko pa se povsem prizemljeni podamo v botanični vrt, kjer bomo prav tako neizmerno uživali ob pogledu na bogato planinsko floro.

LEPENA–KRNSKO JEZERO

Te vroče in vremensko razgibane poletne dni me je tako malce zaneslo. »Moram tja gor, sicer bom ponovno zamudila razcvet,« sem si rekla in dala v nahrbtnik nekaj nujnih stvari. Moj namen tokrat že zaradi slabega vremena ni bilo osvajanje vrhov, temveč tisto pravo, spontano pohajkovanje po zame najlepši gorski dolini. Predvidevala sem, da bo tudi tokrat za dežjem posijalo sonce, in zgodilo se je tako. Nekam dolga se mi je v opoldanskem soncu zdela vožnja proti dolini Lepene, kjer naj bi začela s potepom. Pogled mi je med vožnjo drsel preko sveže umitih vršacev, ki so letos zaradi pogostih padavin nenavadno zeleni.

Mulatjera, ki se dviga iz Lepene proti Krnskim jezerom, se z bližnjicami vred vleče kakor kurja čreva. Še sreča, da goste drevesne krošnje ščitijo pred vročim soncem. Začetek je vselej težak, nahrbtnik napolnjen, mišice pa lene od sedenja v avtu. Nisem si dala sile, bila sem na dopustu in čas mi je merilo le sonce. Hotela sem ujeti in doživeti še eno podaljšano pomlad, ki se pomika vse više in više.

Po dveh dobrih urah sem prisopihala do prelaza in si ogledala zanimiv merilec snega. Zavel je prijeten, svež zrak in po kratkem dvigu ter spustu sem že zagledala kočice ob Krnskem jezeru. Po popoldanski kavici sem nadaljevala pot. Moj cilj je bila Koča pod Bogatinom, naslednji dan pa po dolgem in počez Dolina Triglavskih jezer.

KRNSKO JEZERO–PREVAL VRATA– POD BOGATINOM

Vrh Krna je bil že povsem zavit v oblake, ko sem se s planine Duplje v smeri Komne usmerila levo navzgor, proti ovalni kotanji Doliči. Krave so mirno mulile bujno travo in se niso menile zame. Od časa do časa so raztrgani oblaki prekrili sonce, ki se v julijskih dneh z vso močjo upira v razgibane konte, porasle z gostim rušjem. Dišalo je po smoli, pa po zdravilni materini dušici, ki je s svojimi značilnimi roza blazinicami obarvala plitka gorska tla. V konti Za Lepočami sem presenečena naletela na velike, zanimive razpadajoče objekte iz prve svetovne vojne. Idilična steza postopoma postaja strma, v zgornjem delu pa se polkrožno dviga vse do prevala Vrata – do Bogatinskega sedla, kjer se razcepijo poti. Nekam osamljeno sem se počutila na trenutke, saj nisem srečala žive duše. Krotko se dviga nad sedlom lahko dostopni Bogatin s svojimi sosedi. Ura hoje, ki me je ločila od Koče pod Bogatinom, se enakomerno spušča na drugo stran, čez južna pobočja Vrha nad Gracijo, kjer se na robu že povsem zaraščene planote nad Bohinjem dviga Dom na Komni. Ob spustu mi je bilo žal prigarane nadmorske višine, ki jo bo treba nadoknaditi že naslednje jutro.

POD BOGATINOM– DOLINA TRIGLAVSKIH JEZER

Jasno in sveže jutro v Koči pod Bogatinom je obetalo lep dan. Ob prvem smerokazu nad kočico sem se usmerila levo, proti Dolini Triglavskih jezer in tako obšla le zadnje, Črno jezero. Čas je izgubil svoj pomen; dan je bil povsem moj in zavestno sem se prepustila le idilični stezi, ki vodi v Zlatorogov vrt. V jutranji rosi so se zableščale prve, tod že poletne trave, med katere se vse gosteje razrašča rušje. Na obsežnem območju se razprostira kar nekaj planin – planina Razor, Pod Kalom, Kosova konta, Lopučnica. Včasih so tod žvenketali zvonci, zdaj pa popolno tišino moti le ubran ptičji spev. Navdušenje nad čudovitim dnem je sijalo tudi z obrazov redkih pohodnikov, s katerimi smo si to jutro delili isto pot. Roka neznanega vrtnarja narave izkorišča sleherni košček še tako borne zemlje, skrite v škrapljah. Prispela sem do studenčka in si na leseni klopci privoščila zajtrk. Že dolgo nisem pila žive vode, napolnila sem si steklenico in se osvežila v lesenem koritu. Steza se v zavojih počasi dviga po nerazglednem terenu, vijuga gor in dol med zaraslimi kontami in nobene občutka ni, kdaj bomo na cilju. Presenečena

sem nazadnje skozi iglavce pod stezo le uzrla smaragdno zeleno gladino jezera pod kočo in vedela sem, da sem na prvem cilju.

Prispela sem v dolino, polno pripovedi, legend in bajk, in se počutila kot prvoprstopnica. Ljudje že stoletja prihajamo in odhajamo. Veliko let je minilo, odkar sem zadnjič hodila tod, in vse se mi je znova zdelo drugače, le obsežna melišča pod vršaci so mi potrdila, da sem tu. Pomladne vode so dodatno napolnile Dvojno jezero, se razlile čez mehke zelene trave, iznad katerih molijo cvetove le rumene kalužnice. Pomotoma sem stopila v vodo, saj je bila tako bistra, da je enostavno nisem videla. Sprehod okoli jezera in živahen planinski utrip ob koči sta mi obudila prijetne spomine. Prijetno me je presenetilo srečanje starih prijateljev, ki smo se povsem po naključju in po mnogih letih znova našli prav tu.

Značilne popoldanske megle so proti večeru že skoraj povsem prekrile vršace Velikega Špičja. Svež zrak nam je vsem po vrsti dobro del in po dolgem času sem znova povlekla na svetlo dolge rokave. S fotoaparatom v roki sem se potikala po bližnji okolici in tako maksimalno izkoristila ta prelepi julijski dan.

KRALJESTVO ZLATOROGA

Prebudila sem se v kristalno jasno jutro. Bilo je kot naročeno po dolgem obdobju nestalnega vremena. Brez posebnih načrtov sem vedela, da ga bom preživela v tej čudoviti dolini, povsem spontano in ponovno brez naglice. Sonce še ni pokukalo iznad vzhodnega grebena Tičaric, Zelnaric, Kopice; skozi redke temne macesne pa je že žarelo belo ostenja Špičja, Plaskega Vogla in drugih vrhov. Pri prvem razcepu sem krenila na levo; to leto še povsem neuhojena steza me je popeljala v tisti pravi Zlatorogov vrt in kri mi je z magično močjo zaplala po žilah. Spominčice in pogačice že dajejo prostor cvetlicam, kot so zlati klobuk, alpska madronščica, pirenejski kamnokras, planinski srobot, rododendron, krajnska lilija, murka.

Nikjer ni bilo sledi o človeku. Obstala sem nad prvo mlako, v kateri so odsevali vrhovi smrek, nato pa zagazila v morje jutranje rose. Zelenje se bohoti, prekipeva od življenja. Pod prvimi žarki sonca, ki je končno posijalo čez vzhodni skalnati rob, se je zaradi vlage od tal dvignila meter visoka, prozorna meglena tančica. Čas je dobil povsem novo dimenzijo. Sledila sem stezi proti Velikemu Špičju, ki vijuga po razgibanem terenu, čeprav se nisem nameravala povzpeti na vrh. Prečenje

grebena je čudovita tura, ki jo je najlepše opraviti v obdobju ustaljenega vremena. Premamil me je rajski vrt, kajti mlečno beli oblaki so se že dvigali iznad vršacev in napovedovali pooblačitev, značilno za ta letni čas.

Prišla sem do zgornjega roba gozdne meje, pod Veliki grad, preplašila kačo, ki se je pravkar grela na soncu, in obsedela na razgledišču. Dolina pod menoj se je odprla, spokojna je srkala vase žarko jutranje sonce. Nič ni bilo videti, da bi v kratkem kdo hodil tod naokrog. Kar sedela sem in se z vsemi čutili predala naravi. Julijsko sonce je vse močnejše pripekalo. Morda je ves čar skrit prav v sposobnosti doživljanja danega trenutka. Tišina je preglašala sama sebe, le nekje zgoraj, v ostenju Špičja, se je sprožilo nekaj manjših kamnov.

Vrnila sem se na stezo, ki vodi po dolini preko Hribaric. Pohodniki, predvsem tujci, so prihajali in odhajali, vsak v svojo smer. Izginila sem med redkimi macesni; gledala na vse strani in se znova čudila razdejanju, ki ga je tod pustil Zlatorog. Magična moč, ki jo oddaja to porušeno svetišče, me je povsem prevzela. Iskala sem prehode med škrapljami, iskala motive za škljoc in se znova vračala na uhojeno stezo. Cvetje je više in više postajalo vse bolj pomladno. Težki, modri cvetovi svišča so pod lastno težo kot razmetani ležali po tleh. Spustila sem se do jezera, največjega in najglobljšega v tej dolini – do Velikega jezera ali Jezera v Ledvicah. Modrina neba in zelenje sta se zrcalila na njegovi gladini in ustvarjala spekter čudovitih barv, ki so se s svetlobo neprestano spreminjale. Spoštljivo sem se sprehodila ob tej posebni obali in zajela prgišče vode; sonce je čisto počasi drselo čez nebo, prvi puhasti oblaki so že dosegli Lepo Špičje.

Pod vrhom Hribaric sem naletela na prav poseben botanični vrt. Modre orlice, oh, rože moje mladosti, spomin na otroštvo, dom. »Kravje cule« smo jim pravili, vse polno jih je po travnih zaplatah okoli hiše. Ponovno stojim in gledam. Prebijala sem se čez ostro nazobčane škraplje in izbirala motive. Preveč jih je bilo, en sam cvet je dovolj, da v njem zajamem makrokozmos. Sredi popoldneva sem kot sanjač le prispela do Zelenega jezera, voda v njem je povsem topla, saj je globoko le dva metra. Puhasti beli oblaki so postajali vse gostejši in bolj sivi, trgali so se in razkropljeni pluli čez nebo. Čas je bil še vedno na moji strani in povsem v mojih rokah, le še pol ure me je ločilo od koč na Prehodavcih, kjer sem nameravala prenočiti.

POD VRŠACEM

Dolgo že nisem hodila tod, sam bog ve, kateri vrh me je takrat preganjal, da ga osvojim, in nisem imela časa videti vseh lepot, ki se ponujajo kot na dlani. Nad Zelenim jezerom sem naletela na prva snežišča. Pomlad je postajala vse bolj sveža in mlada. Življenje išče prostor, ni sile, ki bi ga zautstavila, sili iz sleherne špranje. Rjavo jezero, ki leži malce višje, je postalo še bolj rjavo, ko so sivi oblaki že povsem prekrili nebo. Sem in tja se je pokazal košček nebesne modrine, za trenutek je posijalo sonce in mistična pokrajina mi je razkrila pogled na črno očesce s povsem sivo obrvjo. Mlaka v Laštah je ta čas veliko več kot le mlaka. Iz trenutka v trenutek spreminja svoj obraz, v katerem se zrcalijo vrhovi. Ni še vse izgubljeno, še obstajata prostor in čas, kjer se rojevajo bajke. Spustila sem se do njega in prestrašila svizce, ki so se po ostrem pisku hitro

poskrili v svoja domovanja. Trudila sem se biti čim manj vsiljiva; to ni moj, ampak njihov dom. Postala sem kot nesramen, vsiljiv tat pred vhodom ene izmed odprtih, pred katerim so se sušile njihove žimnice – vlažna lanskoletna trava. Pomlad je, kljub zaplatam snega, dom pa je treba po dolgi zimi vendar prezračiti!

V koči sem si rezervirala spanje in se spustila do Jezera pod Vršacem ali Jezera v Podstenju. Tod je popolnoma drug svet; vode, ki hrumijo izpod talečega se snega nad jezerom, se prelivajo na drugi strani in znova glasno izginjajo med apnenčastimi skladi. Iščejo pot v dolino reke Soče, v povsem drugo, Jadransko morje kot ostale vode iz Triglavskih jezer, ki s Savo Bohinjko potujejo proti daljnemu Črnemu morju. Na še skoraj povsem zamrznjenem jezeru je taleča se voda ustvarila čudovite mojstrovine. Počasi sem pridobivala pogum in

Veliko Špičje FOTO: LUKA OVČAR

previdno stopala proti središču. Podlaga je trdna, ledene plošče so povsem stabilne in zdržale bi kaj več kot le moja teža. Ves ljubi dan bi imela tod kaj početi! Tudi baterijam v fotoaparatu je že pohajala moč. Počasi me je zazeblo v roke, padal je prvi mrak. Tu, za Vršacem, čas povsem drugače teče. Visoko v stenah, nad jezerom, se je zaradi talečega se snega neprestano prožilo kamenje. Če ne bi videla na Prehodavcih kočice, bi pomislila, da sem zašla nekam daleč na sever.

Le nekaj metrov više pa so znova cvetele rože iz malone vseh razpok. Prav počasi sem stopala navzgor in se neprestano ozirala k jezeru, ki je od daleč povsem nepomembno kmalu izginilo za manjšim skalnim robom. Če se ne bi spustila do njega, ne bi nikoli ujela njegovih edinstvenih čarov. Čar vsega stvarstva pa je prav tako v trenutkih, kajti vsak trenutek je nov, neponovljiv, drugačen.

PREHODAVCI-DOLINA ZADNJICE

Neskončno pomirjena sem se zvečer v koči sladkala z okusno jabolčno pito, kajti za menoj je bilo par nepozabnih dopustniških dni.

Pozdravilo me je nič kaj prijazno jutro, čeprav je bil razgled iz moje sobe povsem idealen. Pogled na rob prepadne stene Vršaca, ki se kakor mogočen mejnik dviga iznad doline Zadnjice, pod njim pa snežišče s pravkar opisanim jezerom, me je dvignil na noge. Še zadnji dan pohajkovanja. Temu primerno sem se z rahlo nostalgijo v srcu prav počasi spuščala po mulatjeri čez Zadnjiški dol, kjer sem ponovno uživala ob pogledu na planinske rože. V

nahrbtniku sem našla še zadnji kos doma pečene črne kruha, ga razdrobila in raztresla po melišču. Pogled mi je znova in znova potoval po spoštljivi steni Vršaca, za katero se skriva prav poseben dragulj. Pot išče prehode čez sveže kamnite podore, ki so nedavno prihrumeli od nekje zgoraj in zasuli velik del stare poti. Pri studencu sem si znova dala duška. Toliko vode, kristalno čiste vode, ki diši. Čeprav je dolina blizu, si ob povratku vselej napolnim steklenico.

Spust v dolino Zadnjice je bil tako le še zaključek in pika na i potepanju skozi Zlatorogove vrtove. Te doline pa, čeprav je prav tako nekaj posebnega, v sončni pripeki ni in ni hotelo biti konec. Ponovno sem pozabila, da se z našimi leti prav počasi poti daljšajo, da bo treba vzeti na poti pol ure do uro tudi v zakup. Na asfaltu pod Vrščicem sta me pričakala hčerka Natalija in naš muc Byron in tako sem v Lepeni zaključila še eno nepozabno planinsko pot. ○

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrtnih ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

Tone Progar – dobitnik dveh odličij

Pogovarjala se je Cirila Gradišar

Tone Progar je upokojeni učitelj matematike, mož, oče in dedek, predvsem pa ljubitelj narave in planin. Je letošnji dobitnik dveh visokih priznanj: najvišjega priznanja MK Planinske zveze Slovenije in zlatega Bloudkovega priznanja za dolgoletno delo na področju športa. Nisem imela miru, dokler mu nisem zastavila nekaj vprašanj o njegovi ljubezni do planin, njegovem delu, ljubiteljskih dejavnostih in družini. Najin pogovor je po vrnitvi s pohoda potekal takole:

Ste prejemnik dveh visokih priznanj: najvišjega priznanja MK PZS Mladina in gore ter zlatega Bloudkovega priznanja za dolgoletno delo na področju športa. Kaj vam ti priznanji pomenita?

»Predvsem sem bil presenečen, da sem bil med kandidati za ti dve visoki odličji, seveda pa sem ju bil zelo vesel, saj vem, da je to plačilo za vse, kar sem v letih svojega delovanja na obeh področjih naredil.«

Od kdaj ste zapisani naravi in planinam, kdo vam je vcepil to ljubezen?

»Planine in planinarjenje sem vzljubil že daljnega leta 1956, ko sem odšel na Gorenjsko. V Kropi, kjer sem imel sorodnike, so mi predvsem stric in bratranci vsadili ljubezen do planin. Takrat sem se včlanil v PZS, v PD Radovljica, v katerem sem bil član do leta 1968, ob prihodu v Novo mesto pa sem postal član PD Novo mesto.«

Kakšne nazive imate v planinskem okolju – ste tudi vodnik?

»Sem planinski vodnik A-, B- in D-kategorije z mednarodno licenco. To je za vodenje lahkih, zahtevnih in zimskih lahkih tur.«

Vaš najvišji vrh, ki ste ga dosegli, je ...

»Povzpel sem se na Grossglockner in Mont Blanc.«

Gorjanci so kraj, kjer ste skoraj vsak dan ali celo večkrat na dan – kako to?

»Pred mnogimi leti sem začutil potrebo po gibanju v naravi. V pogovoru s prijatelji, ki so bili enakega mnenja, smo ustanovili pohodniško skupino Gorjanski škratje. Od takrat so Gorjanci kraj, kjer se sprostim in se dobro počutim. Napolnim se s prepotrebno energijo za delo v dolini. V 12 letih sem na Gorjancih preživel polnih 319 dni.«

Kdo je lahko Gorjanski škrat oziroma gospodična?

»Vsakdo, ki je več kakor 15-krat na leto prišel na Gorjance, je eden izmed njih. V planinski koči pri Gospodični se vodi knjiga, v katero se škratje in gospodične vpisujejo in se konec leta lahko tudi prešteje, kolikokrat je bil kdo na tem mestu.«

Maja boste vodnik skupine pohodnikov, ki bo obiskala Olimp v Grčiji. Se potovanja veselite?

»Na Olimp sem se prvič povzpel maja leta 2004. Leži v severnem delu Grčije in je visok 2917 m. Čudovito je to, da je na vrhu sneg, v dolini pa obilje česenj in marelic. Veselim se ponovnega obiska tega vrha in tudi potovanja z avtobusom preko republik nekdanje Jugoslavije.«

Kakšne so vaše naloge v PD Novo mesto?

»Vsa leta sem aktiven član vodniškega odseka, marketinškega odseka in varuh gorske narave.«

Letos sem postal predsednik PD. Od leta 1968 do upokojitve sem bil mentor planinske skupine na šolskem centru.«

Kateri so še vaši konjički poleg ljubezni do planin? Vem, da imate radi ročne spretnosti, da radi kuhate, imate vinograd in da pišete pesmi. Vem, da ste poseben človek. Česa še ne vem in od kod vse to?

»Skoraj vse je povedano, vendar sem tudi numizmatik in filatelist. Rad gobarim in nikoli ne naberem več gob kakor za en obrok, uživam v gozdu in rad delam v vinogradu.«

Prihajate iz številčne družine. So tudi bratje in sestre tako navdušeni nad pohodništvom?

»Za tri od devetih še živečih bratov in sester lahko rečem, da imajo naravo radi, vendar nihče tako kakor jaz.«

Aktivni ste tudi v KS Šmihel – kot kaj?

»Kot član sveta KS Šmihel sem zadolžen za dejavnosti, vezane na Košence, za kulturno in športno področje. Sem tudi sooblikovalec glasila Šmihelčan.«

Že 9 let ste upokojenec, član DU Novo mesto in član DU Splošne bolnišnice. Imate tudi v teh društvih kakšne zadolžitve?

»V DU Novo mesto sem član upravnega odbora, v PZDU sem v komisiji za šport in rekreacijo – pohodništvo. Pri DU Splošne bolnišnice me večkrat poprosijo, da sem vodnik pohoda, prav tako za društvo interesnih dejavnosti.«

Ste zadovoljni z doseženim v svojem življenju?

»Zelo. Lahko povem samo to, da bi si izbral drug poklic – profesor športne vzgoje ali mizar.«

Naj vas na koncu najinega pogovora vprašam: kdo je pri vas na prvem mestu: vaša Biljana, hčeri Vesna in Sanda, vnučka Gaja ali pohodništvo in planine?

»Vse naštetu bi dal na prvo mesto, vse s svojim razlogom.«

Tone Progar, iskrene čestitke ob prejetju obeh priznanj. Želim vam, da še dolgo uživate ob vsem, kar vam je ljubo, predvsem pa v naravi, gozdu in planinah!

Potoček v gozdu FOTO: DAN BRIŠKI

Hochstadel (2680 m)

Vzhodni vogal Lienških Dolomitov

 Gregor Gartner

Severna stena Hochstadla FOTO: ANDREJ STRITAR

Hochstadel je eden izmed vrhov prijateljstva treh dežel. Z vsakim novim vrhom te poti postaja bolj navdušena. Obzorja se širijo. Nenadoma se odpira nešteto novih poti, ki jih morava še prehoditi.

Odpravljava se v Lienške Dolomite, ki se nahajajo le streljaj za Ziljskimi Alpami. Ta svet je na moč podoben domačim goram, Kamniško-Savinjskim Alpam in Julijcem. Še posebno me v tem pogorju očarajo planine. Obsežne so, na njih je veliko živine, bogate so s floro in prav visoko ležijo. Planina pod Hochstadelom je na višini med 1800 in 2100 metri. In to kakšna planina!

PRIJETNI VZPON DO KOČE HOCHSTADELHAUS

Najina pot se začne v kraju Oberpirkach, ki nama ponuja imeniten razgled preko celotnega

vzhodnega pobočja prav do vrha Hochstadla, kjer v daljavi opaziva križ. Tik nad gozdno mejo se vidi obris koče, kjer bova to noč prespala. Avto parkirava ob cesti na majhnem parkirišču, kjer stoji tabla s fotografijo koče in opisom poti. Po njem imava do koče tri ure hoje. Kratek čas slediva kolovozu, nato pa se prične vzpenjanje po mehki in udobni poti, ki se v ključih zlagoma dviga. Pošteno je vroče. Pozno popoldansko sonce meri naravnost v naju. Vsake toliko časa pred seboj zagledava zanimivo postavljeno leseno tablo, in ker ne znava nemško, ji pač ne pripisujeva veliko pozornosti. To traja kar nekaj časa, dokler na neki tabli vendarle ne opaziva, da so na njej poleg besedila napisani tudi metri. Strinjava se, da ne more biti drugače, kot da so to višinski metri. Zanimivo. Tablo si ogledava še pozorneje in počasi ugotoviva, da vsaka tabla predstavlja višino, na kateri sva, na njej je napisano, koliko časa je še

do naslednje table in na kateri višini bo. Besedilo pa opisuje neko zanimivost tega območja. Pot naju nedoma silno prevzame, to je za naju nekaj novega, komaj čakava naslednjo tablo in še naslednjo. Ob vsaki se malce pomudiva, da ugotoviva, kako kaj stojiva s časom in metri nadmorske višine. Kar dobro nama gre in prav presenečena se po dobrih dveh urah hoje znajdeva na planini Unholdealm pred kočjo Hochstadelhaus. Koča je tik nad gozdno mejo. Dravska dolina leži prav pod najini nogami. Na južni strani kočje je veranda, obdana z leseno ograjo. Kasneje ugotoviva, da ograja nima simboličnega pomena, ampak povsem praktičnega. Varuje namreč pred morebitnimi nepovabljenimi gosti – kravami, ki so precej zaposlene z rednimi obhodi kočje. No, če bi si krave le preveč želele gostoljubja, bi to morda utegnilo koga motiti. Red pač mora biti.

VEČERNA IDILA VISOKO NAD DOLINO DRAVE

Prijazna oskrbnika kočje nama pripravita poceni in okusno večerjo. Ponujata nama celo točeno pivo. Gostoljubje jima ni španska vas. Na verandi pred kočjo opazim majhnega, dobro grajenega starejšega moškega z velikim klobukom na glavi in z dolgo sivo brado, oblečenega v pumparice. Planinec stare šole. Sedi za debelo hrastovo mizo in občasno nekaj zamrmra sam vase. Videti je, da razen gorskega zraka in miru pravzaprav ne potrebuje ničesar. Menda je tu gori vse poletje in obuja spomine na stare dni. Lepo mu je moralo biti. Ko se zmračí, nenadoma vstane od mize in pod verando na jasi pripravi taborni ogenj. Globoko v dolini se prižigajo luči. Kakšna romantika! Z ženo se stisneva skupaj in skoraj brez besed doživljava prekrasni večer. Večeri v hribih so vedno nepozabni. Imajo poseben čar, ki ga v dolini ni, pa naj se zgodi karkoli. Tudi ljudje so drugačni, taisti ljudje iz doline, le obrazi so se jim zjasnili.

Ta večer sva bila edina gosta kočje. Z oskrbnikom se pogovarjava o tem in onem. Spoznava, kaj jima pomeni turizem. Z njim si služita kruh.

Pozno zvečer se odpraviva spat. Noč mineva v prijetnem spancu. Leživa sama na podstrešju skupnih ležišč. Nekajkrat se nalahno zbudim, saj krave vso noč hodijo okrog kočje in pri tem zadevajo ob ograjo kočje. Ob tem veselo pojejo zvonci.

SKOZI MEGLO NA SONČNI VRH

Zbudiva se v precej megleno in toplo jutro. Popijeva kavo, ki naju čaka v jedilnici. Takoj za kočjo stopiva

na planino, kjer je nekaj pastirskih stanov. Ob poti naju pozdravljajo krave. Kljub temu da so naju vso noč zabavale, so videti spočite. Opazim, da so močne, dobro grajene, velike pa kot medvedi. Zares prave mlekarice. Planina je pravi zaklad botanike in življenja. Na poti čeznjo hodiva skupaj z neskončno kolono mravelj, višje srečava gamsa. Kljub temu da ne opaziva nobenega človeka, nama ni prav nič dolgčas. Le nekaj naju vse bolj moti – megla. Spustila se je nekje izpod vrha in postaja vse gostejša. Višje kot sva, gostejša je, in ko s planine stopava proti vršnemu skalnemu hrbtu, naju popolnoma objame. Vidiva le nekaj metrov pred seboj in za seboj. Se morda že tako zgodaj zjutraj pripravljamo slabo vreme? V koči so nama včeraj povedali, da bi vreme moralo držati, torej sile verjetno ne bo. Ker je še zgodaj, skleneva, da bova malce počakala. Nikamor se ne mudi. Morda gre za nama kakšen domačin, ki pozna pot. Vsake toliko časa se megla nazaj proti planini odpre, proti vrhu pa še vedno nič. Čez nekaj časa spodaj na planini res zagledava človeka. Počakava ga, da naju dohiti, potem pa ga vprašava glede vremena. Pravi, da je domačin, da je to njegova »hišna gora« in da sva lahko brez skrbi glede vremena, celo sonce naj bi kmalu posijalo. Pridruživa se mu in tik pod vrhom se megla res razprši, pokaže se jasnina. Prelepo je. Stojiva ob križu. Narediva nekaj požirkov pijače in se razgledava.

Globoko pod nama, več kot 2000 metrov niže leži dolina reke Drave. Vidi se cesta, ki pelje proti Lienzu, pa mesto Lienz. Krajci so videti kot iz letala. V daljavi za trenutek uzreva s snegom prekrita Visoke Ture, naravnost pred nama pa osrednji del Lienzkih Dolomitov. Čudoviti so ti hribi. Sem se bova še vrnila, z otroki, zagotovo. Pa ne za en ali dva dneva, ampak za en teden. Narediva nekaj posnetkov in po isti poti počasi odkorakava nazaj proti dolini. Preden se dokončno posloviva od gore, narediva še kratek postanek v koči. ○

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

107.5 MHz

RADIO
UNIVOX

e-mail: info@univox.si

Lienški Dolomiti in Hochstadel – info

Lienški Dolomiti so majhno gorsko območje na jugu Avstrije, ki je ločeno na nekaj enakih delov na Koroškem in Vzhodnem Tirolskem. Kljub imenu se geografsko ne uvrščajo med prave Dolomite, ampak spadajo k Ziljskim Alpam (Gailtaler Alpen), ki se raztezajo med rekama Dravo in Ziljo (Gail). Lienški Dolomiti svoje veličine ne kažejo z višino, saj najvišji vrh Große Sandspitze, ki je med drugim tudi najvišji vrh Ziljskih Alp, meri 2770 m, pač pa s svojo relativno višino, ker se pristopi na vrhove začenejo na okoli 650 metrih. Z njihovih vrhov lahko gledate Dravo več kot 2000 metrov niže. Če jih gledate od daleč, težko ločite posamezne vrhove. Celotna skupina je videti precej kaotično in z različnih strani popolnoma drugače.

Hochstadel (2680 m) je na vzhodnem robu Lienških Dolomitov. Zaradi lege ponuja izjemno lepe razglede proti severu na Visoke Ture, na jugu pa na Karnijske Alpe. Še posebno lep je razgled na same Lienške Dolomite. Najimpresivnejši pogled na Hochstadel je s severa. Njegova severna stena naj bi bila z višino 1300 metrov tretja najvišja v Vzhodnih Alpah, nižja je le od sten Monte Agnèrja, Triglava in Watzmanna. Skala je precej trdna, tipično dolomitska.

Običajni pristop na Hochstadel

Izhodišče: Oberpirkach. Do njega pridemo po poti Ljubljana–Korensko sedlo–Hermagor–Kötschach, nato pred Oberdraurburgom zavijemo levo v Oberpirkach. Iz Ljubljane približno 3 ure vožnje.

Vzpon: Pot se prične v Oberpirkachu (645 m), kjer je manjše parkirišče. Do sem pridemo iz Oberdraurburga v Dravski dolini. Takoj na parkirišču je tabla, ki označuje pot št. 213 do kočice Hochstadelhaus (1780 m, 3 h). S kočico na planini Unholdealm upravlja Avstrijski turistični klub. Od kočice do vrha je 2,5 h hoje oziroma 900 m višinske razlike. Izberete lahko dve dobro označeni poti, od katerih je ena nezahtevna, druga pa zahteva malo lažjega plezanja; po njej lahko naredite tudi krožno pot (priporočljivo).

Internetni naslov: www.hochstadel.at. Telefon kočice je 0043 4710-2778. Koča je odprta od sredine junija do sredine septembra.

Zemljevid: Wander Rad- und Skitourekarte Lienzer Dolomiten Lesachtal, 1 : 50.000. Natančen zemljevid področja lahko kupite tudi v koči.

Op. ur.: Več o Lienških Dolomitih smo objavili v januarski številki leta 2008.

Planinski pupek

✍ in 📷 Dušan Klenovšek¹

Kljub množici cvetočih rastlinskih vrst v maju tokrat predstavljam žival. Pomlad je čas, ko se največkrat srečamo s katero od predstavnic dvoživk. Mnoge vrste prve dneve, ko se temperatura tudi v nočnem času več ne spušča pod ledišče, izkoristi za selitev na tradicionalna mrestišča. Ljudje se njihove selitve zavemo predvsem med vožnjo na odsekih cest, kjer se križajo s selitvenimi potmi dvoživk, ki seveda potegnejo kratko ob srečanju z avtom. Ker pomlad v hribih in gorah prihaja z zamudo, odvisno pač od nadmorske višine, je zapis o njih aktualen tudi v tem času.

Med repetitimi dvoživkami dobro poznamo navadnega močerada, večina planincev tudi povsem črno obarvanega planinskega močerada. Po celem svetu sta poznani tudi »naši« človeški ribici oziroma močerila. Kljub vseslovenski razširjenosti so najmanj poznani pupki. Njihova majhnost in človeku skrito življenje sta verjetno poglavitna razloga, da ob srečanju z njimi mnogi ostanejo brez besed.

Med tremi vrstami pri nas živečih pupkov je glede na nadmorsko višino najbolj razširjen planinski pupek (*Mesotriton alpestris*). Opazoval sem

ga tako v jezercih na Slemenu kot v koritu ob izviro na robu Dobrniškega polja v Suhi Krajini. Kljub vrstnemu pridevniku planinski gre namreč za vrsto, ki je razširjena po vsej Sloveniji. Izjeme so ravnice ob treh največjih rekah in Istra. O videzu v razmnoževalnem obdobju govorita fotografiji. Po zimovanju na kopnem se lahko že februarja (v nižinah, v visokogorju junija) osebki odpravijo v vodo, kjer ostanejo do jeseni. Običajno gre za senčne in zato hladne stoječe vode – od mlak do jezer, kotanjstih izvirov in jarkov. Prevelika zaraščenost z rastlinjem pupku ne ustreza, prav tako ga bomo zaman iskali v vodah, kjer so prisotne ribe.

Preko dneva se praviloma zadržuje pri dnu, le občasno prihaja na površje po zrak. Najaktivnejši je zvečer in zgodaj zjutraj. Odlaganje jajc ne poteka naenkrat kot npr. pri rvavih žabah, krastači, temveč več tednov. Pogosto samica vsako jajčece posebej zavije v rastlinski list. Ličinka (paglavec) diha s škrgami in zato čas do preobrazbe preživi v vodi. V nižjih predelih se preobrazi še isto leto, v visokogorju lahko šele naslednje leto. Če preživi vse tegobe odrasčanja, v tretjem letu že poskrbi za lastno potomstvo. Preobrazba pri nekaterih ličinkah planinskega pupka ne poteče v celoti. Čeprav spolno dozori in se lahko tudi razmnožujejo, ohranijo nekatere značilnosti ličinke (npr. škрге). Neotenija,

¹ Zavod RS za varstvo narave

Samec planinskega pupka: barve so pri njem v paritvenem obdobju še izrazitejše.

kakor pravimo temu pojavu, je sicer bolj poznana pri človeški ribici.

Kaj jih ogroža? Pogosto vse bolj onesnažena voda. Številne strupene snovi zlahka prodrejo skozi prepustno kožo v telo. Mnoga primerena mokrišča so zaradi zasipanja izginila. Izvire marsikje zaradi človekovih potreb povsem ogradijo v betonska zajetja. Tudi naseljevanje rib v

vsako malo večjo mlako ima negativne posledice. Večina naših gorskih jezer je »onesnažena« z njimi. Posledice niso katastrofalne le za pupke, temveč za celotni biotop. Eden zadnjih tovrstnih »podvigov« je naseljevanje jezerske zlatovščice v Dvojno jezero. Izginile so nekatere živalske skupine, ki so omejevale rast alg. Z njihovim razbohotenjem se je spremenila tudi barva jezera, kar je še najmanj pomembno. Pri naseljevanju rib v Črno jezero je domnevno izumrla edino tu opisana in živeča podvrsta planinskega pupka – triglavski pupek.

Planinski pupek na Rdečem seznamu je uvrščen med ranljive vrste. Skupaj z ostalimi dvoživkami je v Sloveniji zavarovana vrsta. Enak status ima tudi v okviru Bernske konvencije (Ur. list RS, št. 17/1999). Pa ljudje resnično delujemo v duhu varovanja?

»Nesreča mi je v nekem smislu rešila življenje«

Paul Pritchard, plezalski Odisej iz Llanberisa

Pogovarjal se je Mire Steinbuch

Po stopnicah je gibčno prišepal navzdol v hotelsko vežo. Oblečen je bil v tanko jakno, bermuda hlače, obut v sandale na boso nogo. In to 20. marca, ko je ljubljanski jutranji mrzaz dodatno hladil severovzhodnik. Ko sem že mislil, da bova morda obsedela kar v hotelu, je predlagal – čeprav sem ga opozoril, da je preveč poletno oblečen –, da se sprehodiva do slaščičarne na koncu ulice. Paul Pritchard. Ime, ki ga je slišalo malo Slovencev, še manj jih ga pozna. Bil je eden vodilnih britanskih plezalcev v osemdesetih in devetdesetih letih, dokler ni kot računalniški monitor velika skala, ki je pristala na njegovi glavi, na Tasmaniji končala njegovo plezalsko kariero.

V začetku osemdesetih se je preselil v severni Wales, v Llanberis, kjer je bila tedaj ena najbolj razvitih plezalskih scen. Tam je postalo plezanje njegov način življenja, ne v literarnem, temveč v dobesednem pomenu besede. Doslej je napisal tri knjige. *Deep Play* (1997), ki je pod naslovom *Nevarna igra* v slovenskem prevodu izšla pri založbi Sidarta, *The Totem Pole* (1999) in *The Longest Climb* (2005). Za prvi dve je dobil prestižno britansko nagrado Boardman-Tasker, za drugo tudi Veliko nagrado na mednarodnem festivalu gorniškega filma in literature v kanadskem Banffu, tretja je bila nominirana za nagrado v Banffu.

Imel sem tremo. Intervjuval bom plezalca, ki je v svojem času nekaj pomenil, ki je premikal težavnostne meje v tradicionalnem britanskem plezanju, hkrati pa avtorja knjige, ki sem jo prevedel. Ampak jaz še nikoli nisem delal intervjuja. A zadrega je kmalu minila. Paul Pritchard je simpatičen in

Paul Pritchard FOTO: SILVO KARO

preprost, popolnoma neizumetničen človek, ki je preživel nekaj hudih preizkušenj.

Paul, s čim se ukvarjaš zadnja leta?

»S predavanji. Veliko predavam po šolah; tudi medicinskim sestram s stališča pacienta (*februarja je predaval v Hongkongu, po obisku Slovenije pa je imel štiri predavanja v Italiji*). Študiram. Sem v tretjem letniku študija angleške srednjeveške književnosti in filozofije (ter umetnosti) aboriginov. Ko sem prišel v Avstralijo, sem spoznal, da o tej deželi ne vem nič. Zato sem vpisal še drugi predmet. Skrbim za svojo telesno kondicijo.«

Na svoji spletni strani si zapisal, da svojega zdravljenja in okrevanja ne vidiš kot zbiranja koščkov življenja, ki ga je raztreščila grozna nesreča, temveč bolj kot napredovanje na romarski poti skozi življenje. In če obstaja dejavnost, ki ti je pomagala pri zdravljenju in okrevanju po nesreči bolj kot vse neskončne fizioterapije, je to pisanje. Torej, kaj pišeš zdaj?

»Trenutno nič. Razmišljam pa o leposlovju.«

Leposlovju? Romanih?

»Ja.«

Boš zamenjal temo svojih knjig?

»Najbrž ne. Kot pisatelj knjig s plezalsko vsebino sem si ustvaril določeno ime in krog bralcev. Zunaj tega sem nihče. Držal se bom alpinistične snovi.«

Jezik v Nevarni igri se precej razlikuje od tistega v obeh knjigah, ki si ju napisal kasneje. Je bolj sočen, veliko je pogovornih izrazov, idiomov in slenga. Zakaj ta razlika?

»Smatram, da je Nevarna igra moja najboljša knjiga. Neke vrste avtobiografija. Nastajala je v drugačnih okoliščinah. The Totem Pole in The Longest Climb sem pisal na osnovi dnevniških zapiskov. Bil sem v popolnoma drugačnem stanju.

V Nevarni igri opisujem svoja mladostniška leta, ko se človek še oblikuje. Vsak dan smo bili v steni. Vsak dan ti nekdo rešuje življenje že samo s tem, da drži vrh. Bili smo gruča tesno povezanih prijateljev. Knjiga je odraz življenja v tistih časih. Nastajala je neposredno in sproti, pisal sem zgodbe in jih pošiljal revijam.«

Imaš danes še kaj stikov s prijatelji iz tistih let?

»Da, z nekaterimi še vedno. Te vezi trajajo vse življenje. Pred letom dni se je na Tasmanijo preselil moj dober prijatelj, *big wall climber* John Middendorf, ki živi samo pet minut stran od mene. Zdaj, ko jih ima čez petdeset, se mu ne da več plezati dolgih in nevarnih smeri. To je zelo pripravno tudi zame, kajti en dan v tednu imava rezerviran za skupno plezanje. Ker imam uporabno samo eno roko, nimam rad navpičnih sten, saj v njih ne morem počivati, ko me navije. Blažji naklon mi bolj ustreza.«

Paul predava v Cankarjevem domu
FOTO: MIRE STEINBUCH

Po svetu in v Britaniji si preplezal precej prvenstvenih smeri, tudi takih z ocenami od E6 do E8. Katera ti je najljubša?

(dolg razmislek) »Ne bi mogel reči ... o tem ne razmišljam na tak način ... lahko pa povem, da je moja najljubša stena Gogarth na otoku Anglesey v Walesu. Tam sem splezal nekaj res dobrih, a tudi nevarnih smeri.«

Je morda kakšna smer, ki je ne bi hotel ponavljati, tudi če bi jo zmogel?

»Glede na moje stanje ... ha. Ne vem ... smer Super Calabrese (ocena E8/6b) v Gogarthu je zelo nevarna. Na stojišču je en sam *rurp*¹. To je tudi prvi klin. Do njega ni lahko priti. Preplezal sem jo pred 20 leti, kolikor mi je znano, še nima ponovitve.«

V Britaniji sta dve struji plezalcev. Eni zagovarjajo tradicionalne vzpone na pogled kot edino pravo bistvo plezanja in pustolovščine, drugi smer najprej naštu-dirajo s pomočjo varovanja od zgoraj, nato se je lotijo od tal. Zagovorniki plezanja na pogled trdijo, da »študentje« niso upravičeni do ocene E (extremely severe)², temveč do ocene H (headpoint³). Kaj meniš ti?

»Absolutno zagovarjam plezanje na pogled, od spodaj navzgor, s sprotnim nameščanjem

¹ Majhen tanek klin z žičnato zanko. V tej steni plezajo na tradicionalen način, plezalci je ne dovolijo opremiti s svedrovci.

² Skrajno resno

³ Besedna igra z *red point*, z rdečo piko, ki pomeni način vzpona. Če plezanje neke smeri ne uspe na pogled (*on sight*), to je v prvem poskusu, postane *red point*, z rdečo piko. Smiseln prevod je *nadrkavanje*.

varovanja. To je srž plezanja. Razlika med *on sight/red point* in *headpoint* je tako velika, da bi morali tisti, ki so najprej naštudirali ključne gibe, to povedati z oznako H.«

Leta 1996 si bil v Sloveniji, plezal si v Julijskih Alpah. (po kratkem razmisleku) »Če se prav spominjam, nismo plezali v Julijcih, ker je bilo slabo vreme, temveč v Ospu, s Silvom Karom. Bilo je zelo prijetno.«

Poznaš dosežke slovenskih alpinistov?

»Da, vem za nekatere. Slovenski alpinisti so zame heroji. Med predavanjem sem imel tremo, ker sem vedel, da jih je nekaj med občinstvom ...«

Brez potrebe. Publika te je zelo lepo sprejela.

»Najlepša hvala. Vzhodnoevropski alpinisti, Slovenci, Poljaki, Rusi, so najboljši plezalci na svetu. Morda zaradi socialnega okolja in razmer, iz katerih izhajajo.«

Spremljaš dosežke alpinistov in športnih plezalcev po svetu?

»Zdaj že. Prej jih nisem deset let. Kadarkoli sem odprl alpinistično revijo, sem prebral, da je umrl kdo od mojih prijateljev. To me je odvrnilo od branja. Prej nisem nikoli razmišljal o tem, zdaj pa se zavedam, da za njimi ostane družina. Nekoč sem bil lahkomišeln, neobremenjen, hitel sem skozi življenje in iskal čim težje vzpone, vse drugo je bilo popolnoma nepomembno.«

Paul, haha, zunaj sneži. (Sedel je obrnjen s hrbtom proti oknu, zato se je zasukal.)

»Pa res! Zanimivo.«

Ko si padel v Wen Zawnu v Gogarthu in skoraj umrl, si morda kdaj pomislil, da je bilo to neke vrste opozorilo?

»Ne, nikoli. V tistem času sem nekoliko pridobil

na teži. Veliko sem plezal v hribih. Zaradi pristopov in sestopov sem več hodil kot plezal. Nisem bil dovolj natreniran za tako plezanje. Glava je hotela, a telo ni zmoglo. Če bi bil boljši, bi tisto mesto lahko preplezal. Za povrh se je pretrgala žica zatiča, zato sem priletel na tla. Odbilo me je v morje, izgubljal sem zavest, zagozdil sem se v razpoki, iz katere me je po skoraj desetih minutah prizadevanja potegnili splezalec Glenn Robbins in mi rešil življenje.«

Morda se ti bo naslednje vprašanje zdelo neumno, a vseeno. Obstaja teorija, vera, da v svetu vlada nekakšno ravnotežje med dobrim in zlim, da se zlo kaznuje in dobro nagraduje ...

»Karma.«

Ja, lahko rečeš tudi tako. Zaradi treh resnih nesreč si veliko pretrpel. V kratkem pogovoru z voditeljico pred začetkom predavanja si dejal, da si srečen človek, imaš prijetno družino. Misliš, da si po vsem hudem, kar si prestal, nekako zaslužiš biti srečen?

»Hm ... ne mislim, da sem posebno upravičen do sreče. Nesreča, brez nje verjetno ne bi imel dveh čudovitih otrok, mi je spremenila življenje, v nekem smislu mi ga je rešila. Zdaj ga drugače cenim. Lepo je biti živ, ker je toliko lepega tam zunaj. (Paul je pred meseci devet dni raftal po divji reki Franklin na Tasmaniji.) Prej sem gledal samo stene in iskal najboljše linije v njih, zdaj vidim tudi okolico.«

Kaj načrtuješ v prihodnosti, poleg pisanja?

»Hja, bil sem na pettisočaku Kilimandžaru. Na vrsti je šesttisočak Ojos del Salado. Nato morda sedemtisočak.«

Ko sva po Wolfovi ulici stopala proti njegovemu hotelu, je dejal: »Mire, a se tudi tebi zdi, da se je rahlo shladilo?«

»Ja, Paul. Tudi meni se zdi.«

Plezanje »tam spodaj«

Nekaj izkušenj
iz avstralskih plezališč

✍ Vesna Pavlovič

V plezališču Willyabrup v Zahodni Avstraliji FOTO: DAVID PAVLOVIČ

»Is this rope? Climbing rope!« je bilo vprašan-
je carinika, ko se je najin nahrbtnik zapeljal
čez rentgen. Ja, fino, to pa bo plezalska dežela, če
že tukaj vedo, da gre za plezalno vrv, sem se veselila,
ko sva si oprtala težke nahrbtnike in odkorakala
proti izhodu letališča v Perthu.

Bila je nedelja zgodaj zjutraj, svež topel veter
je naznanjal, da bodo jutranji sončni žarki kmalu
postali precej vroči. V hostlu sva oddala prtljago in
se odpravila na obalo reke Swan, ki je v tem delu
tako široka, da daje občutek morja. Za zajtrk sva
si privoščila najbolj plastičen »hot dog«, kar sva jih
kdaj videla, in se zleknila na travo v parku. Utrujene
noge sva osvobodila pohodnih čevljev in jih, vajene
zimskega ozračja pri nas, razveselila s toplim polet-
nim zrakom. Končno sva »tu spodaj«, v Avstraliji,
deželi velikih razsežnosti, pripravljena na nove plez-
alske dogodivščine!

¹ »Je to vrv? Plezalna vrv?«

ZAHODNA AVSTRALIJA

Svoje potovanje sva začela v Zahodni Avstraliji,
kjer sva se zadržala dober teden. Po neuspešnem
lovu na plezalni vodniček po knjigarnah in šport-
nih trgovinah sva se morala sprijazniti s kopijami s
spleta, ki so naju sicer pripeljale do plezališč, vendar
je dober vodniček nekaj povsem drugega in obža-
lovala sva, da ga nisva naročila že doma. Začelo se
je v bližini Perthu z napetim dvournim tavanjem
po samotnih gozdovih in travnikih ter opreznjem
za kakšno spodobno skalo. Na srečo nisva srečala
nobenih pajkov in kač (v Avstraliji so doma najbolj
strupeni primerki teh živali), so pa bili vsepovsod
različni opozorilni znaki na vse možne nevarnos-
ti. Na koncu sva le našla neke večje balvane in se
trudila opredeliti potek kakšne smeri, saj o sve-
drovcih ni bilo ne duha ne sluha.

Podobna zgodba se je nadaljevala v bližini
mesta Margaret River, kjer sva se soočila s prvo av-
stralsko kačo. In ko se naju je že lotil dvom, ali bova

Plezanje v Zahodni Avstraliji, FOTO DAVID PAVLOVIČ

tukaj sploh kaj lepega splezala, sva naletela na plezališče Willyabrup. Mogočne granitne skale tik nad morjem ponujajo odlično plezarijo. Občudovala sva linije smeri in predvsem meni se je tožilo po *svedrih*, ki jih ni bilo. Izbrala sva nekaj lažjih smeri in se opremljena z metulji ter zatiči podala vanje. Začela sva res uživati, težje smeri v ploščah pa sva si napeljala z vrha, tako da sva lahko dobro ogrela tudi konice prstov. Počasi sva se navadila, da je v Avstraliji še zmeraj v ospredju tradicionalno plezanje (s sprotnim nameščanjem pripomočkov za varovanje) in da mogoče zaradi neprimerne letnega časa plezališča niso najbolj obljudena, saj nisva nikjer srečala nikogar. Poletna vročina nama ni delala preglavic, izbirala sva senčne predele ali pa sva imela srečo z oblačnim vremenom, ki nama je še kako prav prišlo, ko sva debelo uro pešočila po peščeni plaži do plezališča Bob's Hollow. Sliši se prav prijetno, sprehod po obali ob opazovanju številnih deskarjev na valovih, vendar je bilo podobno težkemu gaženju po snegu, skupaj z upiranjem močnemu vetru in izogibanjem valovom. Vendar se je izplačalo, plezališče naju je navdušilo. Velika votlina in apnenčasti kapniki na obeh straneh so

naju spomnili na Kalymnos, grško plezalsko meko. Tu sva se lahko sproščeno zakadila tudi v nekoliko težje smeri, saj so bile opremljene s *svedrovci*, kot se spodobijo.

Teden je hitro minil, vračala sva se proti Perthu, da bi ujela let proti jugovzhodnem delu Avstralije, kjer sta naju čakala največja plezalska aduta – Grampians in Mount Arapiles. Zadnji dan na zahodu sva izkoristila še za obisk najbolj obiskanega plezališča v bližini Perth, Churchman's Brook, ki sva se mu prve dni namenoma izognila zaradi možnosti gneče. Dejstvo, da sva bila pod črno vulkansko skalo, skrito v gozdu in s *svedrovci*, ki jih lahko prešteješ na prste, spet popolnoma sama, naju sploh ni presenetilo. Malo sva potipala še to vrsto kamnine, a naju zaradi hude vročine, ki je pritisnila okoli poldneva in že tako navzdol obrnjene oprimke naredila še bolj drseče, ni navdušila. Čez nekaj ur sva že sedela na letalu za Melbourne in se polna pričakovanj veselila novih raziskovanj. Spoznala sva namreč, da morava svoje potepanje vzeti bolj kot raziskovanje plezalskih področij in ne smeva pričakovati, da se bova domov vrnila s hudimi plezalskimi dosežki.

Mount Arapiles FOTO: VESNA PAVLOVIĆ

GRAMPIANS

Na letališču v Melbournu sva najela avto in se kot že izkušena voznika po levi odpovedala dodatnemu zavarovanju, kar sva kasneje obžalovala. Čim prej sva želela priti do parka Grampians, vendar naju je po neprespani noči na letalu dolga ravna cesta samo še bolj uspavala. Številna opozorila ob cesti »Are you yawning? Take a power nap².« so naju prepričala, da kava ni dovolj, da ostaneš buden; ustavila sva se in sredi belega dne v avtu malo zadremala. Tako sva prišla v narodni park Grampians spočita in se v edinem večjem mestecu sredi parka polna energije zakadila v trgovinico s turističnimi spominki. A sva prišla ven z dolgimi nosovi, kajti plezalni vodniček, kjer so izbrane najboljše smeri, je bil razprodan in sprijazniti sva se morala z nekimi starejšimi različicami, ki pa nama niso veliko koristile. Namestila sva se v prijetnem kampu in se prvič zares od blizu seznanila s kenguruji. Videla sva jih tudi že na zahodu, vendar ne tako od blizu kot tukaj. Priskakljali so v kamp, hrustljali šope trave, ki je tu in tam štrlela iz suhe zemlje, ponoči

pa so imeli pravo veselico. Močni udarci njihovih tac v neposredni bližini najinega šotora so nama dajali občutek, da imajo šotor za oviro, čez katero veselo preskakujejo.

Naslednje dni sva obiskala nekaj plezališč v okolici in se sprehodila po označenih poteh do razglednih točk, od koder so se videli širni gozdovi, ki so si komaj opomogli od ogromnega požara, ki je pred dvema letoma zajel to območje in povzročil ekološko katastrofo. V plezališču Summerday Valley je mrgolelo plezalcev. Nisva mogla verjeti svojim očem: »Pa saj Avstralcji res tudi plezajo!« To plezališče je idealno za tečaje, skala je odlična, čvrsta, razčlenjena, svedrovcev seveda ni, se pa da smeri lepo urediti od zgoraj, tako da se na veliko pleza »top rope³«. Dobila sva občutek, da Avstralcji ločijo med »top-roperji« in »leaderji⁴«. Tudi midva sva v težjih smereh pogosto raje izbrala varianto »top rope«, kot da bi tvegala padec, saj ponekod težko sploh namestiš kakšno varovanje. Seveda v Grampiansih ne manjka tudi plezališč s svedrovci,

² »Zehate? Vzemite si čas za kratek počitek!«

³ Način plezanja z varovanjem od zgoraj.

⁴ Plezalci, ki plezajo z varovanjem od spodaj.

vendar so ti po večini le tam, kjer so ocene od 24⁵ naprej. Bila sva nekoliko omejena s časom, zato sva se osredotočila samo na severni del tega sicer 90 kilometrov dolgega narodnega parka, ki je eden najlepših v Avstraliji, z bogato floro in favno, med primerki katerih je dvajset vrst, ki ne obstajajo nikjer drugje na svetu. V parku so številni bolj ali manj urejeni kampi. Nama so poseben pečat pustili tisti brez recepcije in tušev, na prvi pogled precej divji, vendar zelo lepo urejeni. Čudovit občutek je, ko zvečer sredi divjine ob siju lune brezskrbno uživaš v tišini, ki jo zmotijo le živalski glasovi, in ko te zjutraj v prijetnem poletnem hladu pri zajtrku opazuje mlad kenguru.

»Če so vama že Grampiansi tako zelo všeč, potem bosta v Arapilih še bolj uživala!« so bile besede lokalnega plezalskega inštruktorja, s katerim sva poklepetala pod steno v Summerday Valley. Bil je prijazen možakar, ki nama je med drugim tudi realno povedal, da kače tukaj pač so, in nama pokazal nujno opremo v primeru kačjega pika – »snake band«, navaden (njegov že nekoliko okrvavljen) povoj. Med lomastenjem po divjem rastju ob vznožju sten sva jih že kar nekaj srečala, po večini dolge črne, vendar sva se jih nekako navadila. »Če ima črna kača bel trebuh, ni nevarna, če pa je trebuh rumen, z njo ni dobro češenj zobati, gre namreč za 'tiger snake', eno najbolj strupenih vrst,« nama je razložil. »A tako torej, potem moraš kačo najprej obrniti na hrbet, da vidiš barvo trebuha ...« sva se pošalila, a kljub vsemu se je najin strah spet vrnil in spet sva med hojo pod stenami noge dvigovala kar se da visoko, se zraven glasno pogovarjala in poskočila ob vsaki sledi v pesku, ki je spominjala na kačje plazenje.

MOUNT ARAPILES

Ko sva se bližala svojemu naslednjemu cilju, Mount Arapiles, sva ob pogledu na ogromni skalni osamelec sredi prostrane ravnine kar zavzdihnili od navdušenja. Pravijo, da je to viktorijski⁶ Ayers Rock.⁷ Gre za manjši narodni park nedaleč od Grampiansov in eno najbolj znanih plezalskih področij v Avstraliji, zelo priljubljeno med plezalci iz Melbourn, do koder je približno štiri ure vožnje. Slabih 150 metrov visoka skalna tvorba je preprejena z več kot 2000 plezalnimi smermi različnih

⁵ Avstralska ocena, primerljiva z oceno 7a po francoski lestvici.

⁶ Victoria je ena od osmih avstralskih držav.

⁷ Svetovno znana naravna znamenitost v centralnem delu Avstralije.

Avstralija – informacije:

Kako v Avstralijo: Cene letalskih vozovnic se gibljejo v povprečju okrog 1500 EUR, vendar se lahko najde tudi kakšna ugodna varianta za 1000 EUR. V Avstraliji je priporočljivo najeti ali v primeru daljšega obiska tudi kupiti avto, saj omogoča največjo fleksibilnost. Za premagovanje večjih razdalj se najbolj splačajo notranji leti, ki so večinoma dokaj ugodni in primerljivi s cenami avtobusnih prevozov.

Viza: Za potovanje po Avstraliji je potrebna turistična viza, ki je brezplačna, če jo naročiš prek spleta (<http://www.immi.gov.au>).

Plezalni vodniki:

West Australian Rock, 2002; Margaret River Rock, 1996; Perth Rock, 1996.

Simon Mentz, Glenn Tempest: Grampians, Selected Climbs, 2001.

Simon Mentz, Glenn Tempest: Arapiles, Selected Climbs, 2008.

Blue Mountains Climbing, 2007, Onsite photography and publishing.

Darrin Carter: Kangaroo Point Climbing Guide, 2003.

Uporabne spletne strani:

<http://www.climbing.com.au>

<http://www.rockclimbing.com/routes/Australasia/Australia>

<http://www.chockstone.org>

<http://www.vicclimb.org.au>

http://www.getbeta.com/rock_climbing_states.asp?stID=153

<http://www.climberswa.asn.au>

<http://queenslandclimbing.yuku.com>

dolžin. Ena najbolj znanih je Punks in the Gym, ki ima zgodovinski pomen, saj je bila prva z oceno 8b+ (avstralska ocena 32); leta 1985 jo je preplezal Nemeč Wolfgang Güllich. Upala pa bi si trditi, da je danes najbolj priljubljena smer Kachoong (ocena 21 oz. zgornja sedma stopnja po lestvici UIAA), če ne drugače, vsaj kar se tiče fotogeničnosti. Doma na kavču sva se ob pogledu na fotografijo, na kateri je dekle na rokah viselo na robu velike oranžno rumene strehe, v ozadju pa sama ravnina, že veselila, kako bova tudi midva »napadla« to reč, saj je ocena čisto dosegljiva najinim plezalskim sposobnostim. Nekoliko drugačnega mnenja pa sva bila, ko sva stala pod štiri metre dolgo streho, zaskrbljeno štela kline v smeri in se trudila izostriti pogled na velikost oprimkov v strehi in nad njo. Dolgo sva se obotavljala, kajti v naju je vrela močna želja, da

poskusiva, vendar očitno ne dovolj močna, saj sva na koncu polna izgovorov poklapano odkorakala drugim izzivom naproti. Nekaj pa mora ostati za prihodnjik ...

Plezarija naju je popolnoma navdušila, tako razčlenjene in kompaktne skale nisva videla še nikjer. Tudi najlažje smeri so lahko zelo navpične, na mestih celo previsne, pa vendar polne raznih razčlemb, ki nudijo prav uživaško plezanje. Plezala sva večinoma od tri do pet raztežajev dolge smeri, v katerih svedrovcev sploh nisva pogrešala, saj skala nudi nešteto možnosti za uporabo lastnih varoval, predvsem metuljev in zatičev (klinov se v Avstraliji skorajda ne uporablja), ki neverjetno dobro držijo. V eni od smeri sva poklepetala s plezanci, ki so nama razkrili, da je ta neverjetna kamnina peščenjak, in spremenili najino prepričanje, da je tako kompakten lahko samo granit.

Kar žal nama je bilo, da so dnevi v tem plezalskem raji tako hitro minili in sva se morala odpraviti naprej. Avstralija je res velika dežela, in če želiš obiskati več območij, moraš upoštevati tudi čas za premagovanj razdalj na poti. Na srečo so cene večine notranjih letov dokaj ugodne, tako da se dolga vožnja z avtobusom ali avtomobilom ne izplača, čeprav tako zamudiš opazovanje pokrajine na poti.

BLUE MOUNTAINS

Ko si enkrat v Avstraliji, je Sydney kar težko izpustiti iz potovalnega načrta. Sploh, če se je tja pred kratkim preselila tvoja prijateljica. Veselo druženje v mestu in okolici sva združila z obiskom bližnjih Blue Mountains. Obetalo se je napovedano slabše vreme, vendar sva upala, da bo to zgolj nekaj kapelj, oblačnost pa nama bi v poletni vročini čisto ustrezala. Na srečo je močen naliiv kmalu ponehal, kaplja tu in tam pa naju ni odvrnila od obiska bližnjega previsnega plezalskega sektorja. Malo naju je spominjal na našo Mišjo peč in tudi plezanci so bili očitno višjega ranga, saj so za spremembo vsi plezali z varovanjem od spodaj. Pomembna razlika z najinimi dosedanjimi izkušnjami je bila, da tu ne varčujejo s svedrovci, zato sva se z veseljem podala tudi v težje smeri. Blue Mountains je trenutno najbolj razvito športnoplezalno področje v Avstraliji in se še vedno razvija. Kljub kratkotrajnemu obisku teh »modrih gora« se nisva mogla upreti nakupu odličnega plezalnega vodnička, ki pokriva to veliko območje. Rekla sva si, da se bova sem zagotovo še vrnila enkrat ob lepšem vremenu.

BRISBANE

Najina plezalska pustolovščina se je počasi bližala koncu. Zadnje dni pred odhodom domov sva se mudila v Brisbanu na vzhodni obali, kjer se v središču mesta nahaja priljubljeno plezališče Kangaroo Point. Stena ob reki v čudovitem mestnem parku je ponoči celo osvetljena z reflektorji in spominja na pravo telovadnico, saj komaj najdeš kakšno prosto smer. Črna barva kamnine vulkanskega izvora ni preveč privlačna, vendar je plezanje zanimivo, sploh v soju reflektorskih luči. Svedrovci so, vendar ne prav na gosto. »Vi Evropejci niste vajeni tako redko navrtanih smeri,« nama je skoraj ciničnim glasom razlagal eden od lokalnih plezalcev. »No ja, zakaj se pa potem ne lotite tudi težjih smeri z varovanjem od spodaj?« sva si mislila, ko sva opazovala vrvi, ki so letele z vrha stene. Tudi tukaj je namreč običaj, da večino smeri napeljejo kar z vrha in nato plezajo na »top rope«.

Polna novih izkušenj in vtisov sva se po enem mesecu poletja »tam spodaj« vračala v zimsko Slovenijo. Avstralija je v plezalskem smislu drugačna, vendar lepa in nepozabna. Prepričana sva, da se bova nekoč vrnila. ○

AKCIJA
PLEZALNE OPREME

Ženski plezalni pas Primrose
Black Diamond ~~69,90 €~~ **49,90 €**

Vponka z matico Quicksilver,
Black Diamond **10,99 €**

Set plezalni pas + tehnika Streak
Rock Empire ~~64,90 €~~ **55,90 €**

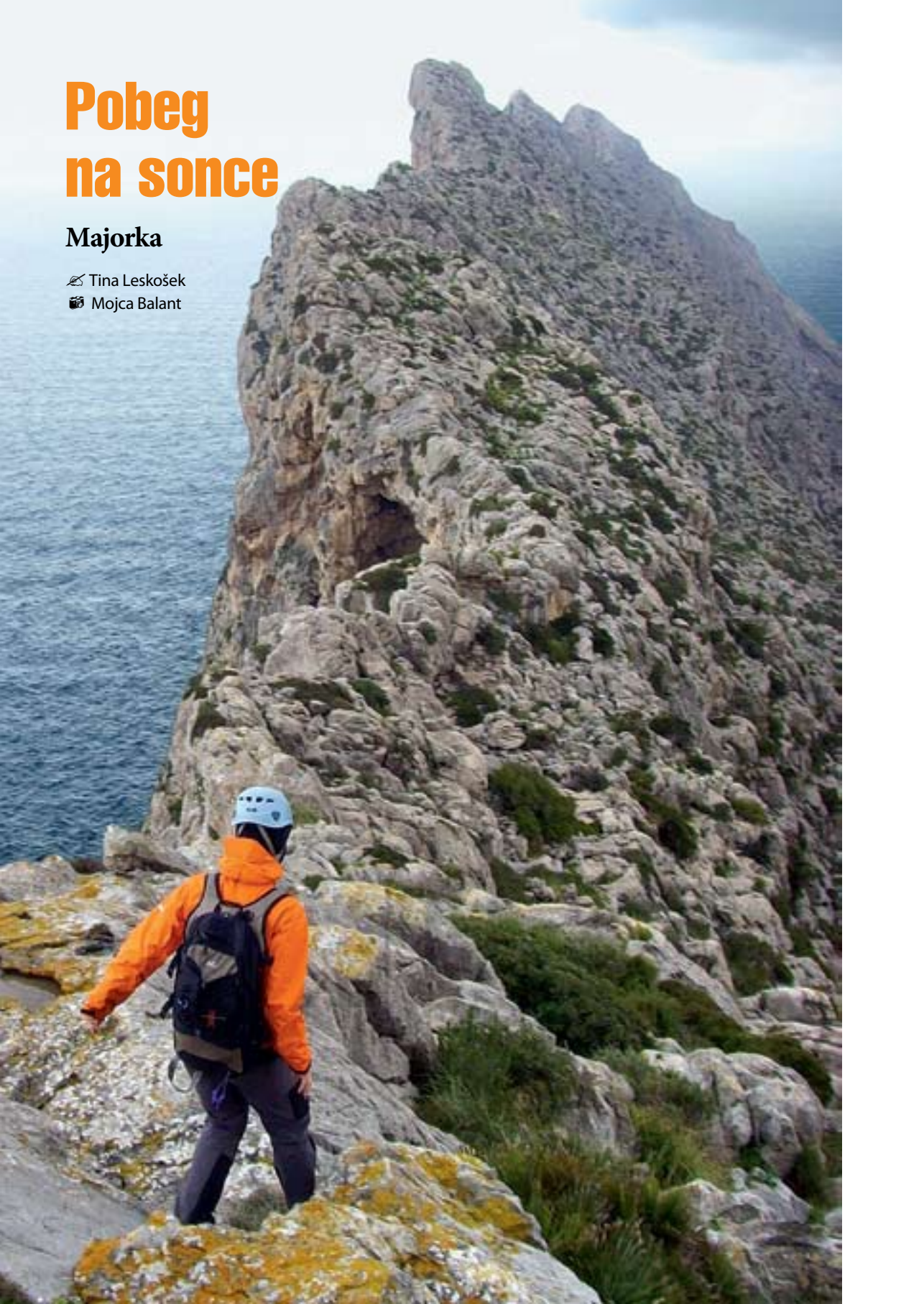
KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

Pobeg na sonce

Majorka

✍ Tina Leskošek

📷 Mojca Balant

Ljubljana, 24. 1. 2009: oblačno, dežuje.
Ljubljana, 28. 1. 2009: oblačno, sneži, v gorah bo padla večja količina snega.

Napoved za Slovenijo, 31. 1. 2009: ves naslednji teden bo deževalo in snežilo.

Kaj smo se res tako zamerili bogovom!? Nekaj bo treba ukreniti, sicer bomo izgubili ves pigment! Denarja je malo, časa tudi samo en teden – via Majorka! Z Mojco sva se odpravili na španski mediteranski otoček, na katerem se poleti gnetejo nepregledne množice turistov. Pozimi kljub prijaznim temperaturam (10–15 °C) potuje tja zelo malo ljudi, še manj pa se jih odpravi v gore, tako da sva imeli blažen mir.

Majorka je plezalcem znana predvsem po *deep water solo* plezanju, saj je na jugovzhodnem delu otoka veliko pečin in klifov, ki so za to nadvse primerni. Malokdo pa se odpravi v gorovje Sierra de Tramontana na severozahodu, kjer se vrhovi dvigajo skoraj do 1500 metrov nadmorske višine in ostri grebeni čuvajo globoke soteske.

PO GREBENU NAVZGOR

Najprej sva se namenili splezati 3 km dolgi greben Cavall Bernat v Sierra de Tramontana. Začelo se je malce neobetavno – v osrčju gorskega masiva nedaleč od naju se je kuhala nevihta, midve pa sva se prebijali skozi mediteransko goščavje in skušali čim prej priti do skal. Glej, glej, možic! Če v tujem okolju zagledaš možica, se počutiš kar malo bolj domače. Povzpeli sva se na sedelce, sledili možicem proti levi in kmalu zagledali svoj greben. Hu! Na eni strani dokaj zložno pobočje, na vrhu nazobčane skale in na drugi strani »šus« 300 metrov naravnost v morje. Skala je bila odlična, podobna pakleniškem apnencu, težavnost plezanja pa se je gibala od II do III, tako da so plezalke in vrv ostale v nahrbtniku. Ves čas so naju nekje od daleč ogledovale koze, ki malo podivjane prosto živijo po vsej Majorki.

Začelo se je poplezavanje gor in dol po *šalcah* na meji med neskončnim morjem in vedno zelenim otokom. Pogled nama je kar vlekle v daljave, vendar je bilo še kako treba paziti na korak. Srečevali sva majhne palme in rastline, ki bi za moje pojme morale biti v cvetličnih loncih in ne kar tako prosto v naravi ... Na vrhu grebena sva v globino vrgli kamen. Tudi ko bi že zdavnaj moral pasti v morje, je še kar letel! Višinska predstava je pri čisti vertikali popačena. Vsekakor ne bi šli plezat tega grebena, če bi pihalo proti morju, saj je izpostavljenost na nekaterih mestih kar veličastna.

Greben se na drugem koncu zaključi z vedno večjo strmino, prav na koncu pa je ogromna jama, ki sega do morja. Sestop sva spet zadeli v *nulo*, saj sva kmalu začeli srečevati možice. Pojavilo pa se je tudi veliko kosti. Ja, kosti – velike, male, rebra, vretenca ... V bistvu je bila kar na vsakem koraku kakšna kost. Hm ... ali sva komu sporočili, kam greva?! Sčasoma sva sestavili scenarij, da si ujede in galebi na pečine prinašajo plen, male glodalce in ribe, kakšnega kozlička ... in verjetno je res tako. Je bilo pa vseeno strašljivo. Na poti proti zalivu se nekajkrat nisva mogli upreti norim skalnim strukturam in sva še malo poplezali. Sestop se konča v idiličnem zalivu, ki ga straži ognjeno rjava koza. Mojca je pogumno skočila v morje, jaz pa sem odganjala kozo od čokolade in lešnikov ter se spraševala, ali ima ona kakšno zvezo s tistimi kostmi ...

PO SOTESKI NAVZDOL

Soteska Torrent de Pareis je najbolj znana vódena tura na Majorki – gre za 3 kilometre spusta po nekaj metrov široki soteski prav do morja. Ampak midve bova šli seveda sami! V neki trgovini so nama to odločno odsvetovali, češ da je pozimi v soteski voda in ne moreš skozi. Greva vseeno pogledat.

Po ozki potki sva se hitro spuščali proti dnu soteske, strme stene na vseh straneh okoli naju pa so rasle. Kakšne stene! 300 metrov visoke, rdečkasta naluknjana skala in občutek neobljudenosti. Nisva mogli ugotoviti, ali so tu kakšne smeri, ampak verjetno plezalci ne bi ignorirali takih sten. Nehali sva kriviti vratove in se podali naprej po dnu soteske, po kateri je teklen zaenkrat še majhen potoček. Kmalu se mu je pridružil še eden in začeli sva skakati po balvanih čez vodo. Hm, kam pa zdaj? Zagledali sva zeleno puščico, ki je kazala naravnost v slap in naprej dol v jezero. Mogoče je pa res preveč vode ... Mojca je na hitro narisala nekaj slikic v skicirni blok, potem pa sva se začeli vzpenjati iz temačne soteske nazaj proti soncu.

PA ŠE MALO PLEZANJA

Čeprav je bil najin prvotni namen športno plezati, sva kmalu ugotovili, da so zmerno težavne smeri precej slabo opremljene. Zato sva se rajši lotili neopremljene smeri Albahida v Sa Gubii (Sierra de Tramontana). Sicer je tu tudi plezališče, vendar je občutek zaradi soteske in nenavadnega rastja precej hribovski. Smer naju je kljub dokaj nizki oceni (IV+) presenetila z veliko izpostavljenostjo. Skala je bila odlična in prehodi zelo lepi. V smeri je tičalo kar nekaj klinov, prav pa so prišli tudi metulji in zatiči.

Majorka – informacije

Najhitreje bomo do Majorke prišli z letalom iz Münchna. Če se odpravimo zvečer iz Ljubljane, bomo zjutraj že na otoku. Pristanemo v mestu Palma, kjer je pozimi najbolj priporočljivo najeti avto, saj v tem času javni prevoz deluje bolj poredko. Midve sva stanovali v apartmaju v mestecu Port de Pollenca na severu otoka, kjer sva imeli gore in grebene precej blizu. Izven sezone so cene prenočišč in transporta zelo ugodne. Poleg gora naju je Majorka navdušila še z visokimi klifi, turkiznimi zalivi, kamnitimi vasicami in starimi mestnimi obzidji. Nekaj delov otoka je zaščitenih, tam lahko opazujemo prezi-mujoče ptice in raziskujemo starodavne grobnice.

Za športno plezanje lahko vodničke kupimo v Palmi (v manjših mestih je slabša izbira), o nekaj večraztežajnih smereh, grebenih in planinskih poteh pa lahko najdemo informacije na spletu:

http://www.rocksportmallorca.com/walks_scrambles.html

<http://blog.rockfax.com/alanjames/files/albahida.pdf>

<http://www.conselldemallorca.net/mediambient/pedra/senderisme.php?opcio=2>

Na enem od sidrišč naju je pozdravil velik kaktus. Halo?! Aja, na Majorki sva ... Na vrhu smeri nama je čisto premočena vpisna knjiga izdala, da so točno mesec dni pred nama smer plezali nizozemski plezalci, pred njimi pa že od poletja ni bilo nikogar. Ti Majorčani se sploh ne zavedajo, da njihova zima sploh ni zima in da lahko zunaj počneš prav vse! A zanje so cvetoči mandlji in zrele pomaranče znak hladnega obdobja ...

V gorovju Sierra de Tramontana je nešteto poti, ki nas vodijo skozi mediteranske gozdove, po skalnih grebenih in mimo kamnitih vasic. Ob odhodu sva si natlačili sonce v vse možne žepe, pa so nama ga na meji očitno vzeli ... ●

Športno društvo Migi-Dur

Radiodur trener, da ne bi bili moteni.

RADIOBUR

Pridružite se nam na strokovno vodenihi tekaških treningih, ki potekajo vsak torek in vsak četrtek z začetkom ob 18. uri pri novih prostorih RadioDur v Tivoliju (za bazenom).

Več o tem na www.radiodur.si ali na migidur@radiodur.si

NOVICE IZ VERTIKALE

No Siesta

Ime smeri v severni steni Grandes Jorasses, ki alpinista ne pušča ravnodušnega in ki o smeri pove ogromno – nič počitka. Več kot dvajset zelo dolgih raztežajev neprekinjenega plezanja na konicah derez, cepinov, prstov, predvsem pa človekovih psihičnih in fizičnih zmognosti. In ta »na konicah« ni tisti iz starih, zaprašenih knjig o junaških dejanjih alpinistov, ampak dobesedno to – praskanje z derezami po kristalčkih granita in iskanje minimalne opore za dereze in cepine.

Smer je nastala leta 1986 kot plod tri-dnevnega napora Čehov Stanislava Glejdure in Jana Porvaznika. Poteka v območju med Walkerjevim in Crozovim stebrom, kjer imajo mesto še druge, brez izjeme izredno zahtevne smeri; med drugim tudi legendarna Manitua pokojnega Slavca Svetičiča. Že dobro leto po nastanku smeri je za-

beležen neverjeten vzpon Toma Česna v idealnih lednih razmerah v samo 14 urah! Potem se je zvrstilo le skromno število ponovitev; najbolj znana je iz leta 2003, ko sta konec marca prav tako v treh dneh Robert Jasper in Markus Stofer opravila prvo zimsko ponovitev in prvo prosto ponovitev smeri. Ocena je z VII-, A2, 70-90° postala VI+, M8, E5, smer pa ena izmed najbolj kompleksnih in najtežjih prosto preplezanih kombiniranih smeri v Alpah.

17. marca sta skupaj z idealnim vremenom in dobrimi razmerami pod smer prišla Marko Lukič in Andrej Grmovšek (APD Kozjak) z jasnim namenom – dolgoletne želje spremeniti v »meso«. Podobno kot številni predhodniki sta smer preplezala v treh dneh, in sicer sta jo ponovila prosto na pogled, kot se za tako smer spodobi, na koncu pa sta zadnji dan plezanja doživela pravi alpinistični *žmoht* v obliki ledenega vetra. Da stvar vseeno ne bi bila preveč preprosta, sta neuspešno iskanje bivaka zaključila s sestopom v dolino.

Smer začne lahko tno s 150- do 200-metrskim snežiščem, potem pa si težave sledijo neprekinjeno. Dve noči v skrajno neudobnih bivakih ter ledeni mrzaz zadnjega dne še dodatno izčrpajo človeka. Najtežji del smeri pa je šele v zadnji tretjini stene. Fanta sicer poudarjata, da »sicer najtežji raztežaji niti niso bili ekstremno zahtevni v fizičnem smislu, bolj tehnični, so pa presenetili predvsem lažji, tisti z oceno M5, M6, 70°, 80°«, a to izjavo je treba pogledati z zornega kota alpinistov, ki sicer v krajših kombiniranih smereh obvladata težave do M12/M13.

Najverjetneje sta tako opravila drugo zimsko in drugo prosto ponovitev smeri. Velik del smeri poteka po ledu in razmere so bile ravno tako dobre, da je bila smer preplezljiva; od tod najbrž tudi nekaj večje težave v – na papirju – lažjih raztežajih. »Smer se nama je zdela res nekaj najboljšega in sorodni vzponi, opravljeni v minulih letih, precej lažji. Smer je skoraj zagotovo najtežja prosto preplezana kombinirana smer v Alpah in v šopku s prosto preplezano smerjo Divine Providence v Grand Pillier d' Angle gotovo predstavlja vrhunec prostega plezanja v Zahodnih Alpah.« In kaj pripisati temu res fantastičnemu vzponu, da bo vsakemu bralcu Vestnika stvar nekoliko jasnejša? Za tiste, ki so blizu sodobnemu vrhunskemu alpinizmu, je vsaka beseda tako ali tako odveč. Za druge, ki ne vedo prav dobro, kam je alpinizem šel oz. gre, pa le to: človek je s skrajno preprostimi sredstvi začel osvajat neprijazni svet gora – običajno kar bos in z golimi rokami. Zaradi potrebe in pozneje tudi iz radovednosti. Kljub stranpotem in zablodam pa je alpinizem dovolj prvinski šport, da vedno najde stik s svojim izvornim hotenjem in idejo. To, da ljudje danes zmorejo preplezati najtežje smeri v najtežjih stenah prosto, da tokrat v resnično (ne zgolj pesniško) vertikalnih in previsnih ploščah zmorejo svobodo prostega plezanja v alpskem slogu in na pogled, brez utesnjevanja z vpenjanjem v kline, pripenjanja na fiksne vrvi ter skrivanja obraza za kisikove maske, se mi zdi popolno zmagoslavje čiste (izvorne) alpinistične ideje. In ta ideja že dolgo, dolgo ni več vezana samo na Julijce, Alpe, ampak velja tudi v Patagoniji, na Aljaski in da, tudi v Himalaji.

Zadnji zimski vzponi

Na zadnji dan zime sta Rado Lapanja in Marko Leban (AO Cerčno) preplezala novo smer v Matajurskem vrhu in jo poimenovala **Enakonočje** (III+, 80°/45°-60°, 350 m). Smer je praktično dvojčica Spominske Petra Bevka, ki je bila preplezana pred kratkim. Jože

V smeri No Siesta FOTO: ANDREJ GRMOVŠEK

Makuc in Andrej Likar (AO Cerčno) sta 22. marca preplezala redko ponovljeno **Grapo med Goličico in Germlajtom** (M3, 90°/60°, 800 m), ki ne ponuja dobrih razmer vsako leto, saj je obrnjena proti vzhodu. Tokrat je bila v zadovoljivem stanju. Alpinista je presenetila celo z ledenim skokom (90°). Sledil je zahteven sestop, kjer prav pride dobro poznavanje tega konca Trente.

14. marca sta Matej Zorko in Marko Levičar (Posavski AK) plezala v zahodni steni Kalškega Grebena. Plezala sta v območju med Rudijevo smerjo in Zahodnim grebenom. Predvidevata, da gre za **novi smer** z oceno (III+/3, M5, 800 m).

Spust s Palca

Hrvaška kolega Slavek Peklarić in Ivan Skuliber sta že lani opravila prvi spust po Levi grapi (IV-, S4+, 700 m) v grebenu Palca. Ker spusta nista opravila z glavnega grebena, temveč z vrha grape zaradi zelo goste megle, sta 22. marca dokončno poravnala svoj dolg in opravila spust z vrha Južnega stolpa, torej s samega grebena. Ivan je opravil spust z vrha, nekoliko bolj ležerni Slavek pa je prijatelja počakal na začetku Leve grape. Nastal je spust z imenom **Z vrha južnega stolpa in čez Levo grapo** (IV-, S4+, 800 m). Prva smučarja smer primerjata s spustom po Jugovi grapi v Dovškem Križu in spustom čez Osrednjo (severovzhodno) grapo Vrtače (IV-, S4+). Ker je smer zelo blizu Centralne grape, upata na hitro ponovitev, saj se obema zdi ena najlepših do sedaj.

Še podroben opis za smučarje: spust z vrha Južnega stolpa se začne po jugo-jugozahodnem pobočju (IV-, 40°-45°, 50 m, izpostavljeno). Ob kratkem prehodu na levo sledi prečka na jugovzhodno pobočje (III, 35°-40°, 50 m). Sledi spust po pobočju, ponovno po prvem prehodu na levo, vodoravna prečka do grebenčka nad Levo grapo (cca. 150 m dolžine) in do samega vsto-

pa v Levo grapo. Nadaljuješ po Levi grapi – zgornji del ima enakomeren naklon (IV-, S4+, 50°/40°-45°, 400 m), spodaj pa strmina počasi popušča (III, 300 m).

Alpe

Ob koncu zime so kar nekaj slovenskim navezam preko **severne stene Matterhorna** sledili še Anže in Tine Marenče ter Andrej Magajne. Anže je tako svoji prvi smeri z oceno 8c in severni steni Eigerja dodal še drugi zadnji problem Alp. V svoji šegavi maniri sicer pravi, da so se mu očitno pogosti obiski primorskih plezališč obrestovali pri splošni kondiciji, ki jo potrebuješ v najvišjih alpskih stenah. Ne vem sicer, ali je imel v mislih težave v solidnih snežnih razmerah, veter v laseh ali zgolj veliko vožnje. Bili so trije, za vzpon so porabili samo en dan in upam, da je po poti do vrha nastalo nekaj odličnih Tinetovih kadrov.

Zadnji zimski vikend je v Chamonixu mrgolelo slovenskih alpinistov. Žal so slabo prebrali vremenske napovedi in večina jih je šla zgolj na kavo in nazaj domov. Kljub temu sta Dejan Koren (AO Vipava, DUMO) in Rok Stubelj (AO Nova Gorica) preplezala ultra lepo in moderno klasiko Mont Blanc du Tacula **Scotch on the Rocks** (IV, M7, 450 m), seveda na pogled, kot se za mojstre spodobi. V isti ekipi sta bila še Jurij Hladnik in Nejc Marčič (oba AO Radovljica), ki sta prvi dan pospravila **Supercouloir** (5, 800 m) v Taculu in naslednji dan še **Eugster Couloir Direct** v Aiguille du Midi (IV, 5, 1000 m). Za slednjo sta z dostopom potrebovala 7 ur. Vsekakor precej bolje kot zgolj spiti kavo v Chamonixu in oddrveti nazaj domov.

Zadnji slapovi

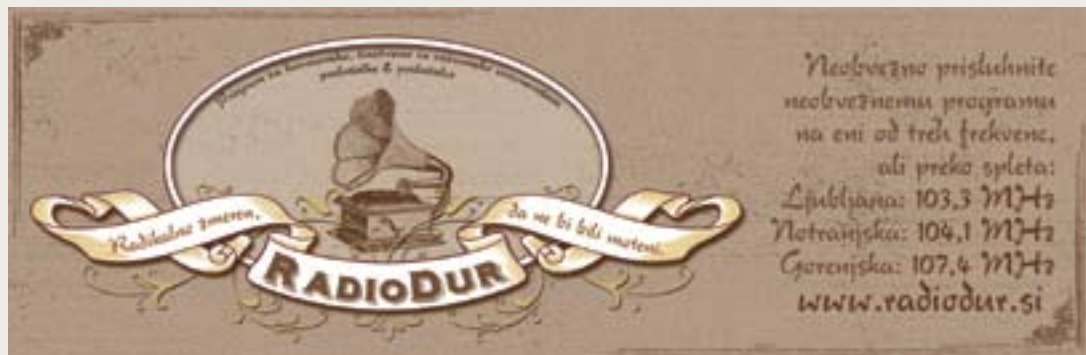
Sezono zaledenelih slapov sta 14. marca zaključila Klemen Premrl (AO Tržič, Mountain Hardware, Black Diamond) in Erik Švab (AO SPDT, Grivel, La Sportiva, Montura). Obiskala sta doli-

no Mrzlih vod, opravila drugo ponovitev smeri **Per Leila** (IV, 6+, 100 m) in izstopila oz. zaključila po tokrat odlomljeni sveči **Tridente** (IV, 6), ki je tako postregla s kratko ledeno streho. Smer Per Leila je v letošnji zimi preplezal lokalni as Luca Vuerich. Po mnenju obeh ponavljalcev gre za zahtevno, strmo in lepo plezanje. Klemen in Erik sta omenjenemu dodala še vzpon po čisto novi smeri z imenom **Superstridente** (IV, 6, 100 m), ki se vije po izrazitem sistemu sveč levo od prejšnjih dveh smeri. »Zaradi odličnih lednih razmer je ponujala skoraj 'lahko' plezanje.« Opravila sta drugo ponovitev smeri, ki sta jo isti dan kot prva preplezala Beppe Ballico in Paolo Manca.

Za razliko od prejšnjih let na letošnjem seznamu zimskih vzponov Erika Švaba ni težkih kombiniranih smeri, je pa nekaj pravih poslastic: najprej je z Lukom Biščakom obiskal Val di Cogne, kjer sta preplezala **Candelabro del coyote** (II, 4+), **Stella Artice** (III, 5) in **Repentance super** (IV, 5+). V Dolomitih je najprej z že omenjenim Beppom Ballico v Val Travenanzes preplezal **Pilone centrale** in **Supermario** (III, 5+/6), nato pa z Fabriziom Della Rossa v Sottoguda **Spirale della contigenza** (II, 4+), **Excalibur** (II, 4+) in **Cattedrale** – levi krak (II, 5+). V slapovih okoli Chamonixa sta s Klemenom Premrlom preplezala lepotico **Nuit Blanche** (III, 6), **Tequila Stuntman** (M7, W16) ter **Dame du lac** (III, 6+). V Prednji glavi sta zmogla **Novo smer** (IV, 5+) in sezono zaključila z omenjenima slapovoma.

Paklenica

Luka Lindič (AO Celje) in Silvo Karo (AO Domžale) sta odlično začela sezono skalnih smeri v Paklenici. Prvi dan sta se vplezavala v **Klinu** in **Nostalgijski**. Že drugi dan sta začela zares, vstopila v smer **Življenje** in opravila prvo prosto ponovitev. Vse raztežaje sta zmogla na pogled, samo enega na fleš zaradi predhodnega čiščenja. V smeri sta

pustila pet klinov, tako da ponavljavci potrebujejo samo komplet metuljev ter pet dodatnih metuljev velikosti C3. Ocene po raztežjih: VII+, VIII, VIII in VIII. Ob tem velja poudariti, da gre za precej dolge raztežaje. Prvi, dostopni raztežaj je lahek, nato sledita dva težka, od katerih izstopa 40-metrski drugi (VIII). Sledi tretji krajši raztežaj do stika s smerjo Tango vertikal, nato pa zopet zelo dolg raztežaj v levo do roba stene.

V dnevu počitka sta preplezala smer **Infinito** in si ogledovala naslednji cilj: smer **Tango vertikal**, ki sta se ga lotila na velikonočno nedeljo. Na koncu dneva sta si ponovno zelo vesela segla v roke, zlasti, ker je Luki uspelo preplezati celo smer na pogled, Silvo pa si je v najtežjem raztežaju enkrat pomagal s tehniko (AO). »Smer je malo težja od Življenja, predvsem pa resnejša,« pravi. Tudi tu je ključ smeri 40 metrov dolg raztežaj, za katerega Luka predlaga oceno VIII+. V raztežaju je potrebne kar nekaj iznajdljivosti in potrpežljivosti, da najdeš prehod čez vse, včasih zelo votle luske v plošči. V zaključku sta iz votline proti desni preplezala novo prvenstveno varianto do izstopa Forma vive, saj je zadnji del smeri Tango vertikal enak kot pri smeri Življenje. V smeri sta pustila štiri dodatne kline, ki jih bodo ponavljavci zelo veseli. Za raztežaje predlagata ocene: VIII-, VII+, VIII+, VII in VII.

Smer Življenje sta na velikonočni ponedeljek prosto ponovila tudi Andrej Grmovšek in Marko Lukič (APD Kozjak). Le na vrhu sta ubrala verjetno za odtenek bolj logično varianto, saj sta zadnji raztežaj razdelila na dva dela: od stika s Tangom do votline in nato dalje do roba stene. Ocena prvotnega raztežaja (VIII) se tako razdeli na VII in VIII-. Pred tem sta preplezala eno novejših smeri v Aniča kuku – **Zenit** (7a+, 350 m), ki poteka med Šubaro in Klinom, v spodnjem delu pa levo od Klina. Kot pravi, gre za lepo smer s konstantnimi težavami, ki pa so nekoliko bolj skoncentrirane v zgornjem delu preko strehe.

Oba opisana vzpona sta vrhunska in sodita v vrh prostih vzponov ob tradicionalnem varovanju. Srčno si želimo, da je *vrtalna manija* v Paklenici pojenjala in bodo vsaj nekatere smeri ostale nedotaknjene, namenjene najboljšim alpinistom, ki si želijo pravega plezanja ob tradicionalnem varovanju. Ali kot so izjavili vsi ponavljavci: »Na koncu smo bili zelo veseli in upamo, da bodo smeri ostale takšne, kot so – brez svedrov!« Konec koncev je za vsega udobja vajenih plezalcev že dovolj navrtanih smeri.

Mrzle vode

Odličen zimski vzpon v severni steni Velike lojtrce v smeri **Lomasti-Mazzilis** sta 13. in 14. marca opravila Luca Vuerich in Massimo Laurencig. Najverjetneje gre šele za drugo ponovitev in hkrati prvo zimsko ponovitev te markantne in težavne smeri, po vsej verjetnosti najzahtevnejšo iz zapuščine legendarnega Ernesta Lomastija iz Pontebbe, ki je v sedemdesetih letih premikal meje možnega v alpinizmu.

Omenjena poč, ki poteka proti desni in je v vseh tristo metrih previsna, je gotovo ena najmarkantnejših linij v Julijcih. Lomasti se je je lotil z izjemnim plezalcem Robertom Mazzilisom leta 1978. Ker je bil s takratno opremo povratek nemogoč, varovanje pa praktično nemogoče, sta že prva plezalca smer plezala prosto in jo skladno s takratno doktrino ocenila s VI+. Smer sta preplezala v devetih urah in sestopila po lažjem severnem grebenu. Prvo ponovitev smeri sta opravila Pavel in Peter Podgornik 13. septembra 1980.

Ob slabem varovanju sta Luca in Massimo najtežji raztežaj (VI+) ocenila celo z VIII-. Izpostavljeno plezanje ob pičlem varovanju dela smer eno najtežjih v tej dolini. In tudi alpinista priznavata, da sta napredovala tudi zato, ker sta vedela, da so to linijo plezali že davno pred njima. Vsekakor je to eden od vrhuncev zimske sezone v Julijcih.

Tabor v Chamonixu

Tradicionalni zimski tabor v Chamonixu se je začel v petek, 13. marca, ko sta nas pričakala lepo vreme in dobra napoved za naprej. Zato smo že naslednji dan vsi plezali v gorah. Urban Novak in Ambrož Bajde (AO Kamnik) sta v Mt. Blanc du Taculu preplezala smer **Slave to the Rhythm** (IV, 6+, 350 m), v isti steni sta Miha Zupan (AO Tržič) in Igor Kremser (Akademski AO) uspela v **Gabarrou-Albinoni** (III, 4+, 500 m), Karel Završnik in Luka Stražar (AAO) pa v **Hidden Couloir** (III, 4, 4c, 600 m). Vodji tabora, Boris Lorenčič in Peter Mežnar, sva preplezala **Eugster Couloir Direct** (IV, 5, 1000 m) v Aiguille du Midi. Družbo sta nama delala Matic Obid (AO Nova Gorica) in Miha Zupin (AO Kranj). Slednja sta drugi dan nadaljevala še v Mt. Blanc du Tacul in preplezala populano **M6 Solar** (III, 5+, 200 m). V Midiju so nam družbo delali še Matjaž Dušič (APD Kozjak), Andrej Pahovnik (AAO) in Blaž Krznar (AAO), ki so preplezali vstopno varianto **Estman** (V, 5, 400 m) v **Frendo spur** (III, 4, skupaj 1200 m), naslednji dan pa za predhodnikoma smer M6 Solar.

V ponedeljek, 16. marca, sta bolj zares kot prva začela Urban Novak in Am-

Osrednji (najtežji) del Eugster Couloir Direct v Aig. du Midi

brož Bajde, ki sta preplezala **Aiguille Sans Nom Direct** (V, 5+, 5b, 1000 m). Isti dan sta Karel Završnik in Luka Stražar preplezala popularno **Frendo-Ravanel** (II, 5, 500 m) v Aiguille Carree, drugi dan pa še **Claire Chazal** (II, 4, 500 m) v Pointe Farrar. Miha Zupan in Igor Kremser sta začela z **NE Couloir** (II, AD, 4a, 400 m), že naslednji dan sta plezala v Grand Capucinu smer **Laratoune** (III, 4+, 300 m).

Dobre razmere v smeri Colton-Brooks v Les Droites

V torek, 17. marca, sva Matic Obid in Peter Mežnar preplezala smer **Colton-Brooks** v Les Droites, ki je bila letos res v odličnem stanju. Isti dan je Boris izmeril globino krajne počli pod severno steno Grandes Jorasses, zato sta se z Mihom hitro pobrala v dolino. Krajne počli so letos predstavljale res veliko težavo za vstop v smeri. Matjaž Dušič in Felix Berg sta plezala smer **Faraon** (II, 4+, 5c, 400 m), naslednji dan pa verjetno novo smer **Naslednji dan** (6a, 400 m) v Pte. de Gigord. Andrej Pahovnik in Blaž Krznar sta istočasno plezala smer **Frendo-Ravel** in prav tako verjetno novo smer **Zadrecka** (5c, 400 m) v Pte. Aig. Verte.

Ob vztrajno lepem vremenu smo z gorami zaključili v četrtek, 19. marca, ko sta Urban Novak in Ambrož Bajde preplezala Eugster Coluoir Direct in zvečer že nazdravljala uspešnemu vzponu v dolini. Miha Zupan in Igor Kremser ter Matic Obid in Peter Mežnar smo za zaključek preplezali **Frendo-Ravel**. Velikopotezno turo sta pod streho spravila tudi Boris Lorenčič in Miha Zupin z **Angleško smerjo** (V, 5, 1000 m) v Sans Nomu. Prav ta dan je začel pihati močan severovzhodni veter, tako da sta jo še dobro odnesla. V petek smo lahko zgolj testirali ledno opremo v bližnjih previsih. Dober vzpon je uspel Matjažu Dušiču, ki je preplezal smer z oceno D10.

Zbor alpinistov

18. aprila se je zgodil zbor alpinistov v organizaciji AO Rašica. Res je lepo videti, da so še odseki, ki so sposobni tako dobro speljati prireditev. Ves dan je bilo kaj videti in početi. Začelo se je s tržnico plezalne opreme, nadaljevalo s hitrostnim plezanjem na stolp. Malo bolj uradno se je začelo po 19. uri, ko je zbrane pozdravil predsednik PZS Franci Ekar, in nadaljevalo z uradno podelitvi-

jo diplom kandidatov, ki so letos opravili izpite za alpiniste. Po dvajsetih letih od uvedbe enotnih republiških izpitov za alpiniste je to prva generacija, ki je poleg teorije in praktičnih veščin na izpitu morala opraviti tudi izpitno turo. Kljub velikim začetnim pomislekom so bili odzivi vseh, ki so turo opravili, zelo pozitivni. Sledil je kratek nagovor kot pregled sezone in nekaj misli, kam gre alpinizem. Kje trenutno smo, so povedali Rok Blagus, Luka Lindič, Tina Di Batta in Martina Čufar. Njihova razmišljanja na temo vrhunskega alpinizma danes, kaj bi še radi dosegli, o povratku v svet vertikale in o vrhunskih začetkih mi vedno znova dajo misliti in ponujajo jasen odgovor, zakaj so tako dobri, kot so, in zakaj bodo še boljši. Še bolj pa občudujem iskreno predanost svetu vertikale, ampak podobno čutimo vsi, mar ne? Za konec so rašičani pripravili res lep poklon prijateljem, ki jih ni več, zlasti Mihi Valiču, in kljub cmoku v grlu je predstavitev pustila predvsem veliko lepih in pozitivnih vtisov ter spominov. Zabavi, ki je sledila, nisem prisostvoval, ampak ker skupino poznam še iz onih poskočnejših let, vem, da je bilo super. Na koncu gre še enkrat vsa pohvala in zahvala ljudem, ki so kakor koli pomagali pripraviti to srečanje.

Novice je pripravil Peter Mežnar.

ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

Tekmovanja

Čeprav so se tekmovanja v svetovnem plezalnem pokalu začela šele proti koncu prve polovice aprila, pričnimo z njimi. Prva letošnja tekma je bila balvanska, in sicer na Japonskem. Kazo je kraj, ki si ga bosta še posebej zapomnila Klemen Bečan in Natalija Gros. Natalija je le za las zgrešila stopničke in

pristala na četrtem mestu, Klemen pa je bil na koncu šesti. Dobro sta se odrezali še drugi dve naši predstavnici – Mina Markovič je zasedla deseto mesto, Katja Vidmar pa je bila trinajsta. Na nižji ravni, a prav tako borbeno, so tekmovanja končali mladi plezalci v seriji tekem Zahodne lige, tekmovalce v »konkurenčni« Vzhodni ligi pa čaka le še ena tekma. Organizatorji rezultatov ne postavljajo v ospredje, so pa odlično obiskane in izpeljane tekme zagotovilo, da bomo Slovenci tudi v prihodnje na tekmah najvišjega ranga imeli spoštovanja vredne predstavnice. Razveseljivo je tudi to, da se vsaj delno popravlja stanje plezalne infrastrukture pri nas, čeprav trend še nikakor ne sledi razvoju v tujini. Novo steno so dobili v Šmartnem pri Litiji, nov plezalni center je odprl vrata v Svetem Duhu, Korenjaki pa so lani postavljeno steno v Logu pri Vrhniki pravkar dali v širšo uporabo.

V skali

Večina športnih plezalcev na srečo še vedno prisega na pravo skalo. Ekipa Miha Škof, Matic Kozmus in Miha Hribar je že dolgo v Španiji, kjer so fantom do nedavnega uspevali vzponi z oceno do 8b na pogled ter do 8c z rdečo piko, niso pa še rekli zadnje besede. V naših stenah še vedno prednjačijo vzponi v toplih primorskih plezališčih. Pred bližajočimi se tekmami stopnjuje svojo formo Maja Vidmar. Missing Drink (8b+) ter Marjetica in Eagles (obe 8b) so le najboljše v njeni seriji vzponov. Po oceni 8b+ je v Kotečniku z Umazano igro posegel še Jernej Kruder. Le malce lažja vzpona sta opravila Gorazd Hren in Klemen Kejžar. Gorazd je poleg Zadnje skušnjave (8a+) splezal še Karies (8b), Klemen pa poleg Urbanove (8a), ki jo je zmozel na pogled, še Marjetico – vse v okolici Ospa. Ženske vrste zadnji mesec zelo dostojno

S klikom do vseh člankov naše revije vse do leta 1981!

Na spletni strani www.pvkazalo.si so dostopni poskenirani izvodi naše revije od leta 1981 pa do 2008.

S pomočjo elektronskega kazala je možno priti do kopij vseh objav.

Zelo radi bi poskenirali in dali na razpolago vse letnike od prvega, 1895, zato iščemo **podpornike**, ki so pripravljeni finančno pomagati.

Če ste pripravljeni pripomoči k izvedbi tega projekta, nam prispevke lahko nakažete na račun 05100-8010489572, sklic 0522, ali nam to sporočite na naslov pv@pzs.si.

Uredništvo

zastopata Ana Ogrinc z dvema in Leja Kos z eno preplezano smerjo z oceno 8a, po smereh takih težav ali pa s kakim plusom več pa so se povzpeli tudi Žiga Sedej, Jani Vratinar, Gašper Potrebuješ in Izidor Zupan.

Balvani

Balvanisti so se doma najbolj osredotočili na Ožbalt, kjer je predvsem Rok Klančnik dodal na seznam resnih plezalnih izzivov kup novih linij v sektorju Traumzeit, na drugem koncu Slovenije, v Vitovljah, pa je enako naredil Urh Čehovin. V Ožbaltu ne moremo mimo sicer dokaj nizko ocenjenega, a izjemno visokega problema Lilifuckers, ki ga je preplezal Jernej Kruder. Kljub temu da smo izpostavili le tri plezalce, ne smemo pozabiti, da za njimi stojijo še cela vrsta drugih, prav tako močnih mladcev in mladenk, prava »familija«, kot sami radi rečejo v žargonu. Brez te družine tudi uspehov posameznikov ne bi bilo, zato poklon vsem, ki so služni za občuten dvig ravni našega balvanskega plezanja v zadnjih letih. Tudi Cool block, balvanski miting v novonastalem sektorju Arena na Colu nad Ajdovščino, je bil ena od stvari v pravi smeri.

V medijih

Hvala bogu ali bolje povedano hvala medijem se vsake toliko časa utrne tudi kakšna omemba vredna novica na naših TV zaslonih. Več kot le delno so bile športnemu plezanju posvečene aprilске Gorske sledi. Oddaja Tineta Marenčeta na TV Pika je obdelala dolino Tople na Koroškem in prikazala tamkajšnje stene, balvane in plezalni dogodek CCTT, ki vsako pomlad poteka v dolini pod Peco. Svoje je k prepoznavnosti športnega plezanja s filmom Old school freedom ponovno dodal Jure Niedorfer – Chouka, ki je skozi predstavitev Gregorja Šeliga - Šelija in njegovega odnosa do plezanja še enkrat pokazal, da sta oba, tako avtor filma kot glavni akter, resnična mojstra svoje obrti. Seveda ne smemo pozabiti pohvaliti letošnjega festivala gorniškega filma – filmi s tematiko športnega plezanja so bili s pravo mero zastopani v zelo bogatem programu, videli pa smo tudi premiero filma Chalk & Chocolate z Natalijo Gros v glavni vlogi.

Prav gotovo je bilo opravljenih še mnogo dobrih vzponov, a za vse žal ne vemo. Kakšno sporočilo na naslov alpikor@gmail.com v prihodnje morda ne bo odveč.

*Novice je pripravil Robi Jamnik
(www.alpikor.org).*

LITERATURA

»Drzna je bila ta pot«

Ožarjeni kamen. Besedilo Franček Knez, knjigo souredil in dele besedila po avtorjevi pripovedi zapisal Urban Golob. Založba Sanje, 2009.

Franček Knez je nesporna legenda slovenskega alpinizma, ki je v svoji karieri dosegel stvari, o katerih lahko marsikateri plezalec samo sanja. Po dvajsetih letih odmevnih uspehov je leta 1993 potegnil črto pod aktivno plezanje in se umaknil s plezalne scene, čeprav je še vedno plezal več kot marsikdo na sceni, tako da do izdaje knjige njegov alpinistični opus obsega 5460 smeri, od tega 790 prvenstvenih. Nemara je ravno zato, ker se je odmaknil od glavnih tokov, postal zanimiv, a se v javnosti ni želel pojavljati. Zato je bila novica, da Franček piše knjigo, pravo presenečenje. Kljub temu, da se je »tolažil z mislijo, da pisanje ni zanj«, je na prigovarjanje prijateljev vendarle sprejel izziv. »Tako so zdaj tu, zgodbe iz sveta, ki mi je navdse drag. Okorno sem jih spraval na papir,« piše v uvodu v knjigo s pomenljivim naslovom Ožarjeni kamen.

V kratkih zgodbah nas na 200 straneh popelje v čas otroštva, plezalnih začetkov, ko sta pomanjkljivo opremo nadomeščala velika želja in vztrajnost, ko se je v domačih stenah v vseh mogočih razmerah kalil za vzpone v slavnih gorstvih sveta, pa potem na oprave v Peru, Himalajo, Yosemite, Patagonijo in Pakistan. Vmes so nanizani utrinki iz domačih in evropskih gora, anekdote, mimogrede pa se seznanimo še z avtorjevo filozofijo plezanja in

kritičnim razmišljanjem o dogajanju v plezalski areni nekoč in danes. Ti vložki so pravzaprav sol Knezove knjige; avtorja nam predstavijo kot stvarno razmišljajočega zaljubljenca v gore, ki ni nosil glave naprodaj za vsako ceno, še najmanj za slavo in čast. Zanimivo je prebirati paberkovanje o ocenjevanju smeri (po čemer Kneza bržkone pozna sleherni plezalec, ki se je že kdaj prebil čez kakšno njegovo smer z oceno IV, A0), pa o sistematičnem treningu in prostem plezanju, katerih protagonist je bil, lepoti plezanja, napredku, sluzenju denarja za odprave in še čem.

Ob relativno bogati izbiri del pa nas je bralce alpinističnega leposlovja pravzaprav težko presenetiti – in popolnoma zadovoljiti, če ne gre za nek nov, svež pristop, kar bi za Knezove opise plezalskih dogodivščin težko trdili. Kljub temu, da gre za izjemno čustveno nabite situacije, jih ubija monotono pripovedovanje, tako da delujejo kar nekam preveč hladno. Če hočeš preživeti v divjem plesu pobesnelih sil narave, ni prostora za filozofiranje, vse je jasna: treba je ohraniti trezno glavo in delati. Kot je treba delati, če želiš premikati meje svojih sposobnosti. Vse je logično in preprosto. In to se odraža tudi v Knezovem pisanju, ki nas brez odvečnega leporečja vodi od oprimka do oprimka na njegovi poti. Včasih nas na koncu zgodbe s kratkimi metaforičnimi zaključki prisili k razmišljanju o napisanem, če smo za to dojemljivi. A avtor je v prvi vrsti odličen plezalec z bogatimi izkušnjami in izjemno bero vzponov, ki bolje kot pero obvlada balet v vertikali, kar pravzaprav v uvodu namigne tudi sam. O veličini Frančka Kneza bodo bržkone mnogo bolje kot »okorno zapisane« zgodbe govorile njegove mojstrsko speljane sledi, ki jih je pustil v stenah širom sveta.

Še nekaj drobnih »tehničnih« pripomb. Verjamem, da fotografije niso glavni adut knjige, a lepše bi bilo, če kakovost nekaterih ne bi rahlo šepala. Za bolj tekoče branje bi bilo vsekakor bolj primerno, če bi razlago posameznih besed navedli na dnu strani in ne na koncu knjige. Za tiste, ki smo zrasli v času bratstva in enotnosti, uporaba južnoslovske govornice v besedilu ne predstavlja težav, morebiti pa ne bi bilo odveč pomisliti na mlajše generacije, ki je ne razumejo več, in med opombe dodati tudi prevode.

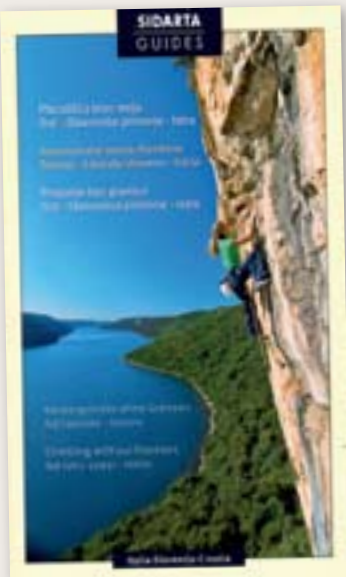
Če povzamem: zdaj imamo torej končno priložnost prebrati, kaj je imel povedati Franček Knez. Ali je pomembno, da pri tem ni postavil novih standardov alpinističnega leposlovja, presodite sami. Ni vsak alpinist tudi nadarjen

pisec Zaplotnikovega ali Miheličevega kova, vprašanje pa je, ali nima ob zavedanju, da je pisanje njegova šibka točka, dosti več poguma, da z lastnimi besedami opiše svojo pot. Šrauf je imel navado reči: »Važna je zgodba.« In teh ima Franček Knez na pretek.

Mateja Pate

Plezanje v evropskem duhu

Plezališča brez meja. Avtorji: Erik Švab, Janez Skok, Dorian Perhat, skice Danilo Cedilnik - Den. Sidarta, 2009.

Če sem bila včasih, ko sem v branje dobila novo izdajo kakega Sidartinega vodnika, nagnjena k temu, da bi preprosto naredila »copy-paste«¹ recenzije prejšnje izdaje z nekaj obveznimi podatki o številu novih plezališč in smeri, me je to kmalu minilo. Kajti kljub temu da se tu in tam vprašam, kaj izvirnega razen drugačnih statističnih podatkov bi lahko napisal o novih verzijah vodnikov, ki so na domači sceni postavili visoke standarde, Sidarta vedno poskrbi, da se imam o čem zapisati. Pa četudi so to drobne spremembe, ki delajo embalažo očesu prijetnejšo. V prejšnji izdaji vodnika (l. 2003) so nam že na prvi notranji strani v oči skočile bombastično velike in »mastne« črke; zdaj nas pobožajo umirjene črke manjše velikosti, zaradi katerih pa preglednost besedila ni nič manjša, prej nasprotno. Če so bile prej fotografije »raztreščene« po vsem vodniku, so zdaj barvne zbrane v nekakšno slikovito vabilo na začetku vodnika, tako da se nam kar takoj pocedijo sline po od sonca razvzanih

stenah in vonju po morju, črno-bele, na katere naletimo tu in tam v nadaljevanju, pa so za ohranjanje motivacije, če plezalska blaznost ob prebijanju čez tehnične podatke slučajno popusti. Platnice z zavihki, na katerih je seznam plezališč, so priročno kazalo, hkrati pa tistim, ki se jim ne ljubi vsakokrat znova iskati priljubljenih strani, omogočajo tudi njihovo zaznambo.

Tako, obdelali smo embalažo, zdaj pa se lotimo še vsebine. (Prav po žensko sem se lotila dela - no, vseeno upam, da z menoj ni tako hudo kot s tisto plezalsko kolegico, ki kot prvi kriterij pri izboru nove vrvi upošteva barvo plašča.) Zasnova vodnika ostaja enaka in ker verjamem, da večina tarčne populacije Sidartine vodnike dobro pozna, je ne bom posebej predstavljala, temveč bom omenila le najbolj »v oči bodoče« spremembe. Največja je gotovo ta, da so avtorji paleti jezikov dodali tudi hrvaškega, v duhu dobrih sosedskih odnosov. Tako se zdaj lahko učimo plezalskih in izrazov za splošno rabo v štirih bolj ali manj tujih govoricah (še v angleški, nemški in italijanski). Zanimivo je tudi, da ima vsak izmed predstavljenih sklopov plezališč (Trst/Slovensko primorje/Istra) svoj »vodilni jezik«, torej, da v besedilu najprej naletimo na jezik prebivalcev države, kjer se področje nahaja, potem pa sledijo prevodi, ki so za lažje iskanje ustreznega ob strani označeni s kraticami. Večjezičnosti se avtorji bolj ali manj dosledno držijo tudi pri opombah na skicah dostopov in smeri, čeprav ponekod še vedno umanjka kak prevod (npr. na str. 87, 114, 136, 177, ...). Pri predstavitvi zasnove vodnika se je informacijam, podanim s simboli, pridružila oznaka boulder (b) za smeri z izrazito težjim krajšim detajlom, kar je koristen dodaten podatek o značaju smeri. Ko sem že hotela ponegodovati nad tem, da je bil ukinjen grafični prikaz števila smeri po težavnostnih stopnjah za posamezno plezališče, ki je bil zelo priročen za hitro iskanje trenutnim zmožnostim primerne plezalne lokacije, sem ga odkrila na zadnjih notranjih platnicah. Po novem gre sicer za zgolj numerični prikaz, ki pa povsem ohranja svojo funkcijo.

Če bi bila »ekoterorist«, bi se zagotovo zapičila v »potratnost« založbe, ki kljub temu da večina podatkov iz leta v leto vseeno ostaja enaka, vsakič izda novo verzijo celotnega vodnika, čeprav bi se ga verjetno dalo posodobiti z nekakšnimi dodatki, kar pa bi za seboj potegnilo spremembe v zasnovi in oblikovanju. To bi bilo morda bolj v slogu tudi v vodniku oglaševanega okolju in človeku prijaznega obnašanja. Ampak

to je že druga (in stara) zgodba.

Število predstavljenih slovenskih in italijanskih plezališč ostaja enako, v Istri, ki ji »z njenim plezalskim potencialom in lepoto pokrajine pripada prihodnost«, pa so opisana tri nova področja: Nugla (19 smeri, 6a+ do 8a) in Kompanj (32 smeri, 5c do 8c+) v bližini Buzeta ter Medveja (12 smeri, 4b do 6a) na opatijski rivieri. Koliko novih smeri se je v dobrih petih letih rodilo v obalnih stenah, pa si lahko preštejete sami ob dolgih zimskih večerih. Zdaj je čas za akcijo! Naj vam bo vodnik dobra popotnica za brezmejno uživanje v plezališčih brez meja.

Mateja Pate

Pisanje kot terapija

Nevarna igra. Plezališča odiseja od Llanberisa do velikih sten. Avtor Paul Pritchard. Sidarta, 2009.

O Paulu Pritchardu smo pisali že v uvodniku aprilske številke Planinskega vestnika, v tej objavljamo tudi intervju z njim, tako da ga ne bom več posebej predstavljala. O njem sem pred časom, ko še nisem poznala njegovih knjig, slišala le to, da je pravi »odbitek« (v pozitivnem smislu), ob branju izvirnega njegove knjige Nevarna igra pred leti pa sem se prepričala, da je res »izvenserijski model«. Zdaj je pred nami slovenska izdaja, ki bo nedvomno pripomogla k temu, da bo zanimivo avanturistično dušo z Otoka spoznalo širše slovensko bralstvo alpinistične literature.

Zdi se, da brez nesreč, ki jih je doživel v svoji karieri plezalca, Paul Pritchard kljub temu, da je o svojih doživetjih

¹ Kopiraj-prilepi

sicer vedno pisal, najbrž ne bi postal pisatelj, saj »je bila skala vedno na prvem mestu. Resnično ne bi imel časa, da bi zložil skupaj te zapiske, če si ne bi na Škotskem zlomil hrbtna. /.../ Potem ko sem v Gogarthu padel in za trenutek umrl, sem imel naenkrat toliko vprašanj. V vsem skupaj nisem našel nobenega smisla in začel sem pisati, kot da izganjam hudiča.«

Boljšega naslova si avtor za svoj prvec ne bi mogel izmisliti. Kajti vse njegovo življenje je bilo že od mladih nog dalje nevarna igra. Vragolije njegovega otroštva se zdijo za današnji »sterilni« čas, ko si mladež da opraviti le še z računalniki in virtualnimi dogodivščinami, kot z drugega planeta. Slog opisanja tistega časa spominja na slog enkratnih zgodb o Nikcu (avtorja J. J. Sempé in R. Goscinny), v katerih pisec z otroško nedolžnostjo v prvi osebi opisuje lumparije malega razbojnika, ki mu dostikrat ni jasno, čemu se ob njih odrasli sploh razburjajo. Ne-konvencionalna vzgoja v otroštvu je bila dobra podlaga za divja najstniška leta, ko je živel alternativno življenje brezposelnega plezalca, ki je premikal meje mogočega v tradicionalnem plezanju, a hkrati v srcu ostal »naughty boy«.² Svoje strah zbujujoče podvige avtor opisuje v svojevrstnem poživigam-se-na-vse slogu, ki pa ga pozneje, pri pripovedovanju o odpravah,

² Poredni deček.

precej spremenil in se opazno premakne od nonšalantnosti k poglobljene- mu razmišljanju, celo k duhovnosti, kar pride najbolj do izraza v zadnjih poglavjih. Sprememba sloga je zagotovo povezana s časovno razliko med nastankom posameznih zgodb in z dogodki, ki so zaznamovali avtorja na poti med stenami – od smrti soplezalcev do lastnih nesreč, zaradi katerih je Pritchard nekajkrat izkusil tanko linijo med to- in onostranstvom in izkušnje znal doživeto naslikati z nekakšnim tokom zavesti. Njegova pot od Llanberisa do velikih sten je bila odisejada v pravem pomenu besede. Kot da bi bila smola, ki se ga je držala, nekakšno spregledano opozorilo za prihajajočo katastrofo. A vsakemu padcu so sledili nov vzpon in nove zgodbe iz vertikale, slikovito opisane s sočnimi in nenavadnimi primerjavami, najsi gre za plezanje v domačih velikih stenah, na Baghiratiju, v patagonskih stolpih Torres del Paine, Yosemiteh, na Baffinovem otoku ali pakistanskem Trango Towerju. Pri vzponih, tako tistih v stenah kot onih v življenju, so ključni tudi soplezalci. Nekaterim izmed njih, ki so avtorja spremljali bodisi med eno ali drugo vrsto vzponov, je posvečen zadnji (last, but not least)³ del knjige z naslovom Nevarni igralci (med katerimi se je znašel tudi Silvo Karo). Zanimivo je brati, kako avtor, kljub temu da je sam igral precej nevarno igro, odkrito občuduje ali celo mistificira nekatere druge »nevarne igralce«.

Pritchard je odgovor na vprašanje, kaj bo počel, če ne bo mogel plezati, o čemer se je spraševal v enem od težkih trenutkov med celjenjem ran, torej našel. In se ga trdno oklepal tudi po izdaji prvenca, ko so sledile še hujše preizkušnje, iz katerih sta se rodili naslednji dve knjigi, za kateri tudi upam, da bosta nekoč na voljo v slovenski besedi. Naj ob koncu izrečem le še pohvalo založbi za pogum, da se loti izdavanja knjig v podalpski deželici manj znanih tujih avtorjev, kar je ob majhnosti slovenskega trga, da o »obsežnosti« trga gorniške literature (kljub temu da smo Janezi pregovorno planinci) niti ne izgubljam besed, hvalevredno početje. Glede na to, da pozitivna bilanca gotovo sloni na prodaji vodniške literature, upam, da bo kmalu pripravljena kakšna nova izdaja kakšnega vodnika, potratnost, s katero vztrajno »težim«, gor ali dol. Tako bomo zadovoljni vsi uporabniki vodnikov in zasvojenici z gorniškim leposlovjem.

Mateja Pate

Naslednjih 76

Pozdravljene gore, Jelena Justin, Gorenjski glas, Kranj, 2008.

Jelena Justin je v preteklih letih zvesto objavljala planinske izlete in ture v časopisu Gorenjski glas, nekaj pa tudi na spletnih straneh gore-ljudje.net. Pred kratkim je 76 njenih opisov izšlo v priročnem vodniku, ki z obsegom in informativnostjo obeta veliko. In bralec tudi zares dobi obilo namigov za poti v gore. Za tja, kjer ga bodo – pozdravile njegove gore. Zdi se mi, da je avtorica v naslovu hotela reči: »Pozdravljene, gore!« Očitno se je vejica izgubila, ali pa so opisane gore res pozdravljene – oziroma pozdravljene od vseh, ki bodo avtoričinim opisom sledili. No, kakorkoli že, pustimo besedne igre in poglejmo vsebino.

Izleti so razdeljeni na nezahtevne vrhove (tudi kakšna dolina se znajde vmes), zahtevne vrhove in zelo zahtevne vrhove. Najzahtevnejše nas avtorica povede na Poliški Špič, najvzhodnejše pa na Peco. Na severu nas omejuje avstrijska meja, najdlje na jug gremo na Polhograjsko Grmado. Izleti so torej omejeni na naš gorski svet (Julijske Alpe s predgorjem, Karavanke, Kamniške in Savinjske Alpe), ostali predeli Slovenije niso pokriti. Zelo prav bi prišel kakšen zemljevid, kjer bi bili izleti označeni. Pri nezahtevnih izletih hodimo po dolinah (npr. Voje), planinah (npr. Zajamniki) in lažjih vrhovih (npr. Dovška Baba). Pri zahtevnih vrhovih si ogledamo tudi manj znane vrhove, kot je Jerebikovec na Mežakli (mimogrede,

³ Zadnji, vendar ne najmanj pomemben.

Mladinska knjiga Trgovina
Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvá, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Mario Sertori:
ALPINE ICE -
The 600 best ice falls in the Alps
(Francija, Švica, Avstrija, Italija in SLOVENIJA)

Edizioni Versante Sud, januar 2009
(mehka vezava; 445 strani; barvne fotografije; cena 46,76€)

KONFIGARNA KONZORCIJA

bivak na njem je postavil Alojzij Žakelj), ali pa gremo na take, kot je denimo Tolsta Košuta. Vrhunc so seveda zahtevni vzponi, ki vodijo bodisi na visoke in težje dostopne vrhove (npr. Prisojnik) ali pa so orientacijsko zapletenejši (Stari Ljubelj-Triangel). Vsak izlet poleg nadmorske višine, trajanja, višinske razlike in zahtevnosti, označene z zvezdicami (od ena do pet), vsebuje nekaj uvodnih informacij o gori, zatem pa opis poti – od izhodišča do mesta povratka. Fotografška podpora je zelo solidna, kakovost pa malce niha.

Četudi je vodnik prav spodoben, pa me je zlasti zmotilo to, da avtorica besedil ni prilagodila. Poobjava iz Gorenjskega glasa preprosto pomeni, da včasih najdemo sklicevanje na nekaj, česar še nismo brali (ker je vrstni red v vodniku pač drugačen, kot je bil v Gorenjskem glasu), ali pa na trenutne vremenske razmere (Triglav je še pod snegom, Dom na Gospinci je že zaprt, letošnji podor v Krnici, sneg letos na Blegošu še aprila ipd). Opisi so sicer prav zanimivi, v njih je tudi nekaj osebne note, kar je odlično, motil pa me je slog pisanja. Preskakovanje med: »sem bil«, »boste šli«, »gremo« in »pot pride«, in to celo v istem stavku, je moteče. Če avtorica hodi z bralcem, naj bo ves čas »gremo«, če nam daje navodila, naj bo »grestek! Mar ne? Pogrešal sem še seznam literature – gotovo si je avtorica pomagala s številnimi podobnimi vodniki, ki so na našem tržišču, in prav bi bilo, da jih omeni. Tudi seznam priporočenih zemljevidov bi prišel prav. Glede na to, da je s tem vodnikom Jelena Justin šele vstopila na knjižno področje, sem prepričan, da bo pri naslednjih 76 opisih v njeni naslednji knjigi vse še boljše.

Vsekakor pa je seznam izletov dovolj izčrpen in opisi taki, da uporabnik vodnika ne bo imel težav pri vzponu. Še posebej zato, ker avtorica tudi sama kaže veliko navdušenje – to pa je najboljša popotnica tistim, ki ji sledijo.

Marjan Bradeško

Gore in spomini ostajajo

Ciril Velkovrh: Gore in spomini ostajajo. PD Ljubljana Matica in avtor, Ljubljana 2008. 178 strani, 86 fotografij.

Ciril Velkovrh, naš znani in prizadevni planinski publicist, je dokaj obsesno delo označil s precej dolgim podnaslovom »Spomini s pohodov po slovenskih planinskih poteh in pri odpiranju razstav fotografij naravne in kulturne dediščine«. V njem je hotel očitno v enem stavku označiti vse najpomembnejše poudarke te lepe in vsebinsko bogate knjige. V slovenski planinski literaturi je Velkovrhova knjiga nekaj posebnega in povsem samosvojega, zato bi jo zelo težko umestili v ostro omejeno zvrst. Gre za živahno prepletanje biografskih, doživljajskih in reportažnih elementov, ki jih povezuje bogat izbor motivno in tehnično dovršenih fotografij. Avtor se je svojega dela lotil povsem nekonvencionalno, z naracijo, ki prvi trenutek bralca malce zbega, nato pa ji sledi z vse večjim zanimanjem in pozornostjo.

V prvem delu knjige avtor predvsem opisuje svoje doživljanje pohodov v slovenske gore, predvsem vzdolž Slovenske planinske poti. V nadaljevanju je težišče na prikazovanju njego-

vih fotografij na številnih razstavah na najrazličnejših krajih. Pri tem delovanju je skušal izkoristiti vsak prostor, ki je kulturno dovolj sprejemljiv, da je v njem našel primerno okolje za realizacijo svojih čustveno-intelektualnih teženj. Podeliti svoje vtise in svoja opažanja tudi z drugimi – to mu je eno glavnih življenjskih vodil!

Predvsem je treba jasno poudariti, da iz vsakega stavka, iz vsake slike izžarevajo avtorjeva globoka verska čustva, ki jih intimno podoživlja in občuti v stiku s prelepo naravo slovenskih gor in z verskimi objekti v njihovem okolju, ki so njegov nesporno najljubši fotografski motiv, pa naj gre za slikovite cerkve, očarljive kapelice, razkošna ali bolj skromna, morda že malo skrivenčena znamenja in križe.

Naslednja značilnost je avtorjeva neusahljiva želja po komuniciranju z drugimi ljubitelji gorskega sveta, spoznavanju čim večjega števila ljudi in izmenjavi vtisov z njimi. Gre za izrazito ekstrovertirano osebo, ki skuša svoja spoznanja in fotografske izdelke prikazati čim več ljudem in z njimi podoživljati svoja bogata doživetja v gorah. Pri organizaciji fotografskih razstav in predavanj ne pozna zaprek in težav, ampak mu z nenavadno vztrajnostjo uspe doseči njegov namen. Ciril Velkovrh je nedvomno vlijuden gospod, pri pisanju knjižnih besedil pa bi brez škode lahko opustil vztrajno naslavljanje oseb, s katerimi komunicira, z gospa ali gospod, pa tudi pri drugih (strokovnih, akademskih) nazivih bi bil lahko malo bolj selektiven.

Predvsem pa je avtor iskren zaljubljenec v gorski svet, ki ga odkriva z jednako vztrajnostjo kljub okvari kolena; vztrajnost in delavnost se mu tudi obrestujeta pri izdelavi razglednic in pri številnih njihovih razstavah doma in v tujini. V duši je tudi nepoboljšljivi kronist in zbiratelj podatkov, saj ne more, da ne bi v zadnjem poglavju knjige zbral podatkov, koliko različnih toponimov v slovenskih gorah nosi pridevnik »velik/a«, čeprav ta snov neposredno ne sodi v osnovni kontekst knjige.

Ciril Velkovrh je s knjigo »Gore in spomini« (naslov je povzel z napisa na enem izmed križev na Celovški špici) ustvaril zanimivo in prijetno berljivo delo z imenitnimi fotografijami. Nedvomno gre za njegovo najambicioznejše zastavljeno in najboljše delo doslej.

Andrej Mašera

Fakulteta za šport prejela priznanje PZS

PZS je za zgledno sodelovanje Fakulteto za šport Univerze v Ljubljani odlikovala s zlatim častnim znakom PZS. PZS s Fakulteto za šport sodeluje že od konca sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Na začetku je šlo za sodelovanje s takratno Visoko šolo za telesno kulturo in dr. Silvom Kristanom, ko so študenti v okviru fakultetnega študija in predmeta turizma (če so ga opravili najmanj z oceno 8) že lahko pridobili naziv planinski vodnik (PLV), katerega program je PZS uvedla v sredini sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Vse od takrat je bil v Komisiji za vzgojo in izobraževanje PZS (KVIZ) vedno tudi predstavnik VŠ in nato FŠ dr. Silvo Kristan, ki ga je v sredini devetdesetih let zamenjal dr. Stojan Burnik, ki je član sedanje Komisije za usposabljanje in preventivo. Član KVIZ-a PZS je bil dolga leta tudi dr. Stanko Pintar, ki je bil hkrati tudi član Podkomisije za usposabljanje pri MK PZS, vsi trije pa tudi pogosti recenzenti vzgojne literature PZS ter avtorji številnih gradiv in člankov s planinsko tematiko.

Sodelovanje se je posebej okrepilo po letu 1992, ko je PZS uvedla t. i. kategorizacijo vodnikov PZS (in hkrati združitev nekdanjih mladinskih vodnikov (MPV) in že omenjenih PLV. Pri tej kategorizaciji, zaradi katere je bilo treba pripraviti tudi številne akte, so ponovno sodelovali vsi omenjeni, hkrati pa je takrat FŠ tudi »uradno« začela s programom usposabljanja VPZS v okviru Katedre za gorništvostvo, ko je KVIZ PZS ugotovila, da ta ustreza vsem zahtevam programa,

ki se izvajajo znotraj PZS. Sodelovanje se je razširilo tudi na področje alpinizma in športnega plezanja, kjer sta bila še posebej aktivna dr. Blaž Jereb in dr. Bojan Leskošek, kot sedanji zunanji sodelavec FŠ pa tudi dr. Franjo Krpač, sicer profesor na Pedagoški akademiji Univerze v Ljubljani (tudi dolgoletni član KVIZ PZS). Dr. Stanko Pintar in dr. Franjo Krpač sta se še posebej angažirala na področju usposabljanja priprav programov in usposabljanja mentorjev planinskih skupin.

Novo dimenzijo sodelovanja je v letu 1998 vnesel Zakon o športu, uvedba Strokovnega sveta RS za šport in s tem v zvezi novo sodelovanje tudi z Inštitutom za šport pri FŠ, torej sodelovanje z dr. Bojanom Joštom, dr. Jakobom Bednarikom in še posebej z dr. Stojanom Burnikom. Slednji je bil ključna osebnost, da je PZS v sodelovanju z Inštitutom za šport in Katedro za gorništvostvo uspela še v letu 2000 najprej v okviru KVIZ PZS, pozneje pa tudi pri Strokovnem svetu RS za šport potrditi kar 18 programov, kjer je bilo pri programih športnega plezanja navdse pomembno še sodelovanje z dr. Bojanom Leskoškom. Veliko pomoč je PZS v letu 2004 nudil dr. Jakob Bednarik, ko je PZS prvič kandidirala na razpisih za sredstva ESS, takrat predvsem kot predstavnik Direktorata za šport MŠS in sedaj kot predstavnik OKS. Pri teh razpisih se je v posebnem konzorciju pri Inštitutu za šport sodelovanje razširilo še na Špelo Simončič in Miha Kürnerja. Omeniti je treba, da so dr. Stojan Burnik (za področje 6 vodniških programov in programa inštruktor planinske vzgoje), dr. Franjo Krpač (za program mentor planinske skupine in vaditelj orientacije), dr. Blaž Jereb (za programa alpinist in

alpinistični inštruktor) in dr. Bojan Leskošek (kar za 5 programov športnega plezanja) tudi vodje usposabljanja v skladu z Navodilom za usposabljanje strokovnih delavcev v športu, ki ga je izdal Strokovni svet RS za šport. Zelo pomembno je tudi, da Inštitut za šport pri FŠ izvaja potrebne meritve za alpiniste in športne plezalce PZS.

Ker so skoraj vsi našeti predstavniki FŠ po srcu planinci, alpinisti in plezalci, hkrati pa imajo tudi številne strokovne nazive znotraj PZS, so seveda zelo pogosti predavatelji in inštruktorji na usposabljanjih PZS.

Sodelovanje v vseh teh letih je bilo in je še vedno resnično vzorno, na visokem strokovnem nivoju, s strani PZS pa so se v to sodelovanje vključevali predvsem že pokojni dr. Tomaž Vrhovec, Bojan Pollak, mag. Klemen Medja, mag. Borut Peršolja in dolgoletni načelnik KVIZ in poznejše KUP UO PZS (skupaj 15 let) Rudolf Skobe in seveda predsednika PZS Andrej Brvar in Franci Ekar.

Rudolf Skobe

Sestanek s Pavlom Gantarjem

Predsednik Državnega zbora, dr. Pavel Gantar, je v četrtek 16. aprila 2009 sprejel delegacijo PZS. Glavna tema pogovora je bila sprememba nekaterih členov Zakona o planinskih poteh ter Zakona o elementarnih nesrečah in reševanju. Pogovor je tekel tudi o poškodbah in podorih na planinskih poteh ter o poškodbah na planinskih kočah, ki so jih povzročili snežni plazovi. Pri Zakonu o planinskih poteh je bilo izpostavljeno vprašanje izvajanja posameznih določil zakona in zagotavljanja stalnega vira financiranja za vzdrževanje in skrbništvo planinskih poti, kar je vezano tudi na pripravo ustreznih skrbniških pogodb. Dodatno je treba zagotoviti sredstva za odpravljanje večjih poškodb na poteh zaradi naravnih ujm. Nedorečen je nadzor na poteh in vodenje evidence s prostorskim prikazom planinskih poti. Zato bi bilo člene zakona, ki ta področja zadevajo, treba spremeniti oziroma prilagoditi. Glede poškodb na planinskih poteh je bilo ugotovljeno, da je zaradi spremenjenih podnebnihih razmer vse več takih poškodb, ki jim markacisti s svojim prostovoljnimi delom niso kos. Narava ne prizanaša; povzroča uničenje planinskih poti s silovitimi neurji, podori in v zimskem času snežnimi plazovi. Pri teh poškodbah seveda ne moremo govoriti o klasičnih naravnih katastrofah, vendar je tudi pri odpravi takih posledic treba upoštevati določene kriterije oziroma poskrbeti za nemoteno delovanje planinstva, pašništva in turizma. Zakon o naravnih nesrečah bi se moral prirediti tako, da bi upošteval tudi tovr-

Podpredsednik PZS Uroš Vidovič, prodekan Fakultete za šport Stojan Burnik, predsednik PZS Franci Ekar in dekan Fakultete za šport Milan Žvan

stna uničenja in poškodbe. Planinske poti so namreč na voljo vsem obiskovalcem gora in služijo javnemu interesu in namenu. Govor je bil tudi o poškodbah planinskih koč zaradi naravnih ujm. V letošnji zimi je najbolj poškodovan planinski dom Dolič, ki je v lasti PD Gorje. Vseh podatkov o poškodbah na kočah in poteh še ni, vendar se že kažejo nekatere posledice, ki jih je prinesla letošnja zima z velikimi količinami snega. Dejanske poškodbe bo možno oceniti šele, ko bo skopnel sneg, ki ga je v visokogorju še veliko. Dr. Pavel Gantar se je strinjal z dejstvi in možnimi rešitvami, ki so mu jih posredovali predsednik PZS Franc Ekar, načelnik Komisije za pota Tone Tomše in podpredsednik PZS Marko Goršič.

Tone Tomše

Seja predsedstva CAA

V prostorih Planinske zveze Avstrije v Innsbrucku se je 21. marca 2009 sestalo predsedstvo planinskih organizacij alpskega loka. V času od zadnje seje se je pisarna CAA preselila iz prostorov DAV (Planinska zveza Nemčije) v prostore muzeja DAV. Obnovljena je bila spletna stran CAA, »image« ovojnica je bogatejša za »pozicijska« gradiva o tekmovalnem turnem smučanju, o vetrnih elektrarnah, o Alpweeku in o hoji s krpjami.

Ocenjeno je bilo, da delo Stalnega sekretariata (Francija) v preteklem obdobju ni bilo dovolj uspešno, prav tako nekatere njeove delovne skupine, npr. promet. Zaradi odločne zahteve na Alpski konferenci, da so njeni pogod-

beni partnerji, t. j. države, dolžni sprejeti in izpolnjevati ukrepe za preprečitev klimatskih sprememb in to podpreti s potrebnimi finančnimi viri, bo morda prišlo do pozitivnih premikov. Predsedovanje Alpske konvencije bo v kratkem prevzela Republika Slovenija in zanesljivo bomo takrat še več slišali o teh dogajanjih. Pojavlja se tudi vprašanje, katere teme in sklepi Alpske konference oz. Stalnega sekretariata AK so resnično bistvene za članice CAA – razen seveda varovanja narave.

Konec januarja letos so se sestali predsedniki planinskih zvez Nemčije, Avstrije in Združenja planinskih organizacij Avstrije (VaVOe). Temeljno vprašanje je bila nadaljnja mednarodna pozicija DAV, OeAV in VAVOe, potem ko so se te tri organizacije s skupno pribl. 1.300.000 člani zaradi nestrinjanja z vsebino dela UIAA (Mednarodna zveza planinskih organizacij) odločile izstopiti iz te organizacije. Osrednje vprašanje je bilo, kako v bodoče uresničevati svoje interese in predvsem sodelovanje planinskih organizacij Evropskega alpskega prostora pri zagotavljanju varstva gorske narave ter določanju standardov za planinska pota ter koč. CAA bi morala po njihovem predlogu čim prej združiti vse evropske planinske organizacije in se osredotočiti na njihovo uveljavljanje v Evropi in Evropski skupnosti (EU).

Predsedujočemu sem predlagal, da predstavniki omenjenih treh planinskih organizacij povabi na sejo predsedstva, da bi v direktnem pogovoru, izhajajoč iz sedanjih ciljev ter možnosti CAA, razjasnili, kaj je mogoče ukreniti. V pogovoru med predstavniki omenjenih treh planinskih organizacij in predsedstvom CAA so bili poudarjeni že zgoraj navedeni argumenti za širitev organiziranosti in dela CAA. Posebej pa so bila poudarjena še naslednja opažanja.

Ministrstva več alpskih držav Evrope prirejajo strokovna posvetovanja, na katerih si prizadevajo določati gradbene, arhitektonske, okoljevarstvene, energetske in druge standarde za planinske kočice ter pota, ne da bi pri tem upoštevali specifične danosti ter potrebe teh objektov v gorskem prostoru in mnogokrat ne da bi planinske organizacije povabili k sodelovanju pri tem. Zveza planinskih organizacij Evrope mora ob pomoči članic iz alpskega prostora imeti iniciativo za tovrstne obravnave in biti aktivnejša. Vprašati se je treba, ali bo zveza planinskih organizacij **sodelovala** pri obravnavi problematike ter vprašani, ki se je tičejo, ali pa bo **vodila** te zadeve! Ta obravnava torej ne predstavlja kritike dela dosedanje CAA, temveč popolnoma drugačen profil njenega dela. Če bodo članice mnenja,

Obrazi letošnje zime v gorah

Plaz je hudo poškodoval kočico na Doliču.

Plazu se ni mogel upreti niti spominski križ pod Škarjevim robom.

da je predlagano širše delo Evropske planinske organizacije potrebno, bodo s tem tudi potrdile, da so za to širše nastopanje in delo pripravljene storiti več. Gre za problematiko alpskega področja, ki ga temeljito poznajo le planinske organizacije tega področja. Podobno je z varovanjem alpske narave ter izvajanjem Alpske konference. UIAA, kakorkoli bi se zaradi izstopa imenovanih planinskih organizacij sedaj hotela približati problematiki in potrebam Evrope, brez planinskih organizacij v Alpah ne more razpravljati o gornji problematiki. Pri UIAA svetovnega profila, kot je sedaj, lahko deluje npr. komisija za varnost, za planinski šport ... Toda planinske organizacije v Alpskem prostoru so zainteresirane za tovrstne izkušnje in tehniko v Alpah.

Ustanovili smo delovno skupino za pripravo konceptualno širšega vsebinskega in političnega dela planinskih organizacij v Evropi in EU. Če bo jesenska skupščina pripravljeno gradivo sprejela, s čimer bodo članice spoznale potrebo po njihovem uspešnejšem nastopu v Evropi ter po političnem planinskem delu in lobiranju v EU, bo potrebno vzpostaviti tudi širšo organizacijsko strukturo.

Predsednik komisije CAA za varstvo okolja je pripravil strategijo o podnebnju, pri realizaciji katere naj bi sodelovale članice CAA. Po oceni predsedstva predlog presega funkcijo CAA, saj ta koordinira skupne pristope, ne pa »dirigira«.

24. aprila zaseda v Bolzanu na svoji četrti seji tudi komisija CAA za planinstvo, varnost in usposabljanje. Obravnavali bodo pravila za gibanje po zelo zahtevnih poteh (feratah), vsebino usposabljanja vodnikov za vodenje skupin po zelo zahtevnih poteh in poizkušali izdelati primerjavo med predmetniki usposabljanja teh vodnikov.

Posredovana nam je bila februarska številka mesečnega poročila EOC EU Buero, v katerem je predstavljen projekt EU »Šport : prihodnost – državljani imajo besedo«. V prihodnjih desetih mesecih je predvideno zbiranje mnenj državljanov glede prihodnosti športa v Evropi. V istem informatorju je predstavljeno leto 2011 kot Evropsko leto prostovoljstva. Podrobnejša obvestila o izvedbi bodo sledila.

CAA novičke so vse obsežnejše. Članice so objavljene, da pošiljajo pisarni CAA kratke informacije o svoji dejavnosti, dosežkih, področjih dela, statistiki, problematiki, strategiji itd. Prav tako se priporoča, da tudi članice CAA seznanjajo svoje člane, in tako preko teh informacij spoznavajo delo in uspehe drugih članic.

Danilo Škerbinek

Občni zbor PD Podbrdo

Na občnem zboru v Podbrdu 28. februarja so se srečali planinci PD Podbrdo, ki združuje ljubitelje gora od Petrovega Brda do Grahovega. Vabilu so se odzvali tudi predstavniki PD Bohinjska Bistrica, PD Ajdovščina, predstavniki domačih društev in svetnik Občine Tolmin Ernest Kemperle. Z zadovoljstvom so ugotovili, da je za njimi dobro leto, čeprav jim je pogosto nagajalo slabo vreme. Število članov se je ustavilo pri številki 212. V vpisno knjigo v koči na Črni prsti se je vpisalo 2080 planincev, prenočilo jih je 442. Tudi lani je društvo največ sredstev in dela vložilo v vzdrževanje svoje planinske postojanke na Črni prsti. Najraje se pohvalijo z novim štedilnikom, ki omogoča tudi toplo sanitarno vodo. Obnovili so še del stenških oblog v spodnjih prostorih, izdelali betonski pod in podstavek za agregat v drvarnici ter prebarvali lesene klopi pred kočjo. Od končne postaje žičnice – brunarice do kočje so vkopali električni kabel. Investicije so jim omogočila sredstva, ki so jih dobili na razpisu Fundacije za šport.

Žičničarji so na začetku sezone leseni steber tovorne žičnice, ki ga je zlomila zima, zamenjali s kovinskim. Upajo, da bodo v bližnji prihodnosti zamenjali še zadnja dva lesena, prepotreben pa je tudi nov pogonski vitel. Sicer so v preteklem letu v 73 vožnjah prepeljali 16 ton hrane in materiala za vzdrževanje kočje. Markacisti so skrbeli, da so bile markacije povsod dobro vidne, poti pa pokošene. Očistili so podor na delu geološke poti. V letošnjem letu bodo s sredstvi PZS postavili nove usmerjevalne table na glavnih križiščih območja, ki ga pokriva društvo.

Občni zbor PD Podbrdo

Sekcija Grahovo - Koritnica je na Rodici postavila steber z orientacijsko tablo. Pripravila je občni zbor na Grahovem, zlasti velikemu trudu pa je vložila v pripravo planinskih izletov. Čeprav jim je precej nagajalo vreme, so izpeljali šest izletov. Največ jih je osvojilo Slavnik, ki so ga obiskali skupaj z mladimi planinci, in Marmolado. Nad izleti so bili navdušeni tudi v mladinskem odseku. TNP jim je omogočil spoznati Režijo, povabil jih je tudi na Belarjeve dneve. Dobro obiskan je bil tudi mladinski tabor na planini Razor.

Tradicionalne prireditve Gorski tek Ivana Anderleta na Črno prst, Pohod Vinka Kobala in Srečanje planincev na Črni prsti so bile tudi lani dobro obiskane. Letos bodo prepletene s 50-letnico prevzema kočje na Črni prsti. Velja poudariti, da so člani PD Podbrdo lansko leto opravili okrog 1000 ur prostovoljnega dela. Za letošnje leto so si zadali večino del opraviti s prostovoljnimi delovnimi akcijami, ki z različnimi znani in idejami omogočajo boljše delo. Na seminarjih so se izobraževali predvsem mladinski vodniki. Za člane so organizirali predavanje alpinista Petra Podgornika. Podobno gostovanje bodo pripravili tudi letos. Za izobraževanje je tudi sicer letos namenjenih več sredstev. Za planinstvo želijo navdušiti predvsem mladino. Na občnem zboru so sprejeli še sklep o vključitvi društva v projekt Posoški muzej in dve dopolnitvi statuta društva.

Olga Zgaga

PD Gozd Martuljek v letu 2008

Veliko članov PD Gozd Martuljek se je na pustno soboto, 21. 2. 2009, zbralo na občnem zboru v novem gasilskem domu. Predsednik društva Anton Oman je pozdravil vse navzoče. Za uvod so si ogledali zanimive fotogra-

fije – utrinke z izletov društva v preteklem letu. Izvolili so delovno predsedstvo. Sledila so poročila predsednika, mladinskega odseka, blagajničarke in nadzornega odbora. V letu 2008 so organizirali tri predavanja, člani vodniki so vodili petnajst izletov, izvedli so Slavkov memorial (tekmovanje v smučanju pod Špikom), organizirali in udeležili so se maše ob spominskem obeležju ponesrečenim v gorah v Jasenjah. Redno so vzdrževali vse štiri planinske poti in bivak pod Špikom. Uredili so okolico plezalne stene in se s HIT Alpeino dogovarjali o lastništvu. Želijo si, da bi s pomočjo občine Kranjska Gora na novo postavili večnamensko igrišče. Zemljišče, na katerem je prej stalo igrišče za tenis, je občina z denacionalizacijskim postopkom vrnila lastnikom. Člani mladinskega odseka so se med počitnicami in v prostem času večkrat preizkusili na umetni plezalni steni. Organizirali in udeležili so se treh pohodov. S Centrom za pomoč mladim Kranjska Gora so organizirali že tradicionalni dan Igrajmo se v Rutah. Sara Mertelj je opravila tečaj in si pridobila naziv varuhinje gorske narave. Kristijan Robič je za življenjsko delo v planinstvu prejel najvišje odlikovanje PZS – častni znak. V novem gasilskem domu so dobili prostor za arhiv društva, pa tudi seje UO so sedaj v novem domu. Člane o aktivnostih obveščajo na oglasnih tablah in v medijih, tudi na spletni strani, in pišejo kroniko društva. Skrbijo, da društvo finančno in materialno posluje pravilno. Navzoče so pozdravili in jim čestitali za opravljeno delo tudi: načelnik GRS Kranjska Gora Aleš Robič, predsednik MDO PD za Gorenjsko Franc Benedik, predstavnik PD Dovje Mojstrana Iztok Arno in predstavnik PD Kranjska Gora Andrej Žemva.

Občni zbor je razrešil dosedanje vodstvo društva; izvolili so novi upravni odbor, nadzorni odbor in častno sodišče. Za novo predsednico društva so izvolili Oti Mertelj. Predstavila je program dela za naprej ter člane in vse zainteresirane povabila, naj se jim pridružijo na njihovih izletih, prireditvah in drugih akcijah. V letu 2009 društvo praznuje 60-letnico delovanja. Jubilej bodo počastili s slavnostno prireditvijo v juniju, namepravajo pa se povzpeti tudi na Olimp. Antonu Omanu so se zahvalili za dosedanje uspešno vodenje društva.

Renata Oitzl

Občni zbor PD Kamnik

Na rednem letnem občnem zboru PD Kamnik se nas je v petek, 20. marca, v galeriji Veronika zbralo okrog sedemdeset članov, da bi pregledali delovanje društva v letu 2008. Pred uradnim

Udeleženci občnega zbora PD Kamnik, FOTO: V. H.

delom so v kulturnem programu nastopili nepogrešljivi Božo Matičič, Jožica Kališnik, Janez Majcenovič in planinska skupina OŠ Šmartno. Kot že nekajkrat poprej, je tudi tokrat predsedovanje občnemu zboru prevzel Stane Simšič. Po poročanju predsednika društva Ivana Resnika je bilo lansko leto uspešno. Kot vsako leto je društvo organiziralo prireditve (Dan Kamniških planin, Smučka in cepin ...), odprta je bila prenovljena Koželjeva pot v Kamniško Bistrico, opravljena so bila vzdrževalna dela na kočah na Kokrskem in Kamniškem sedlu. Veliko zadovoljstva in sprva tudi nejevere je pri obiskovalcih Kamniškega sedla povzročila odločitev vodstva društva, da bo kočja odprta tudi izven sezone ob lepih vikendih. Delovanje vseh odsekov in sodelovanje s PZS, Občino Kamnik in z Društvom GRS Kamnik je bilo zgledno. Načrti za naprej so prilagojeni težji fi-

nančni in gospodarski situaciji, ki nas v Sloveniji že nekaj časa pesti. Urediti bo treba zimsko sobo in zamenjati okna v koči na Kamniškem sedlu ter nekoliko bolj poskrbeti za popularizacijo športnega plezanja. Organizirane prireditve in izleti se bodo tudi v letošnjem letu izvajali po načrtu.

Občnega zbora so se udeležili tudi gostje; predsednik PZS Franc Ekar, podžupan Občine Kamnik Brane Golubovič ter predsedniki planinskih društev iz okolice.

Irena Mušič

Občni zbor PD Bohinjska Bistrica

Na letošnjem volilnem občnem zboru se je v petek 6. 3. 2009 v Penzionu Tripič zbralo 64 članov društva. Povabilu se je odzvalo nekaj gostov: predstavniki PD Bled, PD Gorje in MDO gorenjskih PD. Občino Bohinj je zastopal župan Franc Kramar. Po poročilih posameznih od-

Zimska podoba Orožnove kočje

sekov smo ugotovili, da društvo s 340 člani deluje uspešno in ohranja bogato planinsko izročilo. Razveseljiva je razvejana dejavnost skupnega mladinskega in alpinističnega odseka. Skromni finančni podpori navkljub je s prostovoljnimi delom še vedno mogoče delati čudeže. Mladi so dobra popotnica prihodnosti obeh bohinjskih društev. Tudi Orožnova koča se je vrasla v čudovito okolje Črne prsti. Dobila je kopalnico za oskrbnika, manjšo shrambo in dodatna modula pri solarni elektrarni. Opravljena so bila nujna dela na poteh, za katere skrbi društvo. Po boljši ureditvi s protierozijsko zaščito kličče pot do Orožnove koče. Vložek presega naše možnosti in hvaležni bi bili za kakšen evro od turistične takse. Društvo je organiziralo nekaj dobro obiskanih akcij. Turna smuka s Črne prsti in Rodice, srečanje planincev treh dežel, društveni dan pri Orožnovi koči in dan alpske močine so naše tradicionalne akcije. Obnovljeno Bohinjsko planinsko pot so prehodili prvi pohodniki in na proslavi pri spomeniku prvopristopnikom na Ribčevem lazu dobili zaslužena priznanja. Z dvema akcijama smo se pridružili prvemu festivalu pohodništva, ki ga je pripravila domača LTO. Kljub ugodnemu vremenu za napovedana dogodka ni bilo zanimanja.

Občni zbor je potrdil nove organe društva. Na čelu ostaja kot predsednik Lovro Vojvoda, tajniško delo je prevzela Karmen Urnaut, blagajno pa Marta Odar. Okrepljen je gospodarski odbor z željo, da dobro poslovanje Orožnove koče prinese sredstva za lažje delovanje društva. Sredstva, pridobljena s kandidiranjem na razpisih, so po navadi preskromna. Sprejeli smo obvezo, da s finančnim prispevkom pomagamo graditi planinski muzej v Mojstrani. Pravila društva smo uskladili z zahtevami zakona o društvih. Potrdili smo delovni in finančni načrt. Skupni vodniški odsek je pripravil načrt za 11 zanimivih, vodenih tur. Skratka, dela v novem mandatnem obdobju ne bo zmanjkalo. Društvo je odprta knjiga in je veselo vsake pobude članov. Veselimo se vseh prostovoljcev na delovnih akcijah. Skupaj s PD Srednja vas in Društvom GRS Bohinj moramo skrbeti, da bogato izročilo pod mogočnim Triglavom ostaja živo.

Lojze Budkovič

Obalno PD Koper praznuje 60 let

Pred 60 leti, 4. marca 1949, je skupina planinskih zanesenjakov z dr. Viktorjem Vovkom na čelu kot podružnico Slovenskega planinskega društva Trst ustanovila prvo planinsko društvo v slovenski Istri, kjer ni bilo planinske

Utrinek z občnega zbora Obalnega PD Koper

tradicije. Leta 1954 je podružnica postala formalno samostojna z imenom Planinsko društvo Koper. To se je v letu 1973 preimenovalo v Obalno planinsko društvo Koper. Društvo je vse do danes ostalo prepoznavno po številčnosti (obletnico je pričakalo z 840 člani) in bogati dejavnosti. Zato so se odločili, da bodo jubilejno leto praznovali delovno, z bogatim celoletnim programom vseh odsekov. Zlasti slovesno pa je bilo v prvem tednu marca. V petek 6. marca je bil svečani občni zbor, na katerem so mnogoštevilni planinci, prijatelji društva in gostje prisluhnili srčnemu kulturnemu programu, ki so ga pripravili mladi planinci in društvena pevska skupina. Nadaljevali so z rednim občnim zborom in podelitvijo priznanj: društvenih, posameznikom in mnogim sponzorjem ter častnih znakov PZS. Posebno priznanje je društvu podelil Olimpijski komite. V nedeljo 8. marca se je odvijala osrednja počastitev jubileja, in sicer s prireditvijo Druženje na Socerbu. Ponovili so prvi izlet v zgodovini društva, ko so prvo nedeljo po ustanovitvi podružnice koprski in tržaški pohodniki skupaj odšli na Socerbu. Tudi tokrat se je domačim pohodnikom (bilo jih je okoli 100) pridružilo več deset planincev iz Slovenskega planinskega društva Trst in mnogi iz drugih društev. Kakor nekoč so se iz Dekanov povzpeli na Tinjan, se spustili do Ospa in od tu naprej do socerbskega gradu, kamor je prikolesarilo več kakor 50 kolesark in kolesarjev; nekateri so prišli iz Kopra, drugi pa so vrтели pedala po socerbski planoti. Nagovoril jih je predsednik OPD, Aldo Zubin, ki je udeleženkam v počastitev dneva žena podaril vejico mimoze. V prečudovitem spomladanskem sončnem dnevu so uživali v enkratnem razgledu. Podobno kakor pred 60 leti (a brez burje in v popolnoma drugih političnih

razmerah), ko so zapisali: »S Socerba je bil prekrasen razgled na Trst in okolico, zlasti pa na naše morje. Naše vasi, Dolina, Boljunec, Boršt in Ricmanje, so vabile kakor na dlani pred nami ...« (Primorski dnevnik, marec, 1949).

Skupaj so odšli na prireditveni prostor pred Sveto socerbsko jamo, kjer so jih že čakali mladi planinci s starši in neutrudnimi mentoricami (bilo jih je kar 150), ki so pred tem na tradicionalni čistilni akciji Cvetke brez smetke očistili poti od Ospa do Socerba. Na prelepem prostoru so ustvarili enkratno vzdušje, nabit z radostjo in pozitivno energijo. Vrhunec prireditve je bil v jami. Pevska skupina OPD Koper je pripravila prijazen program, spontano pa se je pridružil tudi obrtniški pevski zbor iz Logatca. V sodelovanju z jamarskim društvom so si nato lahko ogledali tudi jamo. Obeh slovesnosti se je udeležilo veliko članov in prijateljev društva, predstavnikov sosednjih društev, posebej so bili veseli tržaških planincev, s katerimi niso nikoli pretrgali tradicionalnih vezi. Žal ni bilo hrvaških društev, tudi sosednjih istrskih, s katerimi se pogosto srečujejo. Zato pa je bilo presenetljivo veliko predstavnikov sponzorjev, brez katerih bi v vseh teh letih težko delovali. Z množičnim odzivom na prireditvah je organizatorjem uspelo potrditi prepoznavnost in umeščenost društvene dejavnosti v širšem okolju ter predstaviti spoštljiv odnos in hvaležnost do vseh tistih, ki so društvo ustanovili in sodelovali. Nemalo pa so bili organizatorji presenečeni, da je PZS kot svojega predstavnika imenovala predsednika MDO primorsko-notranjskih PD, ker se ta že po funkciji redno udeležuje vseh pomembnih dogodkov »svojih društev«. Tolažijo se z dejstvom, da je bilo društvo tudi ustanovljeno brez predstavnikov PZS in je vzdržalo 60 let ...

Maruška Lenarčič

Obračun opravljenega dela

Planinsko društvo Trbovlje deluje že 97 let. Ustanovljeno je bilo kot eno zelo redkih slovenskih društev v letu 1912, tj. še v času stare Avstro-Ogrske; čez tri leta bo torej praznovalo svoj 100. jubilej. Letni občni zbor je imelo društvo 19. marca 2009 v dvorani Društva upokojenecv Trbovlje. Udeležencem, med katerimi so bili tudi predstavniki zasavskih in posavskih planinskih društev ter predsednik MDO Borut Vukovič, je bil predvajan film z naslovom Mrzlica – knapovski in savinjski Triglav. Odlični 45-minutni film je posnel in poskrbel za glasbeno spremljavo Ivan Glavač. Navzoči so bili nad filmom zelo navdušeni, saj so se ob njem spomnili na mnoge naravne lepote in vrednote območja Mrzlice, ki jih je treba vedno znova vidovati in jih občutiti na izletih na Mrzlico z raznih strani. Po izvolitvi organov občnega zbora je predsednik društva, Vili Treven, poročal o delu društva in posameznih odsekov v preteklem letu. V društvu so se odvijale številne dejavnosti. Z nesebičnim sodelovanjem, mnogimi prostovoljnimi urami, delom, pridnostjo in prijateljskimi odnosi članov in organov je društvo tako rekoč uresničilo vse načrtovane naloge. Predsednik je izrazil posebno zadovoljstvo nad delom mladinskega odseka, spodbudno je bilo delovanje alpinističnega odseka, vključno s športnimi plezalci. Svoje delo je vzorno opravil tudi markacijski odsek, zelo dobro pa so svoje delo opravili tudi v odseku za vzgojo in izobraževanje, vodniškem oz. izletniškem odseku, kulturno-propagandnem oz. informacijskem odseku pa tudi v odseku za varstvo narave. Zelo uspešen je bil gospodarski odbor, ki je nadaljeval s številnimi vzdrževalnimi deli v planinskem domu na Mrzlici. Posebno priznanje gre društveni planinski skupini pri Društvu upokojenecv Trbovlje in Klubu ljubiteljev Mrzlice. Vsa dela in dejavnosti, ki so jih izpeljali odbori in odseki, so podrobneje opisani v društveni publikaciji, ki je izšla ob občnem zboru. V njej je izražena posebna zahvala za pomoč več gospodarskim družbam in Občini Trbovlje. Društvo je vzorno sodelovalo tudi pri delu MDO zasavskih planinskih društev, kar je poudaril predsednik odbora. Za opravljeno delo se je zahvalil tudi v imenu PZS. Prijateljske pozdrave so društvu namenili predstavniki sosednjih planinskih društev. Obračun opravljenega dela se pozitivno odraža v celotnem društvenem in družabnem življenju Trbovelj.

Tine Lenarčič

Ciril Kumer je prejel posebno priznanje za življenjsko delo ob 80-letnici.

Občni zbor PD Idrija

Člani PD Idrija in gostje iz sosednjih društev smo se 21. 3. 2009 sestali na rednem občnem zboru v koči na Hlevišah. S pestrim uvodnim programom so člani MO ustvarili veselo vzdušje in prijetno delovno razpoloženje. Prisluhnilni smo poročilom o delu vodstva društva in posameznih odsekov v preteklem letu in potrdili načrt dela za letos. Predsednik društva Zoran More je že na začetku izrazil zadovoljstvo nad opravljenim delom, saj so vsi odseki (mladinski, izletniški, alpinistični, markacisti) zelo uspešno delovali. Posebej velja omeniti, da smo zaključili z obsežnim delom zadnjih treh let pri prenovi nekaj zelo priljubljene Idrijsko-cerkljanske planinske poti. Prenovo so skupno, brez finančne pomoči PZS, speljala PD Idrija, PD Cerkljeva in PD Javornik Črni vrh. Pri tem je imelo kot vodja, organizator in povezovalac glavno vlogo PD Idrija. Po 30 letih je pot obnovljena in zaradi zaraščenosti področja ponekod tudi prestavljena. Dolga je 184 km; poteka od Javornika do Porezna. Vzporedno z obnovo je nastajal tudi vodnik z zemljevidom, ki bo prvič javno predstavljen v aprilu, ob 105. obletnici PD Idrija in Cerkljeva.

Veliko prizadevanj je bilo vloženi v večletno prenavo koč na Hlevišah. Prenovljen je skoraj celoten objekt z vso infrastrukturo, za letošnje leto ostaja le še ureditev okolice. Za prenavo je del sredstev prispevala občinska blagajna, nekateri donatorji z materialom, preostala sredstva je priskrbelo naše PD. Pri vsem tem so člani PD in njihovi prijatelji opravili 908 ur prostovoljnega dela. Končno je koč dobila tudi novo oskrbnico, ki bo z delom začela v aprilu. Koča je bila do sedaj kar dve leti v oskrbi planincev oz. njihovega vodstva.

Nikakor pa ne moremo izraziti zadovoljstva nad še vedno nerešeno pobudo, da bi PZS, ki je 100-odstotna lastnica koč na Hlevišah, prepisala 90-

odstotni lastniški delež koč na PD Idrija, ki je vsa leta edino skrbelo za prenavo te planinske postojanke. Ob koncu smo dolgoletnemu članu društva in skupine, ki je pred tridesetimi leti postavljala Idrijsko-cerkljansko pot, Cirilu Kumru, izročili posebno zahvalo za opravljeno delo v društvu in mu čestitali ob praznovanju 80-letnice.

MO pridno skrbi za vzgojo najmlajših že v mali planinski šoli, ki jo je lani izvedel v OŠ v Idriji in v Godoviču, organiziral je 12 izletov, tabor v koči pod Bogatinom in zimovanje na Reški planini. Izkazal se je na tekmovanju, na prireditvah, zlasti za 8. marec in na čistilni akciji. Odsek za izletništvo je izpeljal 23 izletov s povprečno 20 udeleženci. Večina izletov je bila enodnevnih, eden dvodnevnih in eden šestdnevni, oba v tujini. Z veseljem ugotavlja, da je na izletih vse več mladih planincev – srednješolcev. Organiziral je srečanje vodnikov MO Posočje, ki se ga je udeležilo 30 vodnikov, in pripravil vsakoletno družabno srečanje s kulturno-zabavnim programom ob zaključku sezone. Prizadevni alpinisti so lani za registracijo aktivnih članov oddali 261 preplezanih smeri. Pogleh rednih dejavnosti vodijo tudi alpinistično šolo, ki jo obiskuje 9 udeležencev. Omeniti velja, da sta se dva člana AO udeležila odprave na Aljasko, en član pa je sodeloval v čistilni akciji na Korziki.

Markacisti so imeli največ dela s čiščenjem in odstranjevanjem podrtega drevja ter z markiranjem poti na odseku Škrbina–Srednji Golak. Veliko ur so zahtevali tudi popravki, markiranje, čiščenje in postavitev smernih tabel na novo odprti Idrijsko-cerkljanski poti.

V preteklem letu smo aktivno sodelovali s sosednjimi PD, vodniki in markacisti so redno opravljali licenčno izpopolnjevanje, okrepili smo se z novim vodnikom in novim alpinistom. Na različne načine skrbimo tudi za obve-

ščanje; najdemo čas, da predvsem v občinskih medijih poročamo o svojem delu in o vtisih z naših potepanj. Imamo tudi skrbno urejeno spletno stran, ki je presenetljivo dobro obiskana. V prihodnje bomo javno predstavili obnovljeno Idrijsko-cerkljansko planinsko pot in vodnik s te poti ter začeli z dejavnostmi za izgradnjo razglednega stolpa na Jelenku.

Irena Laharnar

55. občni zbor PD Pošte in Telekomoma Ljubljana

V petek 6. marca 2009 smo se člani PD Pošte in Telekomoma Ljubljana zbrali na rednem letnem občnem zboru. Skupaj s planinskimi skupinami iz Kranja, Nove Gorice in Novega mesta naše društvo šteje 993 članic in članov. Po opravljanju svojega poslanstva smo prepoznani ne samo v prestolnici, temveč tudi v širši skupnosti. Sodelujemo s PD po vsej Sloveniji in preko njenih meja, predvsem s hrvaškima PD HPT Sljeme Zagreb in HPT Učka Rijeka. Večer je začela vokalna skupina Mavrica iz Dobropolja, v kateri poje naša članica Martina Šuštar. Kakor že nekaj let do sedaj je občni zbor spretno vodil naš častni član Stanko Dolenc.

Priznanje društvu so s svojo udeležbo in pohvalami izrekli gostje: Marinka Koželj Stepic, predsednica MDO PD Ljubljana in predstavnica PZS, Tone Jesenko, predsednik PD Brežice, Stane Simičič, častni član PD Kamnik, Zvone Šere, predsednik PD Drago Bregar, in drugi. Sledila so poročila predsednika društva, načelnikov odsekov in predsednikov planinskih skupin o delu društva in finančnem poslovanju v preteklem letu, iz katerih je bila razvidna bogata dejavnost na vseh področjih. Opravljenih je bilo okrog 10.000 ur prostovoljnega dela. Program dela in finančni načrt za leto 2009 smo prilagodili zaostrenim gospodarskim razmeram, bomo pa veseli vsakega prostovoljnega pri-

Zlata plaketa PD Gjeravica Peč

Občni zbor PD Pošte in Telekomoma Ljubljana

spevka in donacije društvu, še posebej za nadaljevanje obnove Poštarskega doma na Vršiču. Občni zbor je izvolil novi sestav upravnega odbora, nadzornega odbora in častnega sodišča, v katerem je ostala večina članic in članov, ki so že doslej vestno opravljali odgovorne naloge v organih društva, a je okrepljena z novimi močmi. Za predsednika je bil že petič zapored soglasno izvoljen Stane Tomšič, član našega društva že od otroštva, saj ga je leta 1955 v tedanje PD PTT Ljubljana vpisal njegov oče Stanislav Tomšič, ki se je le leto pozneje smrtno ponesrečil v Prokletijah na Kosovu. Tragedija je tesno povezala naše društvo s PD Gjeravica iz Peči. Prav dolgoletno druženje je bilo povod za navzočnost podpolkovnika Petra Zakrajška, poveljnika bojne skupine GROF, ki je delovala v okviru 17. kontingenta Slovenske vojske v mirovni misiji Natove operacije KFOR na Kosovu. Predsedniku je izročil zlati plaketi, ki ju je lani PD Gjeravica ob svoji 80-letnici podelilo PD Pošte in Telekomoma Ljubljana in posthumno tudi očetu Stanislavu Tomšiču.

V preteklih letih smo ekološko sanirali in temeljito obnovili naš lepi Poštar-

ski dom na Vršiču, da ponuja prijetno in udobno bivanje tudi zahtevnejšim gostom. Že z bežnim pogledom v bogato planinsko zgodovino, opisano v Zborniku ob 50-letnici društva, dobijo besede pohvale, ki jih je v svojem pozdravu izrekla Marinka Koželj Stepic, še večjo težo in zavezujoč pomen: »Ste veliko društvo, ki zelo dobro opravlja osnovno planinsko poslanstvo – hojo v gore in varovanje narave«. Ta naloga nam bo tudi še naprej glavna. V težjih gospodarskih razmerah, z vedno manjšimi sredstvi so nam njene besede še večji izziv in obljuba, da bomo v naših lepih gorah in naravi nabirali nove moči, iskali srečo in vrednote v medsebojnih odnosih. Naravo in gore se bomo trudili približati zaposlenim v naših krovnih organizacijah Pošti Slovenije in Telekomu Slovenije, pa tudi vsem drugim.

Irena Mlakar

Srečanje vodnikov PZS v Kopru

V soboto 21. marca so se na Koprskem na letnem srečanju sešli vodniki PZS iz MDO primorsko-notranjskih PD. Za uvod so organizatorji (vodniški odsek Obalnega planinskega društva Koper z Vladko Stranščak na čelu) navzoče popeljali na krožno turo po manj znanih poteh s Kampela na Pomjan. Vodniki (žal kar nekaj društev ni prišlo) so bili navdušeni nad zanimivo speljanimi potmi, katerih velik del poteka po kolovozih in stezah, ki so nekoč povezoval vasi, v zadnjih letih pa so se zarasle. Planinci in kolesarji so zato v začetku leta krepko pljunili v roke, da so traso usposobili za uporabo. Pohodniki so uživali v prelepih pogledih na istrske vrhove in na Tržaški zaliv z zasneženimi gorami v ozadju. Pozneje so se sešli na sestanku, pregledali spremembe Pravidnika vodnikov PZS in spregovorili o problematiki vodništva. Izvolili so novega načelnika zbora vodnikov MDO Primorsko-notranjskih PD, in sicer Bog-

dana Rojca, člana PD Sežana. Dogovorili so se za podobno srečanje v naslednjem letu.

Maruška Lenarčič

Jelenci – zavetišče, kjer je vrednota gostoljubje

Na pol poti po markacijah z Leskovic na Blegoš stoji na manjši gozdni jasi planinsko zavetišče na Jelencih. Nekdanja gozdarska kočja je že več kot dvajset let stičišče gorenjevaških planincev, ki je odprto v zimskih mesecih, od novembra do maja. Na idiličnem samotnem kraju, sredi blegoških gozdov, se odvija pravljica zgodba, ki je sodobna planinska infrastruktura ne pozna več. Škoda!

Planinske postojanke se iz leta v leto čedalje bolj spreobračajo. Čas je nekdanje prostovoljstvo nepreklicno potisnil v ozadje. Težko je danes razumeti, da bi člani društev ob koncih tedna dežurali po planinskih kočah za 'boglonaj'. Podjetništvo se je preselilo tudi za zidove planinskih koč. Tudi planinci smo postali razvajeni. Navade smo povzeli od onih, ki so začeli klasične vrednote planinstva spreminjati v športna tekmovanja, planinske poti pa spremenili v športne poligone. Čim hitreje, z moderno opremo. S kolesi, s štirikolesniki, z motorji ... Imamo tudi drugo vrsto planincev, ki si mogoče tega imena

niti ne zaslužijo in so še hujši od prvih. V hribe enkrat na leto, največ dvakrat. Ponudba z joto, pasuljem in zelenjavno juho jim ni po volji. Potem pa razočaranja, slaba volja, koliko nepotrebnih besed. Zato so tudi oskrbniki planinskih društev, nehote ali hote »morali« sprejeti takšno povpraševanje in začeli širiti ponudbo. Obiskovalcev gora je čedalje več. Do koč je bilo potrebno napeljati elektriko, s cesto povezati dolino, urediti sanitarije, tuše ...

Zavetišče na Jelencih premore kombiniran kuhinjski in gostinski prostor, v katerem se lahko stisne dvajset planincev, pred zavetiščem prav tako lahko posedi še trideset planincev, kdor hoče prespati na skupnih ležiščih jih bo ob polni zasedenosti naštel okrog dvajset. Nevsakdanje zatočišče planincev nima drugega dostopa kot markirano pot. Do prve prevozne gozdne poti je petnajst minut, vendar v času zimskega obratovanja ni prevozna. Zato lahko rečemo, da ima edino oskrbovalno pot iz Leskovic. Uro hoda.

Jelenci ostajajo speča Trnuljčica nepozabnih planinskih časov. No, ne v vseh pogledih. Zavetišče ima nov štedilnik, novo peč za ogrevanje, novo streho, drvarnico, sončno energijo...Oskrbovanje zavetišča pa je ostalo prav takšno kot v starih dobrih časih. Na ramenih, z nahrbtniki, s potnimi čeli iz Leskovic.

Dežurstva si člani društva porazdelijo tedensko. Le redko se najde kdo, ki bi dežural večkrat. Enkrat na sezono, prostovoljno, solidarno, z veseljem. Plačilo je lepo vreme in dober obisk. Obiskovalci so, vendar v glavnem le člani društva in njihovi prijatelji, bližnji. Mnogo planincev pa le odbriji mimo, navkreber ali navzdol. Niti toliko časa si ne vzamejo, da bi prebrali na tabli, da gre za zavetišče PD Gorenja vas.

Naj ostane takšno. Prijetno, domače, gostoljubno. Ponudba ni razkošna in niti nima smisla, da bi bila. Pivo, vino, čaj, kaj močnega. Vedno pa se najde kakšna malenkost na mizi, ki jo ima dežurni zase in za druge. Vrednota je gostoljubje. Kako poživi dan pogovor z neznancom, ki si ga prvič videl. Prebral v njem sorodno dušo. Človek takšnih trenutkov zlepa ne pozabi. Na Jelencih je takšen kraj. Ko ima pivo, vino in »šnos« povsem drug okus. Zakaj že? Zato ker je »prepojen« s potom nosačev in prostovoljcev gorenjevaškega društva ter z neusahljivo ljubeznijo do svojega doma. Tudi v enaindvajsetem stoletju in postindustrijski dobi.

Ustavite se in občutite planinski utrip nekdanjega časa. Ko vam kmečki štedilnik daje toploto, vonj po naravi in pričara pozabljeno razkošje naših planinskih prednikov.

Rafael Krvina

Pestro dogajanje v Triglavskem narodnem parku ob Evropskem dnevu parkov 2009

20.–24. maj 2009

V Triglavskem narodnem parku ob predsedovanju Slovenije Alpski konvenciji ter ob Evropskem dnevu parkov 2009 in ob 100. obletnici ustanovitve prvih narodnih parkov v Evropi pripravljamo pester mozaik dogodkov.

Arheologinja Marija Ogrin bo spregovorila o železarstvu v Juljskih Alpah, Matevž Lenarčič in Janez Bizjak bosta predstavila knjigo *Alpe* – kot jih vidijo ptice, odkrili bomo leseno skulpturo avtorja Igorja Grabca, privoščili si boste dnevne in

nočne razglede s Triglavske rože, spoznavali šotno barje Gorenjke, eden od večerov bo posvečen dr. Albinu Belarju, ki ga bosta predstavila dr. Renato Vidrih in Jože Mihelič, zadnji dan več dnevnega pestrega programa se boste skozi naravoslovne filme potopili v svet narcis, gozdov in ptic.

Dogodki bodo v Trenti, na Bledu, Pokljuki in v Ljubljani.

Podroben program je na voljo na www.tnps.si.

Bushnell Back Track

Vsi, ki hodimo po gorah, smo se vsaj enkrat izgubili ali pa se znašli v položaju, ko nismo vedeli poti nazaj. Sam sem že imel možnost preizkusiti Back Track ali »vračalnik«. Naprava tehta le 73 g in deluje na podlagi GPS-tehnologije. Zapomni si lahko največ tri lokacije, ki jih shranimo na tri različna mesta v napravi. Različne GPS-naprave so za marsikaterga planinca prezahtevne, »vračalnik« pa je kljub izkoriščanju visoke tehnologije preprost za uporabo, saj vsebuje le dva gumba. Deluje na dve AAA-bateriji in je vodoodporen. Naprava vas bo varno vodila nazaj do izhodišča s pomočjo GPS-satelitov in digitalnega kompasa. Priporočam ga vsem, ki se veliko gibajo v naravi.

Matjaž Šerkezi

Marijan Gril

(1935–2009)

Močno nas je presunila vest, da je na pragu pomladi zahrbtna bolezen ustavila plemenito srce našega planinskega tovariša Marijana Grila. Ni še minilo mesec dni, ko je na občnem zboru podal poročilo o delu markacistov, 18. marca pa smo se od njega zadnjič poslovili na moravškem pokopališču. Rojen je bil leta 1935 v Spodnji Slivni, po domače pri Rožancu. Kot majhen otrok se je moral večkrat seliti, najprej v Zgornjo Slivno, nato v Češnjice, kjer je preživel vojna leta. Oče in starejši brat sta bila mobilizirana in ostali so brez materialnih sredstev. Mati ju je z bratom preživljala tako, da je hodila h kmetom pomagat za kos kruha in kanglico mleka. Po osnovni šoli zaradi razmer doma ni bilo druge možnosti, kakor da se je zaposlil v Papirnici Količevo. Ob delu se je izobraževal, postal delovodja v proizvodnji papirja in kartona ter s tega delovnega mesta odšel v pokoj.

Že od malega je od doma z zanimanjem opazoval vrhove kamniških Alp. Ko je prišel na Količevo, so se mu gore še približale. Kmalu si je našel prijatelje, ki so zahajali v bližnje gore. V planinsko organizacijo je vstopil 1. maja 1956, ko ga je prijatelj, Moravčan Fran-

ce Vesel, vključil v PD Domžale. Kmalu sta začela še tesneje sodelovati, predvsem pri označevanju in nadelavi planinskih poti. Prva pot, ki jo je pomagal markirati, je pot iz Krašnje na našo Limbarsko goro, sledili pa so druge akcije in vzdrževanje poti v kamniških planinah. Želel se je usposobiti za bolj odgovorna dela v planinstvu; opravil je tečaj za mladinskega planinskega vodnika, markacista, gorskega stražarja in inštruktorja varstva narave pri PZS. V PD Domžale je prevzel odgovorne funkcije (načelnik mladinskega oddelka, član upravnega odbora, markacist). V okviru PD Domžale so skrbeli za planinske poti, ki vodijo do Domžalskega doma na Mali planini in naprej preko Konja do Korošice. Po nesreči, ko je zgorela komaj zgrajena depandansa Domžalskega doma, so opravili veliko prostovoljnih delovnih ur za obnovo, prav tako tudi pri vzdrževanju starega doma. Vodil je planinske skupine, predvsem z domžalskih osnovnih šol, v predgorje pa tudi zahtevnejše izlete. Za mlade je pripravljaval predavanja o varstvu narave, o cvetju in kamninah.

Nekaj let pred upokojitvijo se je preselil nazaj na Moravško, kjer smo se pred 15 leti dogovarjali o ustanovitvi Planinskega društva Moravče. Povabljen je bil k sodelovanju in tako postal ustanovni član novonastalega PD leta 1993. V društvu je opravljal različne funkcije; nekaj časa je bil tudi podpredsednik PD, najlepše spomine pa je imel na vodenje in delo z mladimi planinci. Skoraj 15 let je bil načelnik markacistov. Skrbeli so za vse planinske poti na našem območju; teh je okrog 100 km. Ponosen je bil na Moravško planinsko pot, ki je povežala planinske oziroma turisticke poti, kakor jih je poimenoval Badjura že davnega leta 1928. Pot smo pred trinajstimi leti označili, z njo obkročili celo dolino in jo prepustili pohodnikom, ki se vedno znova vračajo sem. Veselil se je

pohodnikov iz vseh koncev Slovenije in tudi iz tujine. Vsi so pohvalili urejenost poti ter skrbno in lično izdelane markacije. Ko smo leta 1995 razvili društveni prapor, nam je ostalo nekaj denarja; razmišljali smo, da je prav, da ta denar vložimo v nek objekt, ki bi nas še bolj združeval in bi bil last ne le planincev, temveč vseh krajanov. To je bil prvi osnovni kapital za gradnjo našega planinskega doma na Uštih. Potrebno je bilo veliko časa, dogovarjanja in »fehtarjenja«, da nam je uspelo zgraditi planinski dom na tako prečudovitem kraju. Seveda je še v gradnji, čeprav že odpira vrata ..., toda razmišljal je, da nista vržena stran niti naš trud niti denar. Nihče ne bo ničesar, kar gradimo, odnesel s seboj. Gradimo za nas vse, Moravčane in druge pohodnike, ki nas radi obišejo. Kljub vsem drugim zadolžitvam v društvu in kljub boleznim, ki ga je spremljala, je Marijan opravil preko 500 prostovoljnih ur pri gradnji doma. Za svoje delovanje je prejel številna priznanja: zlati znak MK, Knafelčovo diplomu, spominsko plaketo PZS, plaketo občine Moravče, plaketo PD Domžale, plaketo PD Moravče itd. Kljub skromnosti je bil ponosen in zadovoljen, ko je pomislil, da je s svojim delom prispeval k rasti planinske organizacije v Moravčah in prej drugje. Marijan je bil prijatelj, na katerega si se lahko vedno zanesel. Ni se postavljaval v ospredje, svoje zadolžitve pa je vedno opravil s požrtvovalnostjo, odgovornostjo, skoraj dolžnostjo.

Marijan, hvala ti, pregrešali te bomo! Spominjali se te bomo vsi, ki si jim odprl pot v gorski svet. Marijan, tako rad si občudoval cvetje po našem hribovju – upam, da bo kranjska lilija pod sv. Miklavžem letos še bolj bujno zacvetela v tvoj spomin.

Leon Lavrič

SLOVENSKA POHODNIŠKA, PLANINSKA IN GORNIŠKA LITERATURA 2008

Priprava Mojca Luštrek in Ciril Velkoverh

Priročniki, učbeniki, dnevniki

Dnevnik mladega planinca. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008 (Planinska založba pri PZS, 297; [dotis], 315). 91 str.

Dnevnik mladega planinca. Trst: Slovensko planinsko društvo, [2008?]. 52 str.

Dnevnik s Slovenske planinske poti. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008 (Planinska založba), 312, ponatis). 32 str.

Nikóla Guid: *Planinske obhodnice in pohodi: Opredelitev in pregled.* Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008 (Planinska založba), 302, 1. izdaja). 271 str. Priloga barvnih fotografij [24] str.

Lorin Möscha: *Plezanje kot igra.* Ljubljana: Modrijan, 2008 (2. natis). 150 str.

Planinski koledarček 2009. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008. 135 + [13] str.

Ringa raja: Dnevnik cicibana planinca. Ljubljana: MK PZS, 2008 (Planinska založba pri PZS, 314, ponatis). [48] str.

Thomas Schauer: *Rastlinski vodnik. Preprosto in zanesljivo določevanje rastlin po barvi cvetov: 1150 vrst cvetnic, trav, dreves in grmov.* Prevajalka Valerija Babij. Ljubljana: Modrijan, 2008 (1. izdaja). 494 str.

Wilhelm Voss: *Versuch einer Geschichte der Botanik in Krain (1754 bis 1883) = Poskus zgodovine botanike na Kranjskem (1754 do 1883): Znanstvenokritična izdaja.* Celje: Celjska Mohorjeva družba, Društvo Mohorjeva družba, 2008. 273 str.

Vodniki

Bogoljub Aničič in Anton Petrovič: *Geološka zgradba in geološke zanimivosti Bohorja.* Senovo: Turistično društvo Senovo, 2008. 84 str.

Ana Barbič in soavtorji: *Pot Karla in Žige Zoisa: Planinsko-izletniški vodnik.* Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008 (Planinska založba, 308). 80 str. Priloga: kartonček za kontrolne žige.

Branko Brečko: *Živi svet Vrbinke.* Brežice: Agencija za radioaktivne odpadke, Lokalno partnerstvo, 2008. 79 str.

Rudi Bregar: *Levstikova pot v srcu Slovenije.* Sevnica: Narava Bregar, 2008. 52 str.

Lojze Budkovič in soavtorji: *Julijske Alpe. Bohinjske stene: Plezalni vodnik.*

Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008 (Planinska založba, 307, 2., popravljena in razširjena izdaja). 254 str.

Dario Gasparo in Elio Polli: *Glinščica in njena slikovita pokrajina: Poti v Rezervatu.* Prevajalec Goran Čuk. [S. l.]: Regione autonoma Friuli Venezia Giulia, Riserva naturale Val Rosandra = Naravni rezervat Dolina Glinščice; San Dorligo della Valle = Dolina; Comune San Dorligo della Valle = Občina Dolina, 2008. 87 str.

Daniilo Golob: *Koroška: Gorskokolesarski vodnik po Mežiški, zgornji Dravski in Mislinjski dolini.* Kranj: Narava, 2008 (1. ponatis). 91 str.

Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP): Vodnik in popotni dnevnik. Urednica Marica Brezavšček. Idrija: PD; Cerkljano: PD; Črni Vrh: PD, 2008. 114 str. Priloga: zemljevid ICPP.

Simon Kovačič in soavtorji: *Zgodovinske poti med Krasom in Sočo = Itinerari storici tra Carso e Isonzo.* Ronchi dei Legionari: Consorzio culturale del Monfalconese; Miren, Kostanjevica: Občina Miren-Kostanjevica, [2008?]. 107 str. Priloga: zemljevid.

Željko Kozinc: *Lep dan kliče 2: 100 izletov.* Ljubljana: Modrijan, 2008 (4. izdaja). 345 str.

Željko Kozinc: *Lep dan kliče 4: 100 izletov.* Ljubljana: Modrijan, 2008 (2. natis). 336 str.

Rok Kušlan: *Slapovi: Izletniški vodnik.* Ljubljana: Sidarta 2008. 176 str.

Od Sladke Gore do Tinskega: Vodnik po zahodnem delu Smarsko-virštanske vinske turistične ceste. Urednica Vlasta Kramparšek. Šmarje pri Jelšah: Občina Šmarje pri Jelšah, 2008. 31 str.

Stane Peterlin: *Radensko polje [vodniček].* Grosuplje: Občina Grosuplje, 2008. 134 str.

Franci Petrič: *Slovenske božje poti.* Ljubljana: Družina, 2008 (1. izdaja). 567 str.

Peter Podgornik: *Mangart. Stene nad Mangartskimi jezeri: Alpinistični vodnik = Mangart. Le pareti sopra i laghi di Fusine: Guida alpinistica.* Prevajalka v italijanščino Nadia Milievich. Ljubljana: Sidarta, 2008. 248 str.

Andraž Poljanec: *Bohinj: Planinsko-izletniški vodnik.* Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008 (Planinska založba, 313). 103 str.

Marjan Raztresen: *Romarske poti na hribe: Od Sv. Avgušтина do Sv. Valentina.* Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008 (Slovenija na dlani, 1. izdaja). 108 str. Priloga: zemljevidi. [28] str.

Vodnik po turističnih poteh občine Sv. Andraž v Slovenskih goricah: Del Vinsko-turistične ceste (VTC 13). Urednik Edo Kupčič. Vitomarci: Društvo vinogradnikov in sadjarjev [etc.], 2008. 40 str.

Maks Vrečko: *Gorenjska: Gorskokolesarski vodnik.* Ljubljana: Sidarta, 2008. 171 str. Priloga: potovalni zemljevidi s tehničnimi opisi izletov. [82] str.

Miha Zabret: *Stari grad. Naravoslovna učna pot po skrivnostnih stezah Starega gradu: Vodnik po naravoslovni učni poti.* Kamnik: Občina Kamnik, 2008. 28 str.

Zborniki

Dario Gasparo: *Glinščica in njena slikovita krajina.* Prevajalka Mojca Švab Guštin in Goran Čuk. San Dorligo della Valle = Dolina; Comune San Dorligo della Valle = Občina Dolina, 2008 (brezplačna izdaja). 267 str.

Izleti in dejavnosti 2008. Trst: Slovensko planinsko društvo, [2008?]. 13 str.

Je sonce luč prižgalo na vrhove ...: 100 let Planinskega društva Tržič (1908–2008). Tržič: Planinsko društvo Tržič, 2008. 245 str.

Naj nagelj na Limbarski gori še dolgo cveti: Zbornik ob 20. jubilejni prireditvi Pohod po nagelj na Limbarsko goro [1989–2008]. Urednica Francka Toman. Limbarska Gora: Društvo krajanov, 2008. 71 str.

Planinsko društvo Komenda: 10 let: 1997–2007. Zbral in napisal Baldomir Kremžar. Komenda: Planinsko društvo Komenda, maja 2008. 26 str.

Skala 2008. Ljubljana: Slovenski gorniški klub Skala, 2008. 108 str.

Slovenski alpinizem 2007: Zbornik Komisije za alpinizem PZS. Urednica Anja Peternelj. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008 (Planinska založba, 316). 130 str.

Slovensko planinstvo po svetu: Zbornik. Ljubljana: Slovenska konferenca Svetovnega slovenskega kongresa = Slovenian World Congress, 2008. 135 str.

Stoletje Frischaufovega doma na Okrešlju. Urednik Jože Volfa. Celje: Fit Media, Planinsko društvo Celje–Matica, 2008. 128 str.

2. mednarodni festival gorniškega filma 2008. Domžale: Društvo za gorsko kulturo, 2008. 64 str.

28. srečanje koroških planincev v luči Schengena: 80. obletnica prve kočice na Mali Peci – Uletova kočica; 50. obletnica novega doma na Mali Peci; Ureditev razgledišča na Kordeževi glavi = Das 28. Treffen der Kärntner Bergsteiger im Lichte des Schengens; Die Achtzigjahressfeier der ersten Hütte auf Mala Peca; Die Fünfzigjahressfeier des neuen Alpenheims auf Mala Peca; Die Eröffnung des Aussichtspunktes auf dem Gipfel Kordeževa glava. Urednik Mirko Toyšak in Mirko Mlakar. Mežica: Meddruštveni odbor PZS za Koroško in PD Mežica, 2008. 52 str.

60 let Postaje GRS Bovec: Zbornik 1947–2007. Urednik Dragan Markovič. Bovec: Postaja Gorske reševalne službe, 2008. 74 str.

60 let Postaje GRS Tolmin: Jubilejni zbornik Postaje Gorske reševalne službe Tolmin 1948–2008. Urednik Edo Kozorog. Tolmin: Postaja GRS, 2008. 117 str.

80 let organiziranega planinstva na Dovjem in v Mojstrani. Urednik Dušan Polajnar. Dovje, Mojstrana: Planinsko društvo Dovje-Mojstrana, 2008. 160 str.

Dokumentarna literatura, potopisi, življenjepisi, leposlovje

Jože Andlovic: *Skozi sotesko druge svetovne vojne*. Tolmin: Postaja GRS Tolmin, Planinsko društvo Tolmin, 2008. 262 str.

Émilie Beaumont: *Gore*. Prevajalka Ana Marija Toman. Ljubljana: Oka, otroška knjiga, 2008 (Male podobe, 1. izdaja). 19 str.

Ivan Bučer: *Koča na Robu: Roman*. Ljubljana: Založba Viharnik, 1941; Ljubljana: samozaložba Vojko Bučer, [2008] (ponatis). 301 str.

Rafko Dolhar: *Po Kugyjevih poteh od Trente do Zajzere: Julius Kugy, slovenske gore in ljudje*. Celovec: Mohorjeva, 2008 (2., dopolnjena izdaja z novimi fotografijami). 142 str.

Gorniška 1 [pesmarica]. Urednik Emil Pevec. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008 (Planinska založba, 305, ponatis). 224 str.

Dušan Jelinčič: *Umor pod K2*. Ljubljana: Sanje, 2008 (nova in dopolnjena izdaja). 156 str.

Milan Jerman in Roman Novak: *Razgledni stolpi na Planini nad Vrhniko: Kako so in smo gradili 1930–2008*. Vrhnika: Planinsko društvo Vrhnika, [2008?]. 80 str.

Karlo Kocjančič: *Življenje in delo*. Urednik Milan Gregorič. Trst: Mladika, 2008. 135 str.

Marica Kolenc: *Onkraj Govcev: Spomini na Vojsko, Mrzlo Rupo in Gorenjo Trebušo*. Ljovke: Društvo Planota, 2008 (Besede s Planote 1). 272 str.

Petra Kolenc: *Dr. Henrik Tuma (1958–1935)*. Ljubljana – Nova Gorica: Založba ZRC SAZU, 2008. 64 str.

Julius Kugy: *Iz mojega življenja v gorah: Julijske Alpe*. Prevajalka Mira Marko Debelak – Deržaj. Ljubljana: Planinska matica, 1937 (faksimile). 231 str. Priloga: *Pisma*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008 (Planinska založba, 306). [40] str.

Aleš Kunaver: *Lhotse – južna stena*. Zbrali in uredili Dušica Kunaver in Brigita Lipovšek. Ljubljana: samozaložba Dušica Kunaver, 2008

(Prvi slovenski himalajci in bara sab Aleš). 185 str.

Nando Parrado in Vince Rause: *Čudež v Andih: 72 dni na gori in moja dolga pot domov*. Prevajalka Jana Ambrožič. Tržič: Učila International, 2008 (Žepna knjiga). 285 str.

Bojan Pavletič: *Vrhovi v megli*. Trst: Slovensko planinsko društvo, 2008. 103 str.

Pesmi za planince. Urednik Marjan Rak. Kamnik: ICO, 2008. 208 str.

Jana Remic: *Zgodbe za male planince*. Radovljica: samozaložba Jana Remic, 2008. 64 str.

Tone Strojín: *Dr. Henrik Tuma, slovenski alpinist, narodni prosvetitelj, politik, publicist in odvetnik*. Ljubljana: Slovenski gorniški klub Skala, 2008 (Oprimki, 2., dopolnjena izdaja). 108 str.

Tone Škarja: *Kangčendzenga: Gora usode*. Radovljica: Didakta, 2008. 224 str. Priloga [32] str.

Zoran Tratnik: *Moje planinstvo*. Celje: samozaložba Gorazd Tratnik, 2008. 176 str.

Mark Twight: *Poljubi ali ubij*. Prevajalec Iztok Osojnik. Ljubljana: Sidarta, 2008. 271 str.

Marjan Žiberna: *Bazni ščurek: Literarizirani potopisi*. Ljubljana: Ved, 2008 (1. izdaja), 2008. 208 str.

Periodika

Bilten MDO PD Ljubljana. Ljubljana: MDO PD Ljubljana, 2008. 78 str.

Gore. Št. 2. Domžale: Planinsko društvo Domžale, 2008.

Obvestila PZS. 35. letnik. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008.

Planinski vestnik. 113. letnik. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008.

Mire Steinbuch in Meta Steinbuch: *Gore med nebom in morjem: Vodniček po Korziki*. Priloga Planinskega vestnika 2008/3. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008. 27 str.

Andrej Stritar in soavtorja: *Lepotice nad Cortino: Vodniček Toľane*. Priloga Planinskega vestnika 2008/7. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2008. 27 str.

Svet pod Triglavom: Časopis Triglavskega narodnega parka, namenjen njegovim prebivalcem, obiskovalcem, ljubiteljem in podpornikom. Št. 10 in 11. Bled: Javni zavod Triglavski narodni park, 2008.

Kartografsko gradivo

Alpski svet – zahodni del: Turistična karta. 1 : 75 000. Ljubljana: Kartografija, [2008?].

Alpski svet – vzhodni del: Turistična karta. 1 : 75 000. Ljubljana, Kartografija, [2008?].

Bohinjsko jezero z okolico: Planinska karta. 1 : 25.000. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Geodetski inštitut Slovenije, 2008 (Planinska založba, 304, ponatis).

Bovec: Turistična karta občine. 1 : 40 000. Bovec: Lokalna turistična organizacija Bovec; Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije, 2006 [2008] (2. izdaja).

Cerknica: Turistična karta občine. [približno 1 : 45.000]. Cerknica: Občina Cerknica; Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije, 2008.

Jalovec in Mangart: Planinska karta. 1 : 25.000. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Geodetski inštitut Slovenije, 2008 (Planinska založba, 303, ponatis).

Julijske Alpe. Vzhodni del. 1 : 50.000. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Geodetski zavod Slovenije, 2008 (Planinska založba, 298, 5. izdaja, 1. ponatis).

Julijske Alpe. Vzhodni in zahodni del. Triglavski narodni park: Planinska karta. 1 : 50.000. Ljubljana: Sidarta, Geodetski inštitut Slovenije, 2008 (1. izdaja).

Julijske Alpe. Zahodni del. 1 : 50.000. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Geodetski zavod Slovenije, 2008 (Planinska založba, 299, 3. izdaja, 2. ponatis).

Karavanke. Osrednji del. 1 : 50.000. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Geodetski zavod Slovenije, 2008 (Planinska založba, 300, 3. izdaja, 2. ponatis).

Lesce: Karta sprehajalnih poti. 1 : 17.000. Lesce: Turistično društvo Lesce; Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije, 2008.

Litija. Odrpta vrata mesta in okoliškega podeželja: Turistična karta. 1 : 50.000. Litija: Občina Litija, 2008.

Ljubljana in okolica: Turistična karta. 1 : 75 000. Ljubljana: Kartografija, [2008?].

Lukovica in okolica: Karta občine. 1 : 25.000. Lukovica: Občina Lukovica, [2008].

Mokronog-Trebelno: Karta občine. 1 : 25.000. Mokronog, Trebelno: Občina Mokronog-Trebelno; Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije, 2008.

Notranjski Kras, Brkini, Dolenjska, Bela Krajina: Turistična karta = Tourist map of Notranjski Kras, Brkini, Dolenjska and Bela Krajina. 1 : 75.000. Ljubljana: Kartografija, [2008].

Pomurje: Turistična karta = Tourist map of Pomurje. 1 : 75.000. Ljubljana: Kartografija, [2008?].

Pomurje in Porabje: Turistična karta. 1 : 50 000. Moravske Toplice: TIC

Moravske Toplice; Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije, 2008 (1. izdaja).

Posavsko hribovje: Turistična karta. 1 : 75 000. Ljubljana: Kartografija, [2008?].

Primorska: Turistična karta. 1 : 75 000. Ljubljana: Kartografija, [2008?].

Slovenija: Turistična avtokarta. 1 : 270.000. Ljubljana: Avto-moto zveza Slovenije, Geodetski inštitut Slovenije, [2008].

Slovenija: Turistična avtokarta. 1 : 270.000. Ljubljana: Avto-moto zveza Slovenije, Geodetski inštitut Slovenije, 2008 (dopolnjena izdaja).

Snežnik. 1 : 50.000. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Geodetski zavod Slovenije, 2008 (Planinska založba, 309, 1. izdaja, 2. ponatis).

Štajerska: Turistična karta. 1 : 75 000. Ljubljana: Kartografija, [2008?].

Triglav: Planinska karta. 1 : 25.000. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Geodetski inštitut Slovenije, 2008 (Planinska založba, 152, 9. izdaja).

Triglavski narodni park: Turistična karta. 1 : 50 000. Ljubljana: Kartografija, [2008?].

Peter Zalokar: *Ogledi naravnih in kulturnih zakladov Slovenije: [Turistična karta] = Natural and cultural treasures sightseeing of Slovenia: [Tourist map].* 1 : 260.000. Vransko: Makarenko; Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije, [2008] (2. popravljena in dopolnjena izdaja).

Peter Zalokar: *Slovenija, te poznam?: Spoznavanje naravne, duhovne in kulturne dediščine Slovenije.* 1 : 260.000. Vransko: Makarenko, [2008 (4. izdaja)]

Fotomonografije

Ivan Esenko: *Zgodbe iz kanuja: Čudoviti svet slovenskih voda.* Ljubljana: Modrijan, 2008 (1. izdaja). 216 str.

Tomo Jeseničnik: *Slovenija v presežnikih.* Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008. 223 str.

Tomo Jeseničnik: *Slovenija v presežnikih.* Ljubljana: Mladinska

knjiga, 2008 (1. dotis). 223 str.

Ivan Nagy: *Velika planina.* Ljubljana: Nagy & Nagy, 2008 (Pokrajina in ljudje). 96 str.

Davorin Tome: *Samo narava: Ekologija v prozi in podobi.* Ljubljana: Modrijan, 2008 (1. izdaja). 142 str.

Ciril Velkoverh: *Gore in spomini ostajajo: Spomini s pohodov po slovenskih planinskih poteh in pri odpiranju razstav fotografij naravne in kulturne dediščine.* Ljubljana: PD Matica in avtor, 2008. 176 str.

Še iz leta 2007

Dušan Jelinčič: *Kam gre veter, ko ne piha.* Maribor: Litera, 2007 (Piramida). 333 str.

Skala 2007. Ljubljana: Slovenski gorniški klub Skala, 2007. 100 str.

Štiridesetletnica Pomurske planinske poti 1967–2007. Urednik Janez Glažar. Murska Sobota: Meddruštveni odbor planinskih društev za Pomurje, oktober 2007. 36 str.

Kako poznamo naše gore?

TOKRAT GREMO V NIŽJE KRAJE: KATERA JE ZNANA GORA NA SLIKI?

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo **do 25. maja**. Spletna trgovina **www.kibuba.com** tokrat za nagrado ponuja čutaro Thermal Mug. Če boste odgovarjali po elektronski pošti, uporabite naslov **uganka@pzs.si**. Poslati nam morate popolni naslov in davčno številko.

REŠITEV IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE:

Na sliki sta bili Kukova špica in Vrtaško Sleme, slikana pozimi z Mežakle. Pravilno vas je odgovorilo 51. Kot kaže, je Kukova špica zelo prepoznavna gora, saj napačnega odgovora ni bilo nobenega. Žreb je nagrado, kapo Trek Mates, dodelil Benjaminu Blašku iz Logatca.

Andrej Stritar

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

FOTO:

ALPE *Kot jih vidijo ptice*

V zadnjih 150 letih smo izgubili več kot polovico ledenikov.

Severna stena Matterhorna (Švica)

»ALPE – kot jih vidijo ptice« je **mednarodni projekt**, s katerim predstavljamo celotno verigo Alp, kot izjemen in enkraten geološki, geografski, biotski, kulturni ter gospodarski prostor. Projekt pokriva celotne Alpe in zajema države:

Monako, Francijo, Italijo, Švico, Liechtenstein, Nemčijo, Avstrijo in Slovenijo.

Fotografije: Matevž Lenarčič

Besedilo: Janez Bizjak in 15 vrhunskih strokovnjakov iz vseh alpskih držav.

Uvod v knjigo so prispevali:

sir Christian Bonington, svetovna alpinistična legenda,

Koichiro Matsuura, generalni direktor UNESCO,

Marco Onida, generalni direktor Alpske konvencije.

www.panalp.net

Matevž Lenarčič je posnel 100 000 novih fotografij Alp iz zraka.

V knjigi velikega formata (512 strani, 27 x 37 cm) je **250 najboljših fotografij.**

Monografija izide **aprila 2009** v slovenskem in angleškem jeziku.

Cena monografije je **49,90 C.**

Za naročnike Planinskega vestnika le **44,91 C.**

Under the Patronage
of UNESCO

POPOLNOMA OPREMLJEN!

**POSTAVLJEN V SAMO
45 SEKUNDAH!**

**gorniški
nahrbtnik
Freney 35 I**

**4-sezonski šotor
Syncro 3**

min masa: 1 kg*, izredno robustna S.L.F. tkanina, A.C.T. anatomsko oblikovano hrbtnišče, ojačani trojni nosilni šivi, ojačitve iz DuPont™ Hypalona®, nepremočljive zunanje zadrge, dežno pokrivalo v dnu nahrbtnika, ergonomsko oblikovane naramnice, odsevni drsni prsni pasček, dvojni žep v kapi, mrežasti notranji varnostni žep s pritrdiščem za ključke, kompatibilen s hidracijskimi mehi, stranski kompresijski paški, dodatni paščki za pritrditev krpelj ali snežne deske, pritrdišče za smuči, pritrdišče za dva cepina/palice ojačano z Dupont™ Hypalonom®, dva stranska žepa, odstranljiva/zložljiva sprednja mrežica za pritrditev čelade, odstranljiv bočni pas, odstranljiva polietilenska plošča v hrbtnišču, ki se lahko uporabi za imobilizacijo.

min masa: 3,5 kg*, inovativni sistem za postavitev v samo 45 sekundah, set za popravilo, konstrukcija z zunanjimi palicami, trojno ojačana tla v kotih, zaščiteni zračniki, zunanji material termoizoliran in aluminiziran ripstop poliester 70D 85g/m2, notranji material ripstop poliamid 70D 55g/m2 z dihajočim vodoodbojnim premazom, palice iz izredno lahkega, močnega in elastičnega 7001 T6 dur-aluminija, aluminijasti klini, vhod z dveh strani, spredaj predprostor, vrata z zunanjo mrežico proti mrčesu, zračniki, ki se zapirajo iz notranjosti, nastavljivo zračenje iz spalnega dela, nastavljivi snežni zavihki, pritrditev zgornje ponjave na šotor z nastavljivimi trakovi, poliuretansko okno odporno na temperaturne spremembe in UV žarke, odsevni trakovi, shranjevalni žepi in zanke za opremo, kaveljček za svetilko, kompresijska vreča.

CONTEMPORARY OUTDOOR SINCE 1870

www.ferrino.it